

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
BIZNESA, VADĪBAS UN EKONOMIKAS FAKULTĀTE
VADĪBZINĀTNES NODAĻA

TŪRISMA ATTĪSTĪBAS TENDENCES BALTIJAS VALSTĪS

Tourism Development Trends In The Baltic States

BAKALAURA DARBS

Vadības zinību bakalaura studiju programma
Organizāciju vadības apakšprogramma

Autors: **Amanda Kalviške**

Studenta apliecības Nr.: ak15118

Darba vadītājs: Lekt., M.soc.zin., Mārtiņš Danusēvičs

RĪGA 2019

ANOTĀCIJA

Baltijas valstis kļūst par pieprasītāku tūrisma galamērķi, kā arī tūrisma nozarei ir būtiska sastāvdaļa valstu ekonomikā, kur nozares attīstības tendences ietekmē dažādākie faktori.

Bakalaura darba mērķis ir izpētīt Baltijas valstu tūrisma nozari raksturojošo rādītāju attīstību un pieauguma tempu, veikt kombinēto prognozi pēc trenda modeļiem un ekspertmetodes, lai noteiktu tūrisma nozare potenciālo attīstības scenāriju un identificētu nozares attīstību kavējošos faktorus.

Bakalaura darba izstrādes rezultātā autore secina, ka Baltijas valstu tūrisma nozarei laika posmā no 2019.gada līdz 2023.gadam ir tendence attīstīties, kur autore sniedz priekšlikumus veiksmīgākai nozares attīstībai.

Atslēgvārdi: tūrisms, tūrisma nozari raksturojošie rādītāji, Baltijas valstis, prognoze, tūrisma attīstība.

ABSTRACT

The Baltic States are becoming a more popular tourism destination, as tourism industry is an significant part of each country's economy, where the development trends of the industry are influenced by various factors.

The aim of the Bachelor's thesis is to study the development and growth rate of the main tourism indicators in the Baltic States, to make a combined forecast based on trend models and expert methods to determine the potential development scenario of tourism industry and to identify the factors hindering the development of tourism.

As a conclusion of the Bachelor's paper, the author concludes that tourism industry of the Baltic States has a potential to develop between year 2019 and 2023, where the author also makes proposals for a more successful development of the industry.

Keywords: tourism, tourism industry indicators, Baltic States, forecast, tourism development.

SATURA RĀDĪTĀJS

Apzīmējumu un saīsinājumu saraksts.....	5
Ievads.....	6
1. Tūrisms un tā loma ekonomikā	7
1.1. Tūrisma jēdziens un klasifikācija	7
1.2. Tūrisma nozares attīstība un raksturojums	11
1.3. Tūrisma nozares loma ekonomikā.....	13
1.4. Tūrisma nozares attīstību ietekmējošie faktori.....	19
2. Tūrisma nozares raksturojošo rādītāju prognozēšanas metodes	23
2.1. Trenda modeļi un to kvalitātes rādītāji	24
2.2. Ekspertmetodes.....	25
3. Baltijas valstu tūrisma nozares attīstības tendences faktori	27
3.1. Tūrisma attīstība latvijā	27
3.3. tūrisma attīstība igauņijā.....	48
4. Tūrisma nozares attīstības prognozes baltijas valstīs	57
4.1. tūrisma nozares ekspertu anketa	57
4.2. Kombinētā prognoze.....	62
Secinājumi	82
Priekšlikumi tūrisma nozares attīstībai baltijas valstīs	83
Izmantotā literatūra un avoti.....	85
Pielikumi.....	88

APZĪMĒJUMU UN SAĪSINĀJUMU SARAKSTS

ANO – Apvienoto Nāciju Organizācija

CSP – Centrālā statistikas pārvalde

IKP – Iekšzemes kopprodukts

LR – Latvijas Republika

MVU – mazi un vidēji uzņēmumi

OECD – Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (no angļu Organisation for Economic Co-operation and Development)

PB – Pasaules banka

PVN – Pievienotās vērtības nodoklis

UNWTO – Pasaules tūrisma organizācija (no angļu United Nation World Tourism Organization)

WTTC – Pasaules Ceļojumu un tūrisma padome (no angļu World Travel & Tourism Council)

IEVADS

Bakalaura darba temats ir "Tūrisma attīstības tendences Baltijas valstu ekonomikā", kas tika izvēlēts, lai izpētītu tūrisma nozari raksturojošo rādītāju attīstības tendences Baltijas valstīs.

Temata aktualitāte - Tūrisma nozare tiek uzskatīta par vienu no straujāk augošākajām pasaulē, kas globāli ietekmē katru valsti to ekonomikā. Tūrisma nozare ir nozīmīga valstu ekonomikā un uzņēmējdarbībā, jo tūrisms paver plašas iespējas uzņēmējiem nodrošināt preces un pakalpojumus tūristiem, kas savukārt sniegs ekonomisko labumu ne tikai uzņēmējiem, bet arī valsts mērogā.

Bakalaura darba mērķis: izpētīt tūrisma nozares attīstības tendences Baltijas valstīs, identificēt nozares attīstību ietekmējošos un kavējošos faktorus, kā arī balstoties uz teorētiskās un pētnieciskās daļas pamata, veikt tūrisma nozares raksturojošo rādītāju attīstības prognozi līdz 2023. gadam.

Bakalaura darba mērķa sasniegšanai izvirzīti sekojoši uzdevumi:

1. Veikt teorētisko materiālu izpēti par tūrisma nozari un to ietekmējošiem faktoriem;
2. Izpētīt un analizēt tūrisma nozares attīstības tendences Baltijas valstīs;
3. Veikt tūrisma nozari raksturojošo rādītāju statistisko datu apkopošanu un analīzi;
4. Veikt tūrisma nozares ekspertu aptauju, lai izzinātu ekspertu viedokli par Baltijas valstu tūrisma nozares attīstības iespējām, noteikt faktorus un trendus pētāmajam periodam;
5. Pamatojoties uz veikto teorētisko, statistisko un aptaujas datu analīzi, izvirzīt secinājumus un prognozi par tūrisma nozares attīstības Baltijas valstīs;
6. Izvirzīt priekšlikumus tūrisma nozares attīstībai Baltijas Valstīs.

Vēlamo rezultātu sasniegšanai, tiek izmantotas šādas pētīšanas metodes:

1. Teorētisko materiālu apkopošana par tūrismu, to analīze;
2. Statistikas datu, par tūrisma nozari raksturojošajiem rādītājiem, apkopošana;
3. Ekspertmetodes;
4. Trenda modeļi;
5. Grafiskās metodes;

Pētījuma periods: bakalaura darba ietvaros veikta ekspertu aptauja, datu analīze par Baltijas valstu tūrisma nozari raksturojošajiem rādītājiem no 2009.gada līdz 2018.gadam.

Galvenie literatūras avoti: darba izstrādē tika izmantoti dažādākās statistikas datubāzes par Baltijas valstu tūrisma nozare raksturojošajiem rādītājiem.

1. TŪRISMS UN TĀ LOMA EKONOMIKĀ

Pēc pēdējā laikā veiktajiem pētījumiem, ir skaidri redzams, ka pēdējo 40 gadu laikā, tūrisma nozare ir attīstījusies daudz straujāk nekā Pasaules ekonomika vispārīgi un visticamāk tā arī turpinās attīstīties tik pat strauji. Tūrisma nozare ir viena no lielākajiem Pasaules ekonomikas veicinātājiem, kura arī tuvākajā nākotnē būs vadošā nozare darba tirgū. Kaut arī tūrisms ir sens, tā pēc būtības ir sarežģīti pētāma nozare, kura ir daudzpusīga un brīžiem krustojas citām ne tik ļoti saistītām nozarēm.¹

1.1. Tūrisma jēdziens un klasifikācija

Tieši tā iemesla dēļ, ka tūrisms ir tik daudzpusīgs, pēc autores domām, viennozīmīgi definēt tūrisma ir sarežģīti, jo pasaulē nav sastopama vienota tūrisma definīcija, kura pilnībā izklāstītu tā būtību.

Vārdu “tūrisms” pirmo reizi sāka lietot žurnālā “*Sporting Magazine*” 1811.gadā Anglijā, lai aizvietotu līdz tam lietoto vārdu “ceļotājs”. Pamatā vārds “tūrisms” ir radies no franču valodas *tour*, kas nozīmē pastaigu vai braucienu, un tā 19.gadsimā Eiropā par tūristiem sāka saukt iebraukušos tūrisma, kas galvenokārt bija no Anglijas.²

Kā vieni no pirmajiem, kas mēģināja definēt tūrisma bija profesori W. Huncikers un J. L. Krapfs no Bernes universitātes, kuri 1942.gadā nodefinēja tūrisma kā “parādību un attiecību kopumu, kas rodas no iebraucēju ceļojuma un uzturēšanās tiktāl, cik tas nenoved pie pastāvīgas dzīvošanas un nav saistīts ar jebkādu peļņu nesošu darbību”. Profesoriem šādi nodefinējot tūrisma izdevās nošķirt tūrisma no migrācijas, taču tādējādi tika izslēgti ne tikai vienas dienas ceļojumus, bet arī darījuma jeb biznesa braucieni, jo definīcija uzver, ka šī darbība nekādā veidā nav saistīta ar peļņas gūšanu.³ Autore uzsver to, ka ar šo definīciju tiek izslēgti arī iekšzemes ceļotāji.

Pēc autores domām, mūsdienās iedalās divi būtiski skaidrojumi, kura pirmais veids tiek skaidrots no tūrisma darbības viedokļa un tiek izmantotas likumos, piemēram, Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk ANO), un Latvijas Tūrisma likumā, kur ANO tūrisma definē sekojoši: “Tūrisms ir persona darbība, kas saistīta ar ceļošanu un uzturēšanos ārpus savas pastāvīgās dzīvesvietas brīvā laika pavadīšanas, lietišķo darījumu kārtošanas vai citu nolūka dēļ, bet ne ilgāk kā vienu gadu.” Līdzīgi ANO tūrisma definīcijai, to definē arī Latvijas Tūrisma likums.⁴ Turpretī otra biežāk sastopamāka tūrisma definīcija tiek skaidrota no ekonomikas

¹ David L., Edgell Sr. *Managing Sustainable Tourism .A legacy for the future*, 2016.5.lpp

² Apsīte E., Rozīte M., Krišjāne Z. *Ģeogrāfija tūrisma izglītībā*, 1996. 6lpp

³ Tūrisma nozares pamati http://vbos-talmaciba.weebly.com/uploads/3/7/8/4/3784282/trisma_nozares_pamati_vbos.pdf (skatīts 13.04.2019)

⁴ Forands I. *Viesnīcas menedžments*, 2011. 7.lpp

nozaru viedokļa un ir atrodama tūrisma skaidrojošajā vārdnīcā, kur tūrismu definē kā ekonomikas nozare, kuras uzdevums ir tūristu vajadzību apmierināšana, iesaistot šajā procesā ar tūrisma tieši un netieši saistītos uzņēmumus⁵

Savukārt jēdzienu “tūrists” Latvijas Tūrisma likumā definē kā fiziska persona, kura ceļo ārpus savas pastāvīgās dzīvesvietas ne ilgāk kā vienu gadu, uzturas sabiedriskā vai privātā mājvietā ne mazāk kā vienu nakti un apmeklētajā vietā neveic algotu darbu.⁶

Laika aspekts tūrisma ceļojumā ir svarīgs, jo pārsvarā tūrisma definīcijas vienoti iekļauj pazīmi par to, ka persona atstāj savu pastāvīgo/tradicionālo dzīvesvietu, taču tik pat svarīga ir otrā pazīme - laiks, uz kuru tiek atstāta dzīvesvieta. Parasti tas ir laika posms no vienas dienas (24 stundām) līdz vienam gadam. Turpretī ceļojumi bez nakšņošanas tiek dēvēti par ekskursijām.⁷

Tūrisma jēdzienam ir būtiska nozīme šajā bakalaura darbā, taču, pēc autores domām, ne mazāk svarīgi ir iekļaut arī citus ar tūrisma saistītos vārdus un to skaidrojumus. Ne mazāk svarīgi ir minēt, ka tūrisms ir tas pats, kas ceļošana, jo ceļošana ir darbība, kas tiek veikta tūrisma ietvaros.

Personas, kuras ceļo tiek identificētas kā ceļotāji, turpretī tūrisma statistikā netiek iekļauti visas personas, kuras ceļo. Ceļotājs arī ir persona, kas dodas ceļojumā ārpus savas pastāvīgās dzīvesvietas, taču atšķirībā no tūrista, uz ceļotāju nav attiecināmi laika un darbību ierobežojumi, kas definē tūristu.⁸ Attēlā 1.1. ir redzams, ka ceļotāji tiek iedalīti divās grupās:

1. Ceļotāji, kas saistīti ar tūrisma un ir iekļauti tūrisma statistikā;
2. Pārējie ceļotāji, kas nav saistīti ar tūrisma un netiek iekļauti tūrisma statistikā (pierobežas strādnieki, tranzīta pasažieri, kļaidoņi, bēgļi, bruņoto spēku locekļi, konsulātu pārstāvji, diplomāti, pagaidu un pastāvīgie imigranti).⁹

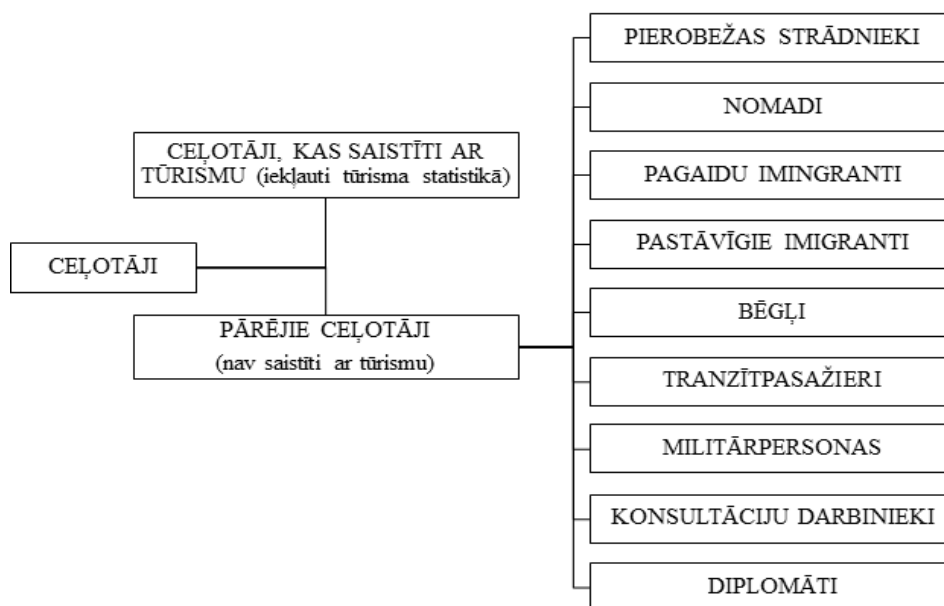
⁵Pētersons R., Plinta E. *Tūrisma terminu skaidrojošā vārdnīca*, 2002. 219.lpp

⁶Latvijas Republikas Tūrisma likums, pieņemts 17.09.1998.

⁷Freijers V. *Tūrisma mārketinga: Uz tirgu orientēta tūrisma mikroekonomikas un makroekonomikas pārvaldība*, 2011. 21-22.lpp

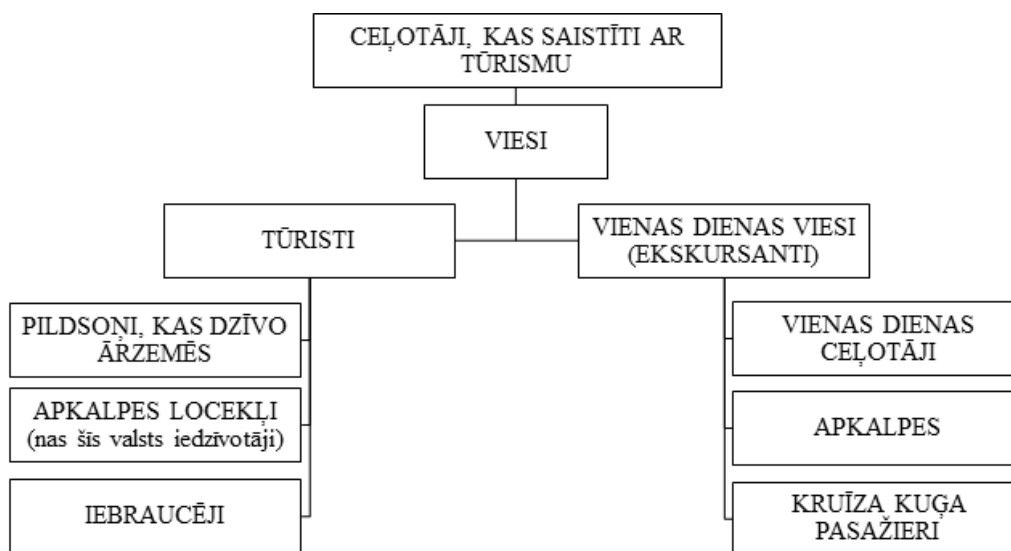
⁸Pētersons R., Plinta E. *Tūrisma terminu skaidrojošā vārdnīca*, 2002. 225.lpp

⁹Terminu skaidrojošā vārdnīca <http://termini.lza.lv/term.php?term=ce%C4%BCot%C4%81js&lang=LV> (skatīts 18.04.2019)

1.1.att. Starptautisko ceļotāju klasifikācija (pēc UNWTO)¹⁰

Turpretī ceļotājus (viesi), kas saistīti ar tūrismu tiek iedalīti tūristos un vienas dienas viesos – ekskursantos, sadalījumu var apskatīt 1.2.attēlā. Attēlā redzams, ka pie tūristiem pieskaitāmi: ārzemnieki, kuģu un lidmašīnu apkalpes locekļi (kas nav konkrētās valsts iedzīvotāji un izmanto naktsmītnes valstī, kurā ieradušies), kā arī valsts pilsoņi, kas dzīvo ārzemēs. Taču ekskursanti iedalās sekojoši: vienas dienas viesos, apkalpes darbinieki (pavada vienu diennakti konkrētajā valstī) un kruīza kuģu pasažieri (pedalās kruīzu ceļojumā).

1.2.att. Starptautisko ceļotāju klasifikācija (pēc UNWTO)¹¹

¹⁰ Apsīte E, Rozīte M, Krišjāne Z. *Ģeogrāfija tūrisma izglītībai*, 1996. 7.lpp

¹¹ Turpat 8.lpp

Pastāv vairākas pazīmes, pēc kurām tiek iedalīts tūrisms- tūrisma tipos, tūrisma formās un tūrisma veidos pēc dažādām pazīmēm, tūrisma rakstura, ceļojuma motivācijas un norises vietas un tā tālāk.¹²

Pasaules tūrisma organizācija tūrisma iedala pamattipos pēc tūrisma plūsmas attiecībā pret konkrētas valsts teritoriju un robežas šķērsošanu:

- vietējais tūrisms (iedzīvotāju ceļojumi pa savu valsti);
- ienākošais tūrisms (ārvalstu tūristu ceļojumi pieņēmējvalstī);
- izejošais tūrisms (iedzīvotāju ceļojumi uz citām valstīm);
- nacionālais tūrisms (iedzīvotāju ceļojumi pa savu valsti un ārpus tās);
- iekšzemes tūrisms (iedzīvotāju un ārvalstu tūristu ceļojumi valsts teritorijā);
- starptautiskais tūrisms (ārvalstu tūristu ceļojumi pieņēmējvalstī, iedzīvotāju ceļojumi uz citām valstīm)¹³

Tūrisma veidi, iedala tūrisma atkarībā no tūristu ceļošanas motivācijas (galvenā ceļojuma nolūka). Pamatā ir šādi tūrisma veidi:

- atpūtas jeb rekreatīvais tūrisms - tūrisma veids, kura mērķis ir atjaunot cilvēka fizisko un garīgo potenciālu, racionāli izmantojot dabiskos un mākslīgos atpūtas un atveseļošanās resursus;
- dziednieciskais tūrisms - tūrisma veids, kura mērķis ir organisma vispārējā stāvokļa un labsajūtas uzlabošana, profilakse, ārstēšana un rehabilitācija, izmantojot arī dabas dziednieciskos resursus;
- kultūras tūrisms - tūrisma veids, kura mērķis ir iepazīšanās ar kultūras vidi: kultūrvēsturisko mantojumu, tradīcijām un dzīvesveidu, kā arī aktuālām kultūras un mākslas norisēm
- lauku tūrisms - tūrisma veids, kura mērķis ir, balstoties uz vietējiem sociāliem, kultūras un dabas resursiem, piedāvāt tūristiem iespēju atpūsties vai izmantot tūristu mītnes lauku teritorijā;
- sporta tūrisms - sacensības atsevišķu aktīvā tūrisma iemaņu labākā vai ātrākā izpildē, kā arī sacensības noteiktas grūtības kategorijas tūrisma maršrutu veikšanā;
- ekotūrisms - ilgtspējīgs, videi draudzīgs tūrisms, kura galvenais mērķis ir veicināt dabas un kultūras vērtību izzināšanu un vides aizsardzību, kā arī pilnveidot sabiedrībā vides izglītību un apziņu;¹⁴

Kā arī vēl daudz citu tūrisma vedu.

¹² Pētersons R., Plinta E. *Tūrisma terminu skaidrojošā vārdnīca*, 2002. 29.lpp

¹³ Turpat 296.lpp

¹⁴ Latvijas Republikas tūrisma likums, pieņemts 17.09.1998.

1.2. Tūrisma nozares attīstība un raksturojums

Mūsdienās tūrisms kā nozare tiek uzskatīts par divdesmit pirmā gadsimta fenomenu, kurš joprojām dažādos literatūras avotos tiek aprakstīts atšķirīgi, kur tūrisms un ceļošana nu jau tiek skaidrota ar citādākiem mērķiem kā tikai tirdzniecību, karadarbības un pētniecības nolūkos kā tas tika raksturots senāk. Tā arī senie grieķi un romieši ceļoja saistībā ar dažādiem sporta notikumiem, pasākumiem un arheoloģisko interešu vadīti, ka šo tautu pārstāvji attīstīja SPA tūrisma un tūrisma kā atpūtas paveidu.

Marks Kasons jau 1994.gadā norādīja, ka tūrisms ir bijusi sabiedrības iezīme jau no seniem laikiem, kura kā nozare jau parādījās senāk līdz kļuva par mūsdienu nozari ar sarežģītu struktūru. Lielu lomu tūrisma nozarē ieņem 17.gadsimta lielās tūres (no angļu valodas - Grand Tour) , ko varēja atļauties bagātas un aristokrātiskas ģimenes, kad lielākoties jauni dēli tika sūtīti ceļot apkārt, piemēram, pa Eiropu uz diviem vai trīs gadiem, lai tie gūtu zināšanas mākslā, kultūrā, politikā un valodās, taču Napoleona karadarbība šīs tūres kā tūrisma paveidu izbeidza. Laika gaitā tūrisms turpināja attīstīties un jau 18.gadsimta beigās, pēc Industriālās Revolūcijas, kas veicināja dzelzceļu un kuģniecības attīstību, tas kļuva pieejams arī vidusšķiras ģimenēm. Arī vidusšķiras cilvēkiem ceļošana un tūrisms bija kļuvis nepieciešamu iezīmi viņu dzīvēs, lai aizbēgtu no ikdienas darba atbildībām un atjaunotu ne tikai garīgo, bet arī fizisko veselību. Tā arī 20.gadsimā tūrisms turpināja attīstīties un pēc Pirmā Pasaules kara cilvēkiem tika nodrošinātas apmaksātas brīvdienas, uzcelti lieli kruīza laineri, kā arī pieauga automobiļu popularitāte. Turpretī pēc Otrā pasaules kara, tūrisma nozarē parādījās jauns pārvietošanās veids - lidmašīnas, kur strauji pieauga ceļotāju un izvēlēto galamērķu skaits. Parādotes aviopakalpojumiem tūrisma nozarē, tā kļuva par pētniecības objektu, jo pieprasījuma dēļ transporta nozare, tieši aviācijas, turpināja attīstīties vēl straujāk ne tikai samazinot ceļā pavadīto laiku no vietas A un vietu B, bet arī samazinot izmaksas lidojumiem. Tieši šo notikumu kopums ir veicinājis drastiskas izmaiņas tūrisma un ceļotāju pamatos, un mūsdienās tūrisma ir kļuvis pieejams ikvienam sabiedrības slānim.¹⁵

Mūsdienu literatūrā tūrisma nozare tiek skaidrota kā tautsaimniecības nozare, kuras uzdevums ir dažādāko tūrisma pakalpojumu sagatavošana un sniegšana. Kopumā tūrisma nozari veido iestādes un uzņēmumi, kuri ir tieši saistīti ar tūrisma (tūrisma mītnes, tūrisma operatori, transports, tūrisma komerciālās piesaistes, ēdināšanas uzņēmumi, tūrisma un ceļošanas aģentūras utt.). Turpretī tūrisma saimniecību kopīgi veido tūrisma nozares uzņēmumi

¹⁵ Faulkner H. W., Moscardo G., Laws, E. *Tourism in the 21st century. Lessons from experience*, 2000. 22.-25.lpp

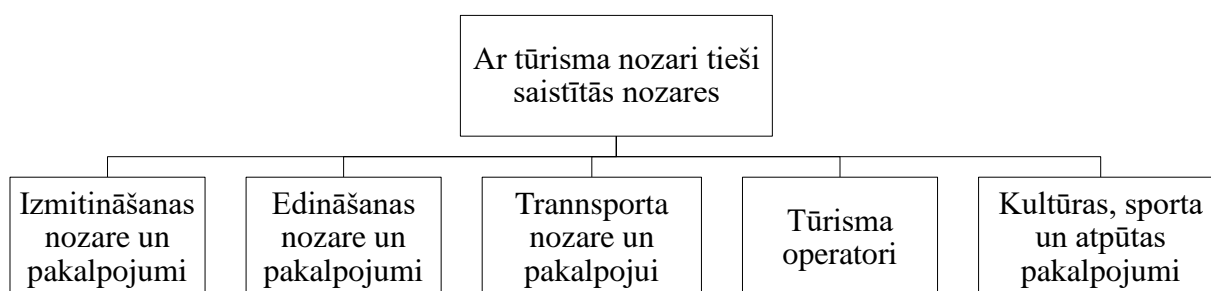
un iestādes ar netieši saistītiem uzņēmumiem un iestādēm (sabiedriskais transports, izglītība, suvenīru ražošana u.c).¹⁶

Tūrisms un ceļošana pamatā iever trīs darbību kopumu, kas vienmēr tiek veiktas:

1. Nonākšana galamērķī;
2. Apmešanās vietas izvēle;
3. Atpūtas un izklaižu vietu izvēle.

Šīs trīs darbības iekļauj plānošanu, biļešu pirkšanu un/vai rezervāciju veikšanu un noteiktu informācijas meklēšanu.¹⁷

Tūrisma nozare no citām tautsaimniecības nozarēm atšķirtas ar to, ka tai pastāv cieša saistība ar citām nozarēm un to produktiem, tāpēc tūrisma nozari nevar identificēt kā autonomu nozari, jo tai ir būtiska mijiedarbība ar citām nozarēm, kad nodrošina to, ka nozares galvenajam patērētājam, kas ir viesi, tiek piedāvāts viss nepieciešamais. Taču tūrisms vispārējā izpratnē tiek uzskatīts par pieprasījuma nozari, turpretī šo pieprasījumu nevar īstenot bez piedāvājuma.¹⁸ Ar tūrisma nozari cieši saistītās nozares ir attēlotas 1.3.attēlā, kurā redzams, ka tūrisma nozarei ir cieša saikne ar izmitināšanas nozari un tās pakalpojumiem, publiskās ēdināšanas nozari un pakalpojumiem, transports nozari, tūrisma operatori un kultūras, sporta un atpūtas pakalpojumiem.

1.3.att. Ar tūrisma nozari tieši saistītās nozares¹⁹

Autori Čārlzs R. Goldners un Brents Ričijs J.R. grāmatā “Tourism: principles, practises, philosophies ” norāda trīs būtiskākos tūrisma nozares mērķus:

1. Maksimizēt tūristu psiholoģisko pieredzi tūrisma galamērķī;
2. Ienākumu maksimizācija tiem uzņēmumiem, kas nodrošina preces un pakalpojumus tūristiem;

¹⁶ LR ministrija tūrisma un viesmīlības terminu skaidrojošā vārdnīca, 2008. 292 lpp

¹⁷ Tribe J., *The Economics of Recreation, Leisure and Tourism fourth edition*, 2011. 13.lpp

¹⁸ Forands I., *Viesnīcas menedžments*, 2011. 7.lpp

¹⁹ Faulkner H. W., Moscardo G., Laws, E. *Tourism in the 21st century. Lessons from experience*, 2000. 54.lpp

3. Pēc iespējas palielināt tiešos un netiešos ieguvumus, kas saistīti ar tūristu izdevumiem konkrētajā reģionā.

Protams, nozarē pastāv daudz vairāk mērķu, taču šie, pēc grāmatas autoru domām, ir būtiskākie, jo mērķi bieži vien ir sasaistāmi un ir “ķēdes reakcija” citiem mērķiem. Piemēram, koncentrējoties uz tūristu psiholoģiskās pieredzes maksimizēšanu, klienti kļūst apmierināti, kas ir iemesls tam, ka tie atgriezīsies un atkārtoti tērēs naudu, kas būs reģiona ieņēmumi un radīs naudas plūsmu. Kā arī apmierināti tūristi to nodos šo pieredzi citiem cilvēkiem sev apkārt, radot potenciālos tūristus uz konkrēto tūrisma vietu. Svarīgi ir nodrošināt ilgtspējīgu attīstību, jo īstermiņa peļņas palielināšana var radīt nekvalitatīvu darbaspēku un pārlietu lieku pārprodukciju, šajā gadījumā, tūrisma uzņēmumus, kas samazinātu tūristu apmierinātību sliktās kvalitātes dēļ.²⁰

1.3. Tūrisma nozares loma ekonomikā

No tūrisma ekonomikas viedokļa tiek apgalvots, ka tūrisms ir cilvēku darbības kopums, kas daļēji rodas pateicoties patērētāju ekonomiskajiem apstākļiem, turpretī šī cilvēku darbība ekonomiski ietekmē valstis un reģionus.²¹

Tūrisma ekonomikās ietekme Latvijas Republikas (turpmāk LR) ekonomikas ministrijas tūrisma un viesmīlības skaidrojošajā vārdnīcā tiek definēta kā izmaiņas tautsaimniecībā tūrisma cilmvietā un tūrisma galamērķī, kuras radušās tūrisma darbības dēļ. Tūrisma ekonomiskā ietekme tiek novērota pēc noteiktās teritorijas (valsts, reģiona, pilsētas, pašvaldību) ienākumiem, nodarbinātības, maksājuma bilances, investīcijām un attīstības.²²

Tūrisma nozare kopš tās pirmsākumiem ir strauji augusi un attīstījusies, tādējādi tai pasaulē ir nozīmīga loma ne tikai sociāli, bet arī ekonomiski. Līdzīgi kā LR ekonomikas ministrijas skaidrojošajā vārdnīcā, Čārlzs R. Goeldners savā grāmatā piemin, ka tūrismam ir plaša ekonomikā ietekme, kas nodrošina nodarbinātību, ārvalstu valūtas, investīcijas, valsts ienākumus un nodokļu ieņēmumus, taču tūristu izdevumi ir tie, kas nosaka ekonomisko ietekmi tūrisma galamērķī. Tā iemesla dēļ, ka tūrismam ir tik liela loma ekonomikā, UNWTO apkopo un uztur statistikas datus pa reģioniem un valstīm par tūrisma iebraucēju (ceļotāju/apmeklētāju) skait tūrisma nozares izdevumiem (valstu tēriņus) un ieņēmumus (ko valsts saņem no ceļotāju izdevumiem). Taču ir jāņem vērā, ka iekšzemes tūrismam ir tik pat liela nozīme kā starptautiskajam. Daļai pasaules valstu, tūrisms ir nozīmīgākā “prece”

²⁰ Charles R Goeldner, J.R. Bent R., *Tourism: principles, practises, philosophies 9th edition*, 2003. 386.lpp

²¹ Holovejs Dž., K. *Tūrisma bizness*, 1999. 59.lpp

²² LR ekonomikas ministrijas tūrisma un viesmīlības skaidrojošā vārdnīca, 2008. 291.lpp

starptautiskajā tirdzniecībā, kā arī valstu mērogā tūrisms ierindojas kā viena no top trīs nozarēm.²³

Pastāv divas perspektīvas kā aplūkot tūrisma nozares ietekmi un lomu valstu un reģionu ekonomikā- no mikroekonomikas skatupunkta, kur tūrisma ekonomisko ietekmi var apskatīt un analizēt atsevišķu uzņēmumu vai tūristu līmeni, un pretēji, no makroekonomikas skatupunkta, kur kopumā tiek aplūkota tūrisma ietekme uz kopējo valstu vai reģionu ekonomiku, nozares ekonomiskos ieguvumus un izmaksas tūrisma attīstībai. Šos rādītājus primāri mēra Pasaules Ceļojumu un tūrisma padome (angļu, United Nations World Tourism Organization – turpmāk tekstā UNWTO), taču valsts mērogā svarīgāk ir pētīt tūrisma nozari no makroekonomikas perspektīvām.

Valstu interesēs, jo īpaši jaunattīstības valstīs, ir attīstīt tūrismu, jo ik gadu šai nozarei ir arvien lielāks potenciāls nest ekonomiskos labumus. Šiem labumiem ideālajā gadījumā būtu jāgūst pārsvars pār ieguldītajām izmaksām un trūkumiem nozares attīstībā, lai tūrisma galamērķi, tā pat kā jebkurš bizness, gūtu peļņu. Patiesi, pastāv vairākas valstis, kuru politika ir vērsta uz tūrisma atbalstu kā potenciāli vērīgu ekonomikas sektoru.

Atkarībā no tūrisma galamērķa, valstis, pilsētas un reģioni atšķirīgi vērtē no tūrisma gūtos ekonomiskos labumus, turpretī to, cik lielā mērā tiks gūti ekonomiskie ieguvumi, nosaka dažādi faktori:

- tūristu skaits un izdevumu daudzums tūrisma galamērķī;
- tūrisma objekti un aktivitātes, to daudzums un tūrisma ērtības;
- galamērķa ekonomiskā attīstība;
- vietējās ekonomikas diversifikācijas apjoms;
- cik lielā mērā ekonomika ir atkarīga no importa precēm, pakalpojumiem un kapitāla.²⁴

Lai noteiktu, kāda ir tūrisma nozares loma ekonomikā ir svarīgi tās ekonomiskie rādītāji, kur viens no būtiskākajiem gan valstu, gan pasaules mērogā ir iekšzemes kopprodukts (turpmāk IKP), precīzāk, cik lielu daļu no kopējā IKP sastāda tūrisma nozare. UNWTO sākot ar 1991.gadu sāka mērīt un novērtēt tūrisma un ceļošanas ekonomisko ietekmi pasaulē, dažādos reģionos un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (angļu, Organisation for Economic Co-operation and Development – turpmāk tekstā OECD) valstīs. Jau 1992.gadā OECD puda pirmos novērtējumus, norādot, ka tūrisms ir viena no pasaules lielākajām nozarēm un tā veido vislielāko kvalitatīvu darbavietu skaitu. Laikam ejot OECD turpināja veikt tūrisma nozares mērījumus un 2001.gadā tūrisma industrija vien kopumā sastādīja 4,2% no kopējā

²³ Charles R Goeldner, J.R. Bent R., *Tourism: principles, practises, philosophies 9th edition*, 2003. 380.-383.lpp

²⁴ Sharpley R., *Travel and Tourism*, 2006. 99.-102.lpp

pasaules iekšzemes kopprodukta .²⁵ Tomēr laikam ejot tūrisma nozare attīstījās un ceļotāju skaits pieauga, kur pēc veiktajiem pētījumiem tūrisma nozarē par 2018.gadu, UNWTO nāca klajā ar paziņojumu, ka 2018.gadā tūrisma nozare sastādīja jau 10,4% no kopējā pasaules IKP, kas ir mērāms 8,8 triljonos ASV dolāru.²⁶

Lai detalizētāk izprastu un noteiktu tūrisma plūsmas ekonomiskos labumus un ietekmi uz tūrisma galamērķiem, tie tiek novērtēti pamatā esošajos četros veidos, kurus izmanto arī kā rādītājus²⁷:

1. **Ienākumi.** Tūrisms ir nozīmīgs valsts ieņēmumu avots, jo tiešie tūrisma izdevumi (tūristu čeki/tēriņi) valstī stimulē turpmākos izdevumus, kas kļūst par ienākumiem vietējiem uzņēmumiem.²⁸ Ienākumus rada darbinieku algas, peļņas procenti, īres maksas un pati peļņa. Tā kā tūrisms ir darbietilpīga nozare, tad lielāko daļu ienākumu rada darbinieku atalgojums, kas tiek izmaksāts tiem, kas ir nodarbināti ar tūrismu tieši saistītās jomās, kā arī vispārīgi ar tūrisma strādājošajiem darbiniekiem un vietējiem uzņēmumiem, kas ar nodokļu tēriņiem. Tūristu izdevumi ir tie, kas pamatā sedz atalgojumu šajā nozarē palīdzību ir ienākumi valstij. Pēc ekonomikas pamatprincipiem, lielāki ienākumi būs tajās tūrisma vietās, kurās ir lielāks pieprasījums, proti, vietās, kurās tiks uzņemts lielāks tūristu skaits, kur tie uzturēsies ilgāk un tie tērēs vairāk naudas. Tāpēc tūrisma galamērķī ir jābūt pietiekamam piedāvājumu klāstam, kur tūristam būs pēc iespējas lielākas izvēles iespējas, kur tērēt savus naudas līdzekļus, un kā ķēdes reakcija uz lielo piedāvājumu klāstu - tiktu piesaistīti vairāk tērējoši tūristi. Piemēram, tās var būt augstākas klases brīvdienas vietas, kurās ir vairums dārgāku viesnīcu, daudz luksusa līmeņa veikalu, naktsklubu, kazino un citu aktivitāšu, kur turīgāka tūristu kārta varētu izmantot savas finansiālās privilēģijas. Ienākumi, protams, rodas arī procentu veidā, kā īres un tūrisma biznesu peļņa. Tā var būt īres maksa par kādu stāvvietu vai aizdevumu procenti valsts uzņēmumiem, kas tieši un netieši saistīti ar tūrisma nozari, piemēram, aviokompānijas. Būtiski ir pieskaitīt nodokļus, piemēram, pievienotās vērtības nodokli (turpmāk PVN) par viesnīcu pakalpojumiem, vai pat tiešā veidā, kur tūristi par pārnakšņošanu konkrētā reģionā tiek aplikti ar nodokli. Nodoklis par naktsmītni, protams, nav lielas, taču uz lielu izbraucēju skaitu tas var būtiski ietekmēt valsts ienākumus.²⁹

2. **Nodarbinātība.** Globālā mērogā, tūrisma nozare sniedz nozīmīgu daudzumu darba vietu gan tiešā, gan netiešā saistībā ar tūrisma nozari, tomēr uzmanība jāpievērš kopējai

²⁵ Charles R Goeldner, J.R. Bent R., *Tourism: principles, practises, philosophies 9th edition*, 2003. 26.lpp

²⁶ WTTC vispārējā valstu analīze <https://www.wttc.org/economic-impact/country-analysis/> (skatīts 10.04.2019)

²⁷ Holovejs Dž., K. *Tūrisma bizness*, 1999. 64.lpp

²⁸ Sharpley R., *Travel and Tourism*, 2006. 103.lpp

²⁹ Holovejs Dž., K. *Tūrisma bizness*, 1999. 64.-65.lpp

nodarbinātībai nozarē.³⁰ Atkarībā no valstu specializācijas, ar tūrisma nozari saistītās darba vietas var sasniegt pat 25% no kopējo darba vietu skaita, piemēram, Karību jūras valstīs. Darba vietas tiek piedāvātas dažādās ceļojuma aģentūrās, transporta kompānijās un galvenokārt tās tūristu uzņemšanas vietā, kur tiek nodarbināti visdažādākie profesiju pārstāvji, sākot ar viennīcu menedžeriem, administratoriem, apkalpojošo personālu un, beidzot ar uzkopšanas personālu. Kaut arī ar tūrisma nozari saistītām darba vietām mēdz būt sezonāls un pusslodzes darba raksturs, lielā skaita dēļ šīs darbavietas ir ekonomiski izdevīgas, jo tajās tiek tērētas lielas naudas summas. Būtiski ir pieminēt to, ka bieži šīs darbavietas tiek radītas tajās vietās, kur nav citu nodarbinātības alternatīvu un, ka šāda rakstura darbavietas piesaista tādus cilvēkus, kas vēlas sezonālu darbu, piemēram, studenti un skolnieki, kas vasaras sezonā vēlas strādāt.

Tūrisma nozarē esošās darbavietas ir ekonomiski izdevīgas, jo laika gaitā, darbavietas ar laiku arvien vairāk tiek nodrošinātas pilna laika darbadienām.³¹ Lai precīzāk noteiktu, cik lielā mērā tūrisma nozare nodrošina darbavietas visā pasaulē, atliek tikai aplūkot statistikas datus par nodarbinātību tūrisma nozarē. OECD sniegtajās ziņās par tūrisma nozares attīstību 2018.gadā paziņoja, ka 2018.gadā nozare piedāvāja 319 miljonus darbavietu visā pasaulē, kas nozīmē ka viena no desmit darba vietām ir saistīta ar tūrisma nozari.³² Tūrisms ir nozīmīgs ne tikai pasaules mērogā, bet arī valstu reģioniem. Multiplikators ietekmē gan reģionu ienākumus, gan nodarbinātību, jo, ja ir kāda tūristu apmeklēta vieta, tad tajā viennozīmīgi tiks radītas darbavietas tūrisma nozarē, kuras tik aizpildītas. Turpretī šie darbinieki un viņu ģimenes, kas dzīvos šajā reģionā, iegādājas preces un pakalpojumus, kā arī viņu ģimenēm ir nepieciešama izglītība un medicīnas pakalpojumi, kas kā ķēdes reakcija stimulē citu nozaru darbavietu rašanos, piemēram, veikalu darbiniekiem, skolotājiem, mediķiem un citu profesiju pārstāvjiem. Pastāv iespējamība, ka nodarbinātības multiplikators varētu būt ļoti līdzīgs TMI vērtībai, ja pieņem, ka tiek radītas jaunas darbavietas ar vidējo algu.

Autore piekrīt, ka valstu panākumi tūrismā ir lielākoties atkarīgi no tūrisma nozares darbiniekiem, jo pietiekams skaits kvalificētu, motivētu un kompetentu darbinieku rada labāku priekšstatu tūristu redzeslokā par tūrisma galamērķi. Nozares darbinieki ir tie, kas kopumā radīs tūristiem iespaidu par konkrēto vietu un kultūru, kas pēc pozitīvas pieredzes, savukārt, radīs pieprasījumu un jaunu tūristu pieplūdumu.³³

³⁰ Sharpley R., *Travel and Tourism*, 2006. 103lpp

³¹ Holovejs Dž., K. *Tūrisma bizness*, 1999.67.-68.lpp

³² WTTC vispārējā valstu analīze <https://www.wttc.org/economic-impact/country-analysis/> (skatīts 19.04.2019)

³³ Holovejs Dž., K. *Tūrisma bizness*, 1999. 68.-69.lpp

3. **Maksājuma bilance.** Daudziem tūrisma galamērķiem, starptautiskais ir nozīmīga importa un/vai eksporta nozare.³⁴ Tūrismam ir būtiska nozīme valsts budžetā, jo tūristi pērk tūrisma pakalpojumus citās vietās, un šie maksājumi valsts rēķinos parādās kā “neredzami”, jo tūristam dodoties starptautiskā ceļojumā, viņa veiktie maksājumi ir neredzami viņa piederības valstij, šie līdzekļi tūrisma vietā kļūst par ieņēmumiem - kredītu, turpretī tūrista piederības valstij par zaudējumiem - debetu. Jāsaprot, ka tūrisma galamērķī, tūristu iztērētā nauda tiek uzskatīta par “importu”. Tūrisma daļa valsts maksājuma bilance atspoguļojas, kad no kopējo ieņēmumu vērtības tiek atņemti gada laikā veiktie kopējie maksājumi. Tādējādi iegūst to daļu, kas ir valsts kopējā neredzamā bilance, kas ietver arī cita veida, netiesās darbības, piemēram, bankas pakalpojumus, apdrošināšanas un citus pakalpojumus. Protams, valstu tūrisma maksājuma bilance valsts kasē var būt deficītā situācijās, kad vietējie iedzīvotāji ceļo vairāk un tērē vairāk līdzekļu ārvalstīs, nekā valstī ir tūristu un ieņēmumu no to tēriņiem. Lai mazinātu šo deficītu, valdībai ir jāizmanto valsts Tūrisma padomes mārketinga pūliņi un jāatrod veidi kā piesaistīt tūristus par tūrisma galamērķi izvēlēties konkrēto valsti vai pārliecināt vietējos iedzīvotājus ceļot iekšzemē -savā valstī. Dažās jaunattīstības valstīs ir kardinālāki paņēmieni kā samazināt iedzīvotāju izbraukšanu ceļošanas nolūkos, jo tā ir lielu finansiālo līdzekļu aizplūšana, tāpēc tiek ieviesti dažādi ierobežojumi rezidentu ceļošanai ārpus valsts, piemēram, nosakot maksimālo naudas summas daudzumu, ko drīkst ņemt līdz uz ārzemēm, bet tik krasi ierobežojumi ir valstīs, kurās tūrisma nozare ir tās specialitāte.³⁵

4. **Investīcijas un attīstība.** Tūrisms tiek uzskatīts par efektīvu līdzekli, lai panāktu ekonomikas atjaunošanu, attīstību un dažādošanu tūrisma vietās.³⁶ Būtisks faktors, kas palīdz noteikt tūrisma nozares veiksmes vai neveiksmes līmeni reģionā, ir privāto un/vai privāto investīciju līmenis nozarē. Tūrisma nozare no privāto investoru skatupunkta tiek uzskatīta par riskantu nozari, tāpēc bankas ne visai vēlas ieguldīt līdzekļus projektos, kas saistīti ar tūrisma. Tas nozīmē, ka tūrisma nav tik vienkārši attīstīt, līdz kamēr valsts nav pietiekami pieprasīts tūrisma galamērķis, jo privāti investori nav gatavi investēt riska kapitālu līdz to nav darījis valsts sektors. Tas izpaustos, piemēram, subsīdiju vai zemu procentu veidā privātajiem uzņēmējiem, kas nozīmētu, ka valdība pati ceļ un pārstāv tādas iestādes kā tūristu viesnīcas.

Investīcijas tūrisma nozarē ir kā nebeidzamais cikls, kurā ir ilgstoši un sarežģīti nonākt nākamajā cikla posmā. Tik ilgi, kamēr reģions nav pierādījis, ka spēj piesaistīt tūristus, investori nebūs ieinteresēti un nevēlēsies riskēt, ieguldot līdzekļus, turpretī reģions nespēs

³⁴ Sharpley R., *Travel and Tourism*, 2006. 102lpp

³⁵ Holovejs Dž., K., *Tūrisma bizness*, 1999. 69.-70.lpp

³⁶ Sharpley R., *Travel and Tourism*, 2006. 102.lpp

pievilināt tūristus, ja tiem nebūs pietiekami daudz dažādu piedāvājumu, kas viņus pievilinās. Tiklīdz tūrisma nozare konkrētajā reģionā gūst pieprasījumu un panākumus, privātie uzņēmēji un valsts iestādes, lielākoties, arvien vairāk un vairāk ir ieinteresēti un vēlas investēt, lai reģionos attīstītos un piesaistītu vēl vairāk tūristus, ko ekonomisti dēvē par paštrinājuma principu. Bieža parādība ir, ka tūristu pieplūdumu dēļ, reģions kļūst pievilcīgāks arī citām nozarēm un pievilina uzņēmējus atvērt uzņēmumus konkrētajā reģionā, jo saprot, ka tūristi ir nozīmīga patērētāju plūsma.

Attiecībai starp tūrisma pieaugumu un ekonomikas attīstību nav vienmērīga sakara ar citiem complicētiem faktoriem, piemēram, inflācijas līmeni, reģiona spēju ieviest dažādību un attieksmi pret darbu vietējā tirgū, kas noved pie tā, ka ieguldīto investīciju riski ir augsti, gluži kā citās ekonomikas jomās.³⁷ Tomēr mūsdienās tūrisma nozarē investēto līdzekļu summas pieaug ik gadu un investīcijas ir kļuvušas daudz pieejamāks un investori atvērtāki ar tūrisma nozarei un tajā ģenerējošajam uzņēmumiem, jo visā pasaulē 2018.gadā, pēc OECD ikgadējā datu apkopojuma, tūrisma nozarē un ar to saistītajos uzņēmumos tika investēti 941 miljards ASV dolāru, kas ir 4,4% no kopējām pasaules investīcijām, kas ieguldītas 2018.gadā.³⁸

Augstāk aprakstītie ekonomiskie ieguvumi ietver tikai četrus būtiskākos rādītājus un labumus, turpretī autors Kriss Raiens grāmatā “*Recreational tourism*” piemin papildus ekonomiskos faktoros, kas tiek uzlaboti tūrisma plūsmas dēļ. Papildus iepriekš minētajiem četriem ieguvumiem, autors papildus apraksta:

5. Ārvalstu valūtu apmaiņa. Tūrisma galamērķī bieži vien tūristi ierodas ar atšķirīgu valūtu, kuru tie apmaina, kas ir veids kā valsts tiek nodrošināta ar svešzemju valūtu, kas maiņas brīdī ar procentu palīdzību ir arī viens no peļņas veidiem. Valūtu dažādība ir arī viens no darījumu veidiem valstu starpā.

6. Ārējie ekonomiskie labumi. Vairums tūrisma ekonomisko labumu tiek atvasināti no Dwyer L. un Forsith P. definētajiem “ārējiem faktoriem” (angļu valodas- *externalities*). Šie ārējie tūrisma ekonomiskie labumi parasti tiek definēti kā peļņa virs normālās, piemēram, ar transporta pārvadājumiem saistītās iestādes, kā lidostas un pasažieru ostas, kur šādi uzņēmumi nepastāvētu paši pa sevi, ja nebūtu tūrisma plūsmas uz konkrēto vietu, jo lielāko peļņu gūst tūrisma dēļ.

Svarīgi ir pieminēt, ka katrs no iepriekš minētajiem ekonomiskajiem labumiem ir vienlaikus gan potenciālie ieguvumi, gan zaudējumi. Valstis, kuras uzņem tūristus vienlaikus

³⁷ Holovejs Dž., K., *Tūrisma business*, 1999. 70.lpp

³⁸ WTTC vispārējā valstu analīze <https://www.wttc.org/economic-impact/country-analysis/> (skatīts 19.04.2019)

ir arī valstis, kuru iedzīvotāji ir potenciālie ceļotāji, kas spēj rast zaudējumus, ja ienākošo ceļotāju ir mazāk nekā izejošo.³⁹

1.4. Tūrisma nozares attīstību ietekmējošie faktori

Tūrisma nozare, salīdzinājumā ar citām nozarēm ir ļoti specifiska savā dažādībā, jo patērētāju - tūristu, ir ļoti daudz un dažādu ar dažādām vēlmēm, kā arī tūrisma veidu kļūst arvien vairāk, tāpēc ilgtspējīgas attīstības plānošana ir izaicinājums. Tā kā tūrisma galamērķu mūsdienās ir daudz, tad katrs tūrists var atrast to, kas tam tīk labāk, kas rada lielu konkurenci valstu un reģionu starpā gluži kā jebkurā biznesa sfērā.⁴⁰ Tūrisma nozari ietekmē tādi faktori, kā:

1. **Veselība un drošība.** Tūristiem, kā jau katram cilvēkam, ir svarīga viņu drošība. Ceļošanas laikā, būtisks faktors ir tūrisma vietas drošība, jo gandrīz vai neviens nevēlēsies doties uz vietu, kurā nav droši.⁴¹ Drošība ir svarīga arī valsts līmenī, lai tajā nenotiktu nekādu karadarbību, teroraktu un rajoni būtu droši, jo pastāv likumsakarības, ka valstis, kurās ir daudz imigrantu rajonu, ir vairāk kriminālo darbību. 21.gadsimts kļuvis par teroraktu uzliesmojuma laiku, kas viennozīmīgi ietekmējis tūrisma nozari. Tik pat svarīga ir tūrisma vietas saslimšanu statistika, jo, kā jau zināms, ir pasaules reģionu, kuros ir vairāk slimību un vīrusu. Kaut arī pret tiem var veikt vakcīnas, tomēr vidusmēra tūrists vairākkārt apdomās došanos uz konkrēto vietu vai izvēlēsies vispār turp nedoties.⁴²

2. **Lokācija un infrastruktūra.** Bieži vien atpūtas tūrismā ir būtiska atrašanās vieta, kur eksotiskas vietas, protams, var piesaistīt vairāk tūristu. Lokācijas faktors ietver arī ainavas un reljefus, kas sastopami galamērķī. Bet, lai tūrisma galamērķī būtu liela tūristu plūsma, tam vienkārši ir jābūt pieejamam atrašanās vietas ziņā, piemēram, ar pietiekamu transporta pakalpojumu skaitu, kur ceļotājiem ir izvēles opcijas, kā tikt līdz galamērķim, kā arī, lai tajā būtu ērti pārvietoties no punkta A uz punktu B.⁴³ Tieši tā iemesla dēļ, ka transportam ir tik liela nozīme arī tūrismā, būtiski to ir iekļaut tūrisma plānošanā, jo tūristiem un apmeklētājiem būs nepieciešams transports iekš konkrētā reģiona vai pat starptautiski. Lielisks piemērs ir tūristu bukleti kā, piemēram, Venēcijā Itālijā, kur ir pieejami bukleti ar transportiem u to maršrutu.⁴⁴

3. **Globalizācija.** Globalizācija var tikt skaidrota dažādos veidos, taču tūrismā tas ir dažādu darbību kopums, kur notiek izmaiņas ekonomiskā, sociālajā struktūrā, tehnoloģijās, politiskā

³⁹ Ryan C., *Recreational Tourism: Demand and Impacts*, 2003. 149.-150.lpp

⁴⁰ Bam T, Mudambi R., *Economic and Management Methods for Tourism and Hospitality Research*, 1999. 216.lpp

⁴¹ Mihalic T., Gartner C. W., *Tourism and developments – issues and challenges*, 2013. 78.-122.lpp

⁴² Wstcott M., *Introduction to Tourism and Hospitality in BC*, 2015. 66.-297.lpp

⁴³ Charles R Goeldner (2001) TTR, *Journal Of Travel Research* 40 volume, November 22.lpp

⁴⁴ Charles R Goeldner, J.R. Bent R., *Tourism: principles, practises, philosophies 9th edition*, 2003. 452.lpp

un pat kultūrā. Šo izmaiņu rezultātā notiek lielāka valstu un reģionu mijiedarbība, jo notiek apmaiņa ar dažādiem labumiem, ekonomiskajiem resursiem, cilvēkiem un eksports paplašinās. Šāda veida integrācija maina reģionus, kas savukārt potenciāli piesaista vairāk ceļotāju.⁴⁵

4. **Klimats.** Nav noslēpums, ka klimatam konkrētajā reģionā arī ir nozīme, jo, ja tūrists vēlos doties ceļojumā un sniegotiem kalniem, lai slēpotu, tad noteikti izvēlēsies vietu, kurā būs auksts klimats un sniegs. Tieši tā arī ir galamērķi, kuriem ir liels sezonāla rakstura pieprasījums. Svarīgs mūsdienu faktor ir klimata izmaiņas, kur izmaiņu dēļ ir pieaudzis dabas katastrofu skaits dažādās pasaules vietās, kuras vienlaicīgi var būt kā apdraudējums dzīvībai, ja tur dodas. Taču vēl svarīgāk ir tas, ka tūrisma nozares attīstības dēļ klimata izmaiņas notiek tik strauji, kas ir nozares negatīvā ietekme un vidi, jo daudzo aviokompāniju un lidojumu skaita dēļ CO₂ izmešu skaits ar katru gadu tikai palielinās.⁴⁶

5. **Vietējā kultūra.** Jau pirmīt tika aplūkoti tūrisma veidi, kur viens no tiem ir kultūras tūrisms, kas ir tieši saistīts ar to, ka cilvēki ceļo uz citām vietām, lai iepazītu citu kultūru. Cilvēki ceļo un brīžiem pat neapzināti cenšas izzināt vietējos iedzīvotājus, viņu vērtības un paradumus. Neskaitot vietējas kultūras nozīmi kultūras tūrismā, tūristu pieredze konkrētajā tūrisma galamērķi ir tieši saistīta ar vietējiem iedzīvotājiem, to cik viesmīlīgi viņi ir un kā attiecas pret ceļotājiem. Ja pieredze ar tūrisma vietas iedzīvotājiem būs pozitīva, tas garantē, ka tūrisma plūsma palielināsies un tūristi turp atgriezīsies, jo visa ceļojuma laikā tie saskaras ar vietējiem it visā -viesnīcās, apskates vietās, restorānos, veikalos un tā tālāk. Būtisks aspekts mēz būt tūrisma galamērķa saziņas valoda vai vispārējās valodas prasmes, jo pastāv tūristu grupa, kura izvēlas galamērķi atkarībā no tā, vai tajā tiek runāts tādā pašā valodā kā tūrists runā.⁴⁷

6. **Mītnes un ēdināšana.** Vietām, uz kurām dodas tūristi, ir jāspēj nodrošināt pietiekamu naktsmītņu skaitu (gultasvietu skaitu) un ēdināšanas iespējas, kā arī tām ir jābūt kvalitatīvām - atbilstoši standartiem. Naktsmītņu tips (viesnīcas, hosteļi, kopmītnes u.t.t) un stils ir atkarīgs no ceļotāju preferencēm, dzīvesveida, paradumiem un finansēm, tāpēc ir jābūt pietiekami daudz izvēles iespēju, lai piesaistītu pēc iespējas vairāk dažādu tūristu. Ar ēdināšanu ir tā pat kā ar naktsmītnēm, ir jābūt pietiekami daudz opciju, kur doties, lai apmierinātu tūristu vēlmes un iespējas.

7. **Izklaides, atpūtas vietas.** Tūristiem ir būtiski, lai ceļojuma galamērķi tiem būtu piedāvāts pietiekami plašs klāsts izklaides un atpūtas vietu, kur tiem pavadīt laiku. Vidēji 85% ceļotāju ir svarīgi, lai vietā, kur tie dodas, būtu plašs piedāvājums atpūtas un izklaides vietām, jo pamatā tūristi lielākoties ceļo, lai izrautos no ikdienas rutīnas un darītu liekas, ko ikdienā

⁴⁵ Wstcott M., *Introduction to Tourism and Hospitality in BC*, 2015. 303.lpp

⁴⁶ Yeoman I., *2050 – Tomorrow's Tourism*, 2012. 92.lpp

⁴⁷ Kozak N., *Kozak., Tourism Research: An Interdisciplinary Perspective*, 2013. 27.-30.lpp

nedara, kā piemēram, apmeklētu kādu SPA centru, spēlētu golfu vai vienkārši noīrēt laivu. Šīs vietas ir tās, kurās, uzreiz pēc mītņu izmaksām, tūristi potenciāli iztērēs visvairāk naudas.⁴⁸

8. **Cenu politika.** Gluži kā lielākā daļas patērētāju, arī tūristi ir jūtīgi uz cenu svārstībām un cenu politiku. Ceļotāji izvēlas tādus tūrisma galamērķus, kuri tiem ir finansiāli pieejami.⁴⁹

9. **Veselīgs dzīvesveids.** Mūsdienās cilvēki ir kļuvuši veselīgāki un tiem ir svarīgi, lai, ceļojot tie varētu nemainīt savus ikdienas paradumus un, piemēram, ēst veselīgi vai nodarboties ar sportu. Tāpēc ceļotāji bieži vien meklē tādus tūrisma galamērķus, kuru iedzīvotāji ir veselīga dzīvesveida piekritēji vai tajās pieejama laba un kvalitatīva pārtika un vietas, kurās nodarboties ar sportu. Ceļotāji, kam šis faktors ir svarīgs, labprātāk izvairās no gaisa piesārņojuma un piesārņojuma kā tāda, tāpēc bieži izvēlas pavadīt ceļojuma laiku ārpus lielākām pilsētā, kur tuvāk ir daba.⁵⁰

10. **Informācijas pieejamība.** Tā kā tūristi bieži vien dodas uz galamērķiem, ar kuriem tūristi nav pazīstami, tiem ir būtiski, lai būtu pieejama visa nepieciešamā informācija par satiksmi, apskats vietām, slimnīcām, viesnīcām, restorāniem un citā būtiskākā informācija, lai ceļotāji nebūtu apjukusi. Mūsdienās pieprasītākajās tūristu pilsētās ir informācijas centri, kuru mājaslapās un/vai bukletos ir pieejama visa nepieciešamā informācija, kura var būt noderīga ceļojuma laikā, un gadījumos, kad tūristi nevar atrast meklēto, informācijas centru darbinieki centīsies palīdzēt. Tā arī populāras ir pilsētu mobilās aplikācijas, kurās ir pieejama informācija, kā arī attīstītākās aplikācijās ir iespējams iegādāties ieejas biļetes apskates objektos, vai pat sabiedriskā transporta biļetes.⁵¹

11. **Politiskās un ekonomiskās barjeras.** Šis faktors nosaka, cik brīva pārvietošanās ir iespējama valstī un, vai nav nepieciešamas vīzas vai kāda cita veida uzturēšanās atļaujas, lai tajā iekļūtu. Šīs barjeras ir nozīmīgas, ja ceļotāji izvēlējušies kādu valsti, kurā ir ierobežota iekļūšana tajā, kas nozīmē, ka ceļotājiem iepriekš nepieciešams iegūt nepieciešamās atļaujas/vīzas. Lai gan savlaicīgā ceļojuma plānošanā šīm nevajadzētu būt šķērslim, taču šādā veidā tiek izslēgti tādi tūristi, kuri dodas ceļojumos spontāni. Vēl pie šīm barjerām ietilpst valūtas pieejamība tūrisma galamērķī, kas ir ne mazāk svarīgs faktors, ja ceļotāju nacionālā

⁴⁸ Five Main Factors Influencing the Growth of Tourism With Diagram, [http://articles-
junction.blogspot.com/2013/07/five-main-factors-influencing-growth-of.html?m=1](http://articles-
junction.blogspot.com/2013/07/five-main-factors-influencing-growth-of.html?m=1) (skatīts 20.04.2019)

⁴⁹ The role of price and pricing in tourism marketing
<https://repository.up.ac.za/bitstream/handle/2263/25464/02chapter4-6.pdf?sequence=3> (skatīts 21.04.2019)

⁵⁰ Healthy Lifestyle as a Marketing Basis in Wellness Tourism
https://www.researchgate.net/publication/260815898_Healthy_Lifestyle_as_a_Marketing_Basis_in_Wellness_Tourism (skatīts 21.04.2019)

⁵¹ Sources and Availability of Information for Tourists: A Study of Ghana
https://www.researchgate.net/publication/293483801_Sources_and_Availability_of_Information_for_Tourists_A_Study_of_Ghana (skatīts 20.04.2019)

valūta nav vienāda ar tūrisma galamērķī esošo valūtu, tāpēc ir būtiski, lai būtu pieejami valūtas maiņas punkti, kuros vara samainīt naudu, bez augstas komisijas maksas par pakalpojumu.⁵²

⁵² 28. Wstcott M., Introduction to Tourism and Hospitality in BC, 2015. 5.nod

2. TŪRISMA NOZARES RAKSTUROJOŠO RĀDĪTĀJU PROGNOZĒŠANAS METODEDES

Prognozēšana ir plašs jēdziens, kas aptver visu prognožu izstrādāšanas procesu. Prognoze tiek definēta kā zinātniski un praktiski pamatots spriedums par pētāmā objekta iespējamiem nākotnes stāvokļiem, par to sasniegšanas alternatīvajiem ceļiem un termiņiem.⁵³ Prognozēšanu galvenokārt izmanto ekonomikā un uzņēmējdarbībā - kā būtisku paņēmieni, ar kura palīdzību var sakārtot procesus, minimizēt varbūtības faktoru ietekmi ekonomikā, kas gala rezultātā arī pieņemot pareizus lēmumus, ņemot vērā esošos perspektīvas un nākotnes apstākļus. Izmantojot prognozes metodi, iespējams iegūt informāciju par nākotni un par faktoriem, kas potenciāli var ietekmēt to. Pamatojoties uz prognozēm, tiek ir iespējams izvēlēties ne tikai tagadnes, bet arī nākotnes rīcības veidus un pieņemt lēmumus. Pētāmā objekta attīstība un konkurētspējīga dzīvotspēja ir atkarīga no izvēlētajās prognozēšanas metodes.⁵⁴

Prognozēšanas mērķis ir samazināt nenoteiktību par pētāmā objekta attīstību nākotnē, ko iespējams sasniegt, sagatavojot informāciju zinātniski pamatotu lēmumu pieņemšanai un analizējot iespējamās lēmuma īstenošanās sekas.

Prognozēšanas metodes uzdevumi:

- pētāmā objekta būtības, īpatnību un attīstības tendenču analīze;
- korelatīvo sakarību pētīšana savstarpēji saistītiem objektiem;
- ekspertu viedokļu apkopošana par pētāmā objekta attīstības iespējām;
- varbūtējo objekta attīstības ceļu, to realizācijas termiņu, problēmsituāciju izpēte.

Lai izstrādātu pamatotas un kompleksas prognozes, ir nepieciešama informācija par pētāmo objektu un šo objektu būtiskākajiem ietekmējošiem faktoriem. Kvalitatīvu prognozes noteikšana ir atkarīga no pieejamās informācijas, jo tai jābūt pilnīgai, ticamai un precīzai. Būtiski ir ne tikai ievākt pietiekamu daudzumu kvalitatīvas informācijas, bet arī pati informācijas apstrāde.

Prognozēšanas metožu un modeļu klasifikācija:

1. fotogrāfisko metožu grupa – prognozes tiek izstrādātas balstoties uz informāciju par produkta attīstību pagātnē. Pie šīs grupas pieder statistiskās (ekstrapolācijas, regresijas u.c.) analogijas (vēsturiskā un matemātiskā) metodes
2. ekspertmetožu grupa – metodes, ar kuru palīdzību apkopo un rezumē speciālistu-ekspertu viedokli par prognozējamā objekta stāvokli nākotnē. Ekspertmetožu grupā ietilpst tādas plaši izplatītas informācijas iegūšanas metodes kā apsekojums, intervēšana, ranžēšana, ideju ģenerācija, Delfi metode u.c.

⁵³ Vasermanis E., Šķiltere D., Krasts J. *Prognozēšanas metodes*, 2003, 5.lpp

⁵⁴ Skribans V., *Business Forecasting Methods - Prognozēšanas metodes uzņēmējdarbībā*, 2002. 2.lpp

3. kombinētās jeb kompleksās prognozēšanas metodes – veiksmīgas pielietošanas gadījumā, tiek apvienotas priekšrocības, ko dod fotogrāfiskas un ekspertmetodes.

Prognozēšanas metodes var kombinēt dažādākajos veidos, piemēram, statistiskās un ekspertmetodes, kas tiks izmantotas turpmākajā darbā, jo izmantojot un kvalitatīvi apvienojot dažādas metodes, sekmē dziļāku objekta izpēti un nodrošina pamatotāku prognožu iegūšanu. Lai sasniegtu pēc iespējas precīzākas tūrisma nozares raksturojošo rādītāju prognozes, autore secina, ka kombinētās prognozēšanas metodes ir piemērotākās darba mērķu sasniegšanai.

2.1. Trena modeli un to kvalitātes rādītāji

Kvalitatīvu trena modeli vienā iterācija ir grūti iegūt. Pēc gadījuma komponenta analīzes vēlams pārvērtēt hipotētiski izvirzīto prioritāti konkrētai nelinearitātei, no jauna novērtēt modeļa parametrus, izmainīt dinamikas rindu garumu, izslēgt no aprēķiniem atsevišķu dinamikas rindu neraksturīgos līmeņus, var arī regulēt to ietekmi ar svāra koeficientiem.

Pastāv vairāki trena veidi:

- lineāri;
- nelineāri- nelineāri pēc mainīgajiem, bet lineāri pēc parametriem;
- īsti nelineāri – nelineāri gan pēc mainīgajiem, gan pēc parametriem.

Darba autore izvēlējās veikt nelineārā trena modelēšanu pēc lineāriem parametriem, kas pēc autores domām ir piemērota tūrisma nozares raksturojošo rādītāju prognozēšanai, jo lineāro trena iespējams apskatīt prognozes par sociāli ekonomisko procesu attīstību īsos laika periodos. Nelineārās funkcijas ir piemērotākas, kad ir pieejamas daudz pētāmā objekta informācijas, kas ir nelineāra. Svarīgi ir, lai nelineārās funkcijas būtu: pietiekoši vienkāršām, to parametriem jābūt pietiekoši ekonomiski interpretējamiem, pielietojamā apgabala funkcijām jābūt monotonām.⁵⁵ Autore uzsver, ka nelineārā trena modeļa piemērotību tūrisma nozares raksturojošo rādītāju prognozēm tiks pārbaudīta darba izstrādes gaitā pēc tādiem kvalitātes rādītājiem kā modeļu vidējās un kopējās standartnovirzes, kā arī būtiskākā – korelācijas attiecību, kas nosaka prognozes saikni starp pagātnes sniegtajiem datiem un izveidotās līknes. Aprēķinu gaitā, autore iekļāva šādus trena kvalitātes novatēšanas paņēmienus:

1. Novirze: $\varepsilon_t = y_t - \tilde{y}_t \quad (t = \overline{1, n});$
2. Noviržu summa: $q = \sum_{t=1}^n \varepsilon \quad (t = \overline{1, n});$
3. Kvadrātiskā novirze: $\varepsilon^2_t = (y_t - \tilde{y}_t)^2 \quad (t = \overline{1, n});$

⁵⁵ Vasermanis E., Šķiltere D., Krasts J. *Prognozēšanas metodes*, 2003, 5 - 48.lpp

4. Kvadrātisko noviržu summa: $Q = \sum_{t=1}^n \varepsilon^{2t} \quad (t = \overline{1, n})$;
5. Vidējā novirze: $\bar{\varepsilon} = \frac{\sum_{t=1}^n \varepsilon_t}{n} \quad (t = \overline{1, n})$;
6. Standartnovirze no modeļa: $S_{\hat{y}} = \sqrt{\frac{\sum_{t=1}^n \varepsilon^{2t}}{n-p-1}} \quad (t = \overline{1, n})$;
7. Standartnovirze no vidējā: $S_{\bar{y}} = \sqrt{\frac{\sum_{t=1}^n (y_t - \bar{y}_t)^2}{n-1}} \quad (t = \overline{1, n})$;
8. Korelācijas koeficients: $r = \eta = \sqrt{1 - \frac{S_{\hat{y}}^2}{S_{\bar{y}}^2}} \quad (t = \overline{1, n})$,

Kur: y_t – rādītāja vērtība t laika periodā;

\hat{y}_t – modeļa vērtība t laika periodā ;

n – dinamikas rindas garums;

ε – “epsilon” (grieķu val.);

ε_t – novirze no modeļa t laika periodā;

η – “eta” (grieķu val.);

$S_{\hat{y}}$ – Standartnovirze no modeļa;

$S_{\bar{y}}$ – Standartnovirze no vidējā.

2.2. Ekspertmetodes

Ekspertmetodes tiek izmantotas arvien plašāk, lai prognozētu sociāli ekonomiskos procesus. Eksperts tiek definēts kā kvalificēts speciālists, kurš izsaka savu viedokli prognozēšanas, plānošanas vai lēmumu pieņemšanas procesā. Šajā metodē, eksperts var dot savus prognožu variantus, novērtēt jau izstrādātas prognozes, noteikt svarīgākos mērķus, labākos to sasniegšanas veidus, un iespējamākos to sasniegšanas termiņus, noteikt nozīmīgākos faktoros, kuri ietekmē pētāmā pētāmā procesa attīstību vai kāda mērķa realizāciju, izteikt savas domas par prognožu varianta izvēles kritērijiem utt.

Ekspertvērtējuma iegūšanas procesu sauc par ekspertīzi, kuras struktūra ir atkarīga no pētāmā objekta rakstura, prognozēšanas mērķiem un uzdevumiem. Ekspertu atbildes var būt sniegtas gan intervijas laikā, gan arī, aizpildot anketas. Autore darba ietvaros nolēma veikt tūrisma nozares ekspertīzi Baltijas valstīs ar anketu palīdzību, jo autore fiziski neatradās vienā valstī ar pētījumā iekļautajiem ekspertiem un vēlējās vienotu pieeju visiem nozares anketētajiem ekspertiem.

Ekspertu līdzdalībai lēmumu pieņemšanas procesā piemīt neskaitāmi daudz pozitīvu aspektu, piemēram, ekspertīzes laikā iespējams papildināt prognožu variantu pamatojumus, lēmumu

iespējamās sekas, kā arī iegūt un sistematizēt jaunu informāciju par pētāmo objektu.⁵⁶ Ekspertmetožu pielietošanas galvenais mērķis ir paaugstināt lēmumu profesionālo līmeni. Ekspertvērtējumi šī darba izstrādes procesā tiek vērtēti kā būtiska informācija izsvērtu, pamatotu lēmumu pieņemšanai sarežģītās, nestandarta situācijās, kā arī ļoti svarīgu un nozīmīgu lēmumu pieņemšanā, ar kuru palīdzību tiktu iegūti arī dati par nākotnes prognozēm.⁵⁷ Autore darbā izmanto katras valsts ekspertu vidējo vērtējumu atkarībā no prognozējamā objekta.

⁵⁶ Vasermanis E., Šķiltere D., Krasts J. *Prognozēšanas metodes*, 2003, 14. – 15.lpp

⁵⁷ Šķiltere D., Batraga A., Danusēvičs M., Leitāne L., Brasliņa L. Pētījums par prognozētām izmaiņām darbaspēka un būvmateriālu izmaksām būvniecības nozarē, 2018. Pieejams <http://petijumi.mk.gov.lv/node/3061> (skatīts 02.04.2019)

3. BALTIJAS VALSTU TŪRISMA NOZARES ATTĪSTĪBAS TENDENCES FAKTORI

Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) statistikas komiteja ir apstiprinājusi UNWTO un Eiropas komitejas statistikas biroja (Eurostat) izstrādāto nacionālo tūrisma satelīt kontu (turpmāk TSK) metodoloģiju, kas nodrošina veidu tam, lai nodalītu tūrisma ekonomiskos aspektus no citām darbībām, kā arī varētu to ērtāk analizēt.⁵⁸

Tūrisms ir bijis 'glābējs' vairākiem Baltijas valstu reģioniem, jo nozare ir bijusi garantija ienākumiem un milzīgs atbalsts sīko, mazo un vidējo uzņēmumu (turpmāk MVU) attīstībai un pastāvēšanai visas trijās Baltijas valstīs. Tūrisma nozarei ir liela loma valstu ekonomikā un tā strauji attīstās. Gandrīz 70% Baltijas valstu tūristu ir īslaicīgi ceļojumi, kas saistīti bieži saistīti ar iepirkšanos un neilgām brīvdienām. Balstoties uz UNWTO datiem, 1999.gadā tūrisms Igaunijā attīstījās visstraujāk salīdzinot ar pārējām Eiropas valstīm.⁵⁹

Šī darba ietvaros tiks pētīti statistikas dati par Baltijas valstu tūrisma attīstības tendencēm laika posmā no 2010.gada līdz 2018.gadam, jo tieši šis laika posms raksturo pašreizēja brīža fāzi, kas ir pēc krīzes gadiem. Kā bāzes gads tiks ņemts 2010.gads, turpretī 2009.datu tiek attēloti, lai varētu aprēķināt pieauguma tempu 2010.gadam. Tiks pētīti un analizēti dati ar Baltijas valstu tūrisma, kur tiks iekļauti šādi rādītāji:

1. Tūristu skaits;
2. Nodarbinātība nozarē;
3. Tūrisma mītņu raksturojošie rādītāji;
4. Tūristu kopējie izdevumi;
5. Tūrisma nozares ieguldījums valsts IKP;
6. Investīciju apgrozījums.

3.1. Tūrisma attīstība Latvijā

Latvijas Republikas oficiālā starptautiskā tūrisma vēsture aizsākās 1929.gadā pēc tam, kad 1925.gadā Latvija iestājās dibinātajā Oficiālo ceļojumu organizāciju starptautiskajā apvienībā, kas ir UNWTO priekšgājēja.

Tūristu skaits.

Starptautiskā tūrisma iebraucēju skaitu Latvijā pēc Pasaules Bankas statistikas datiem un autores aprēķinus par pieauguma tempu un procentuālo pieaugumu attiecībā pret iepriekšējo gadu laika posmā no 2009.gada līdz 2017.gadam var apskatīt 3.1.tablā. Pasaules Bankas

⁵⁸ Forands I. *Viesnīcu menedžments*, 2011. 5.lpp

⁵⁹ Norgregi Report 2000:2 (2000) Regions of the Baltic States 49.lpp

statistikas datubāzē informācijas par 2018.gada starptautisko tūristu skaitu Latvijā uz pētījuma izstrādes brīdi nav pieejama .

Pēc Pasaules Bankas datiem un autores aprēķiniem var secināt, ka lielākā lejupslīde starptautiskā tūrisma iebraucēju skaitā ir vērojama 2016.gadā, kur attiecībā pret 2015.gadu, iebraucēju skaits samazinājās par 11,41%. Pēc autores domām šis būtiskais kritums saistāms ar 2015.gada beigās teroraktu uzliesmojumu, kas turpinājās 2016.gadā visā pasaulē, tāpēc cilvēki ceļoja mazāk. Jau 1.nodaļā tika aprakstīti faktori, kas ietekmē tūrisma nozares attīstību un viens no tiem ir drošība tūrisma galamērķī, tāpēc karadarbības un terorakti pasaulē ieņem lielu lomu, kad tiek plānoti ceļojumi, jo tūristi kā ikviens cilvēks ir ieinteresēts saglabāt savu un tuvinieku drošību un nevēla riskēt ar to ceļojumu dēļ. Tieši 2016.gads bija nepatīkamiem notikumiem bagāts, kad pasaulē notika vairāki terorakti un draudu izsludināšana, kas ir būtisks faktors lēmumu pieņemšanā par to vai vispār doties ceļojumos.

Turpretī, pēc autores veiktajiem aprēķiniem, vislielāko starptautisko tūristu iebraucēju skaita pieaugums ir vērojams 2014.gadā, kur attiecībā pret 2013.gadu, Latvijā ieceļoja par 19,99% vairāk tūristu. Lielais pieaugums tūristu skaitā , pēc autores domām, ir tieši saistīts ar to, ka no 2014.gada 1.janvāra Latvija oficiāli iekļāvās Eirozonā un valsts nacionālā valūta kļuva par eiro, kā arī 2014.gadā Rīgai tika piešķirts viens no Eiropas kultūras galvaspilsētas statusiem. Šo abu notikumu mijiedarbība 2014.gadā veicināja ievērojamu iebraucēju pieplūdumu, jo ne tikai Latvijas oficiālā valūta kļuva vienota ar citām Eirozonas valstīm, kas valūtas barjeras, bet arī Rīga tika izcelta Eiropas pilsētu lokā pēc tam, kad tai tika piešķirts Eiropas kultūras galvaspilsētas statuss. Iebraucēju skaits turpināja pieaugt līdz 2015.gadam, kur attiecībā pret 2014.gadu, tas pieauga par 9,82%, sasniedzot lielāko iebraucēju skaitu laika posmā no 2009.gada līdz 2017.gadam. Lielākais starptautiskā tūrisma rādītājs bija 2015.gadā, ar 2,024 miljoniem iebraucēju, taču līdz 2017.gadam iebraucēju skaits kritās.

Kopumā laika periodā no 2010.gada līdz 2017.gadam iebraucēju skaits ir palielinājies par 0,576 miljoniem, kas ir par 41,95% vairāk.

Starptautiskā tūrisma iebraucēju skaits Latvijā miljonos, pieauguma temps un procentuālais pieaugums attiecībā pret iepriekšējo gadu laika posmā no 2009.gada līdz 2017.gadam

	Starptautiskais tūrisms		
	Iebraucēju skaits (milj.)	Pieauguma temps	Pieaugums %
2009	1,323	-	-
2010	1,373	1,0378	3,78
2011	1,493	1,0874	8,74
2012	1,435	0,9612	-3,88
2013	1,536	1,0704	7,04
2014	1,843	1,1999	19,99
2015	2,024	1,0982	9,82
2016	1,793	0,8859	-11,41
2017	1,949	1,0870	8,70
Kopā (attiecībā pret 2010.gadu)	0,576	1,4195	41,95

Avots: Autores aprēķini pēc Pasaules Bankas datiem

Apskatot 3.2.tabulu, var redzēt Latvijas vietēja tūrisma kopējo braucienu skaitu tūkstošos pēc Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) datiem un autores aprēķiniem par datu pieauguma tempu un procentuālo pieaugumu attiecībā pret iepriekšējo gadu laika periodā no 2012.gada līdz 2017.gadam. Par citu laika periodu dati šobrīd nav pieejami CSB.

Autores aprēķini liecina par to, ka vietējais tūrisms Latvijā pakāpeniski attīstās laika periodā no 2012.gada līdz 2017.gadam, ar izņēmumiem 2014. un 2015.gadā, kad braucienu skaits 2014.gadā attiecībā pret iepriekšējo gadu kritās par 6,08% un 2015.gadā attiecībā pret 2014.gadu samazinājās par vēl 6,33%. Braucienu skaita kritumi vērojami 2014. un 2015.gadā, kas, pēc autores domām, iespējams ir saistīts ar to, ka Latvijas teritorijā šajos gados bija daudz būtisku kultūras notikumu, kā piemēram, 2014.gadā Rīga bija Eiropas kultūras galvaspilsēta, durvis atvēra Latvijas Nacionālās bibliotēkas ēka Gaismas pils, kas veicinājis vietējos tūristus doties nelielos ekskursijas izbraucienos, kas netiek mērīti statistikas datos.

CSP dotie dati un autores aprēķini liecina par to, ka laika periodā no 2012.gada līdz 2017.gadam, Latvijā kopumā vietējā tūrisma braucienu skaits ir palielinājies par 814,9 tūkstošiem, un šis pieaugums ir mērāms 6,95%.

Vietēja tūrisma braucienu kopējais skaits tūkstošos pa Latviju, pieauguma temps un pieaugums procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu laika posmā no 2012.gada līdz 2017.gadam

	Vietējais tūrisms		
	Braucienu skaits (tūkst.)	Pieauguma temps	Pieaugums %
2012	11717,5	-	-
2013	12150,8	1,0370	3,70
2014	11412,6	0,9392	-6,08
2015	10690,6	0,9367	-6,33
2016	12197,3	1,1409	14,09
2017	12532,4	1,0275	2,75
Kopā (attiecībā pret 2012.gadu)	814,9	1,0695	6,95

Avots: Autores aprēķini pēc CSP datiem

Tūrisma mītņu raksturojošie rādītāji.

Tūrisma mītņu un gultasvietu skaits ir būtiski pieaudzis laika posmā no 2010.gada līdz 2018.gadam (skatīt 3.3.tabulu). Tabulā 3.3. var aplūkot statistikas datus par tūrisma mītņu un gultasvietu skaitu, kā arī to pieauguma tempu un procentuālo pieaugumu attiecībā pret iepriekšējo gadu. Apskatot tabulu, redzams, ka 2010.gadā Latvijā bija 628 mītņu un līdz 2018.gadam mītņu skaits palielinājās par 203, kas pieauga par 32,32%, turpretī gultasvietu skaits šajā laikā periodā pieaudzis par 6531, kas ir 18,84%. Tas nozīmē, ka uz vienā jaunā tūrisma mītnē tika vidēji izveidotas 32 gultasvietas, kas pēc autores domām, liecina par to, ka tika radītas jaunas tūrisma mītnes, kuras ir vairāk ekskluzīvas un dārgākas, vai tieši pretēji, mazākas un lētākas, kā piemēram, hosteļi un viesu mājas.

Tūrisma mītņu skaits kritās laika posmā no 2012.gada līdz 2015.gadam, kas pēc autores domām ir saistīts ar to, ka pēc lielā ekonomiskā krituma (krīzes gadiem) vairums uzņēmumu, kuriem bija tūrisma mītnes, nespēja atgūties pēc krīzes gadiem un bija spiesti mītnes likvidēt, jo visticamāk, tūrisma plūsma konkrētos reģionos samazinājās un laika gaidā gūtā peņa nespēja segt to uzturēšanu un darbinieku algas. Vislielākais tūrisma mītņu kritums vērojams 2013.gadā, kur mītņu skaits samazinājās par 13,61% kas nozīmē, ka Latvijas robežās tika likvidētas 86 mītnes, un tieši 2013.gadā bijis vienīgais gultasvietu samazinājums, kurš līdzīgi kā mītņu skaits, samazinājās par 12,44%. Vislielākais tūrisma mītņu skaita pieaugums bijis 2017.gadā, kur attiecībā pret 2016.gadu tūrisma mītņu skaits pieauga par 33,28%, turpretī gultasvietu skaits visvairāk palielinājies 2016. un 2017.gadā – par 8,81% un 9% attiecībā pret iepriekšējiem

gadiem, kas pēc autores domām, iespējams ir saistīts ar veiksmīgu tūrisma nozares attīstību Latvijā un lielāku tūrisma plūsmu, kas tiks izpētīta turpmākajā nodaļā.

3.3.tabula

Latvijas tūrisma mītņu un gultasvietu skaita raksturojošie rādītāji, pieauguma temps un pieaugums procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu laika posmā no 2009.gada līdz 2018.gadam

	Mītnes			Gultasvietas		
	Skaitis kopā	Pieauguma temps	Pieaugums %	Skaitis kopā	Pieauguma temps	Pieaugums %
2009	559	-	-	32496	-	-
2010	628	1,1234	12,34	34657	1,0665	6,65
2011	641	1,0207	2,07	35745	1,0314	3,14
2012	632	0,9860	-1,40	36901	1,0323	3,23
2013	546	0,8639	-13,61	32311	0,8756	-12,44
2014	544	0,9963	-0,37	33459	1,0355	3,55
2015	563	1,0349	3,49	34420	1,0287	2,87
2016	607	1,0782	7,82	37453	1,0881	8,81
2017	809	1,3328	33,28	40824	1,0900	9,00
2018	831	1,0272	2,72	41188	1,0089	0,89
Kopā (attiecībā pret 2010.gadu)	203	1,3232	32,32	6531	1,1884	18,84

Avots: Autores aprēķini pēc CSP datiem

Neskatoties uz to, ka 3.3.tabulā bija vērojams tūrisma mītņu un gultasvietu skaita kritums laika periodā no 2012. līdz 2015.gadam, apkalpoto personu skaits tūrisma mīnēs ik gadu pieauga un laika posmā no 2010.gada līdz 2018.gadam ne reizi apkalpoto personu skaita samazinājies salīdzinot ar iepriekšējo gadu (skatīt tabulu 3.3). Tabulā 3.4. var aplūkot statistikas datus par apkalpoto personu skaitu un kopumā pavadītajām naktīm tūrisma mītnēs, kā arī tabulā ir redzams pieauguma temps un procentuālais pieaugums attiecībā pret iepriekšējo gadu. Kopumā no 2010.gada līdz 2018.gadam apkalpoto personu skaits ir pieaudzis par 152,16% ,kas ir mērāms 1,695 miljonos personu, kas ir liels skaits salīdzinot ar Latvijas populāciju un izmēriem, jo 2018.gadā tika apkalpotas 2,808 miljoni personu, kas ir vairāk nekā valstī oficiāli reģistrēto iedzīvotāju. Tieši tā pat ir pieaudzis kopējais pavadīto nakšu skaits tūrisma mītnēs, kur pieaugums 2018.gadā attiecībā pret 2010.gadu ir mērāms 111,11% , kas ir par 2,826 naktīm vairāk nekā 2010.gadā. Lielākais pieaugums apkalpoto personu skaitam bijis 2011.gadā – 20,85% , kas pēc autores domām saistīt ar valsts politiskajām aktivitātēm, piemēram valsts prezidenta vēlēšanām, Latvijas Krājbankas likvidāciju, 2010.gadā – 17,74% , kad Rīgā notika NATO Parlamentārās Asamblejas pavasara sesija, un 2014.gadā – 14,09% , kas pēc autores domām iespējams ir saistīts ar Latvijas iekļaušanos Eirozonā 2014.gada janvārī. Pavadīto nakšu

skaitis lielākoties ir ik gadu pieaudzis, izņemot 2015.gadu, kas pavadītās nakts tūrisma mītnēs samazinājās par 1,17% , taču šis samazinājums ir minimāls, kā arī apkalpoto personu skaits 2015.gadā pieaugums bijis vismazākais – tikai 1,95% salīdzinājumā ar 2014.gadu. Pēc autores domām, tūrisma nozares raksturojošo rādītāju kritums 2015.gadā lielākoties ir saistīts ar teroraktu uzliesmojumu pasaulē, jo šādi notikumi ietekmē ikvienu un tūristi, protams, kā jebkuras citas personas, nelabprāt pamesta savu ierasto dzīvesvietu drošības apsvērumu dēļ. Jau iepriekš bakalaura darbā tika minēts, ka nozīmīgs faktors tūrisma attīstībai ir drošības un veselības faktori, kuri būtiski ietekmē tūristu rīcību un plūsmu, kā arī laikā no 2014. līdz 2016.gadam pasaulē uzliesmoja vīrusu slimības, kas viennozīmīgi arī bijis faktors tam, ka cilvēki mazāk ceļoja, jo vēlējās izvairīties no iespējamajiem vīrusu slimības draudiem.

3.4.tabula

Latvijas tūrisma mītnēs apkalpoto personu un kopumā pavadīto nakšu skaita raksturojošie rādītāji, pieauguma temps un pieaugums procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu laika posmā no 2009.gada līdz 2018.gadam

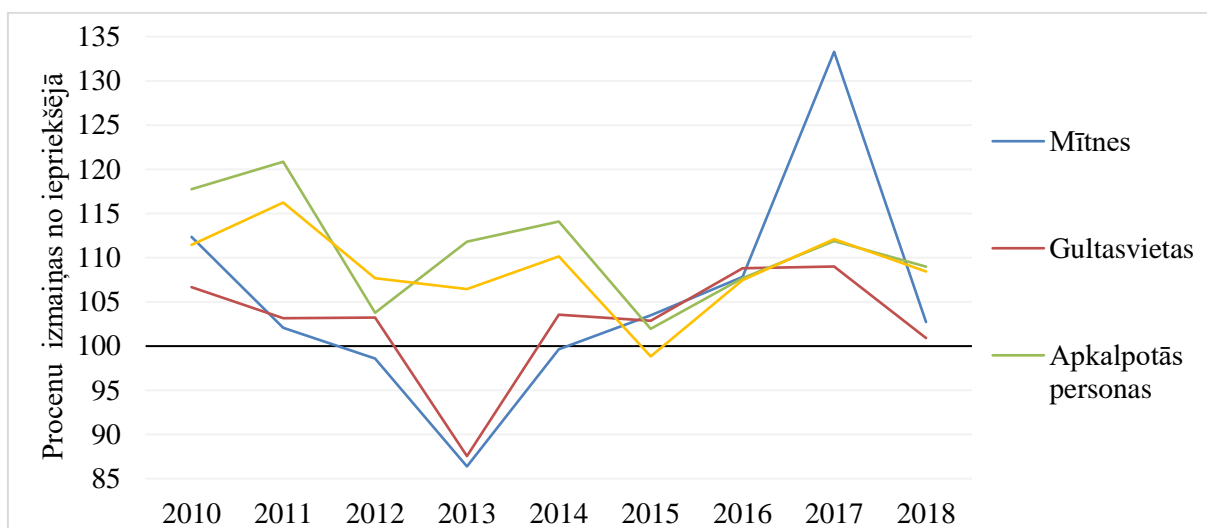
	Apkalpotās personas			Pavadītās nakts		
	Skaitis kopā	Pieauguma temps	Pieaugums %	Skaitis kopā	Pieauguma temps	Pieaugums %
2009	1113898	-	-	2543111	-	-
2010	1311538	1,1774	17,74	2834104	1,1144	11,44
2011	1584996	1,2085	20,85	3294232	1,1624	16,24
2012	1644758	1,0377	3,77	3546736	1,0767	7,67
2013	1839241	1,1182	11,82	3775192	1,0644	6,44
2014	2098381	1,1409	14,09	4158418	1,1015	10,15
2015	2139393	1,0195	1,95	4109910	0,9883	-1,17
2016	2303643	1,0768	7,68	4416597	1,0746	7,46
2017	2577338	1,1188	11,88	4950929	1,1210	12,10
2018	2808808	1,0898	8,98	5368739	1,0844	8,44
Kopā (attiecībā pret 2010.gadu)	1694910	2,5216	152,16	2825628	2,1111	111,11

Avots: Autores aprēķini pēc CSP datiem

Darba autore apkopoja Latvijas tūrisma mītnu raksturojošo rādītāju- naktsmītnu, gultasvietu, apkalpoto personu un pavadīto nakšu skaitu, pieauguma tempus attiecībā pret iepriekšējo gadu 3.1.attēlā laika posmā no 2010. līdz 2018.gadam. Attēlā 3.1. apkopoti dati no 3.3. un 3.4. tabulām.

Attēlā redzama cieša sakarība starp naktsmītnu un gultasvietu skaitu, kur samazinoties naktsmītnu skaitam laika posmā no 2012.gada līdz 2015.gadam, samazinājās arī gultasvietu skaits, kas ir loģiska sakarība, jo samazinoties mītnu skaitam, samazinās arī gultasvietas. Taču

sakarība izzūd 2017.gadā, kad mītņu skaits attiecībā pret iepriekšējo gadu palielinājās par 33,25% , bet gultasvietas tikai par 9% , kas norāda uz to, ka tika izveidotas mītnes, kurās nebija daudz gultasvietu. Neskaistoties uz to, ka 2013.gadā tūrisma mītņu un gultasvietu skaits būtiski samazinājās, apkalpoto personu skaits turpināja pieaugt, kas pēc autores domām ir tāpēc, ka 2013.gadā Latvijā notika XXV Vispārējie latviešu Dziesmu un XV Deju svētki, kas veicināja tūristu plūsmu, kā arī, iespējams, ārzemēs dzīvojošo latviešu ceļošanu uz Latviju sakarā ar tik būtisku notikumu latviešu kultūrai.

3.1.att. Latvijas tūrisma mītņu raksturojošo rādītāju skaita pieauguma temps procentos no iepriekšēja gada laika posmā no 2010.gada līdz 2018.gadam

Avots: Autores aprēķini pēc CSP datiem

Nodarbinātība nozarē.

Nodarbinātību raksturojošos rādītājus tūrisma nozarē Latvijā var apskatīt 3.5.tabulā, kurā ir norādīts darbavietu skaits tūkstošos, tūrisma nozarē esošo darbavietu procentuālo daļu attiecībā pret kopējo nodarbinātību citās nozarēs, kā arī darbavietu skaita pieauguma tempu un pieaugumu procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu. Pēc tabulā norādītajiem datiem ir uzskatāmi, ka procentuāli tūrisma nozarē esošās darbavietas attiecībā prec citā nozarē esošajām darbavietām ik gadu ir līdzīgas un svārstās no 7,72% līdz 9,3% kopējās nodarbinātības. Laika posmā no 2010.gada līdz 2018.gadam ar tūrisma nozarei ir bijuši saistīti vidēji 8,28% darbavietu Latvijā, kas nozīmē vidēji 1 no 12 darbavietām Latvijā ir saistīta ar tūrisma nozari.

Neskatoties uz to, ka tūrisma nozare Latvijā nodrošina relatīvi daudz darbavietu, to skaits, protams, ir piedzīvojis kritumu. Lielākais tūrisma nozarē esošo darbavietu skaita kritums attiecībā pret iepriekšējo gadu ir bijis 2017. un 2010.gadā. Autore uzskata, ka darbavietu skaits 2010.gadā samazinājās par 8,73% , jo krīzes gadu notikumu dēļ tika likvidēti vairāki uzņēmumi, līdz ar ko darbu zaudēja vairums cilvēku, kā arī ir pieņemams, ka krīzes gados tūrisma nozari piedzīvoja nopietna štatu samazināšana, kas prasīja neilgu laiku līdz nozarē atkal bija pieaugusi

nodarbinātība, jo jau 2011.gadā vērojams 10,85% darbavietu skaita kāpums salīdzinājumā pret 2010.gadu. Būtiskākais kritums – par 10,01%, darbavietu skaitā bijis 2017.gadā attiecībā pret 2016.gadu, kaut arī 2016.gadā arī ir bijis kritums, šie kritumi tūrisma nozarei ir raksturīgi, jo tūrisma nozarē esošajām darba vietām lielākoties ir minimālais atalgojums un sezonalitātes raksturs. Jau 1.nodaļā tika aprakstīta nodarbinātība tūrisma nozarē, kur šīs nozares darbavietas bieži aizpilda studenti un bieži darbavietām ir sezonāls raksturs, kur, piemēram, gada siltākajos mēnešos Latvijā ir nepieciešams vairāk darbinieku tūrisma nozarē. Darba autorei ir personīga pieredze ar darbu tūrisma nozarē, pēc kuras tika secināts, ka darbavietas šajā nozarē bieži vien ir fiziski smagas, jo prasa daudz darba stundu un darbs ir stāvošs, kas ir nogurdinoši, lai ilgtermiņā izvēlētos šādu darba vietu. Būtiska nozīme ir tam, ka jau kopā 2015.gada Valsts Ieņēmumu dienas(turpmāk VID) ir noskaņojies pievērst pastiprinātu uzmanību tūrisma nozares un ar to saistītiem uzņēmumiem, piemēram, ēdināšanas uzņēmumiem, jo šajos uzņēmumos joprojām ir liela ēnu ekonomika un aplokšņu alga.⁶⁰ Ēnu ekonomika ir būtisks faktors nodarbinātībai šajā nozarē, jo tieši tā iemesla dēļ, ka VID pievērs tik būtisku uzmanību tūrisma nozares uzņēmumiem, tie izvēlas darbiniekiem maksāt minimālo algu, kas bieži ir neapmierinoši, ņemot vērā, ka darbs ir fiziski smags.

Kopumā tūrisma nozarē nodarbināto 2018.gadā ir bijis par 0,36% vairāk nekā 2010.gadā, taču darbavietu skaits ir palielinājies par 11,59% , kas ir par 7,6065 tūkstošiem darbavietu vairāk nekā 2010.gadā.

⁶⁰Ēnu ekonomikas apkarošana Latvijā <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/zinu-analize/enu-ekonomikas-apkarosana-latvija-nevedas-spozi.a292622/> (skatīts 23.04.2019)

Latvijas nodarbinātību raksturojošie rādītāji tūrisma nozarē attiecībā pret iepriekšējo gadu laika posmā no 2009.gada līdz 2018.gadam

	Nodarbinātība tūrisma nozarē			
	Darbvietu skaits (tūkst.)	Procenti attiecībā pret kopējo nodarbinātību	Pieauguma temps	Pieaugums %
2009	71,9302	7,92	-	-
2010	65,6513	7,72	0,9127	-8,73
2011	72,7762	8,45	1,1085	10,85
2012	69,7184	7,96	0,9580	-4,20
2013	70,4107	7,88	1,0099	0,99
2014	75,1593	8,50	1,0674	6,74
2015	83,3203	9,30	1,1086	10,86
2016	78,4478	8,78	0,9415	-5,85
2017	70,5974	7,89	0,8999	-10,01
2018	73,2578	8,08	1,0377	3,77
Kopā (attiecībā pret 2010.gadu)	7,6065	0,36	1,1159	11,59

Avots: Autores aprēķini pēc WTTC datiem

Tūristu izdevumi.

Starptautisko un vietējo tūristu kopējos izdevumus Latvijas teritorijā laika posmā no 2009.gada līdz 2018.gadam var apskatīt 3.6.tabulā, kā arī tabulā ir redzēt pieauguma tempu un procentuālo pieaugumu attiecībā pret iepriekšējo gadu.

Starptautisko tūristu kopējie izdevumi attiecībā pret iepriekšējo gadu pieauga laika periodā no 2010.gada līdz 2016.gadam, kur vislielākie starptautisko tūristu izdevumi bija 2015.gadā. Kopējie izdevumi Latvijas teritorijā iebraucošajiem tūristiem sasniedza 1164,73 miljonus eiro. Šie augstie izdevumu rādītāji, pēc autores domām, saistīti ar lielo iebraucošo tūrisma skaitu 2015.gadā (skatīt 3.1.tabulu), jo, ja lielāks ir tūristu skaits, jo lielāki būs viņu izdevumi. Vienīgais kritums starptautisko tūristu izdevumos bija 2017.gadā, kur attiecībā pret iepriekšējo gadu izdevumi samazinājās par 20,4%, un 2016.gadā, kur tie samazinājās par 2,89% attiecībā pret 2015.gadu. Lielākais pieaugums starptautisko tūristu izdevumos attiecībā pret iepriekšējo gadu ir vērojams 2014. un 2015.gadā. Autore uzskata, ka šie kāpumi tūrisma izdevumos ir saistīti ar lielo tūrisma plūsmu pēc tam, kad eiro tika ieviests kā Latvijas nacionālā valūta, kas pievērsa tūristu uzmanību valstij, kurā ir vienota valūta ar citām Eirozonā. Kopumā starptautisko tūristu kopējie izdevumi Latvijā 2018.gadā attiecībā pret 2010.gadu ir palielinājušies par 85,03 miljoniem, kas ir mērāms 9,8% pieaugumā.

Kopumā vietējo tūristu izdevumi ik gadu ir palielinājušies, tieši tā par kā vietējā tūrisma braucienu skaits (skatīt 3.2.tabulu). Vislielākais pieaugums vērojams 2012.gadā, kad kopējie

izdevumi palielinājās par 24,1% attiecībā pret 2011.gadu, kas iespējas saistītas ar to, ka pēckrīzes gados Latvijas iedzīvotāji izvēlējās ceļot pa Latviju, lai finansiāli atgūtos no krīzes gadiem. Laika posmā no 2010.gada līdz 2018.gadam vietējo tūristu kopējie izdevumi palielinājās par 387,62 miljoniem eiro, kas ir par 87,03% vairāk nekā 2010.gadā, kas liecina par vietējā tūrisma veiksmīgu attīstību, jo vietējo iedzīvotāju finansiālie līdzekļi lielā mērā paliek iekšzemē un rada apgrozījumu vietējiem uzņēmumiem,

3.6.tabula

Starptautisko un vietējo tūristu kopējie izdevumi Latvijas teritorijā miljonos eiro, pieauguma temps un pieaugums procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu laika periodā no 2009.gada līdz 2018.gadam

	Starptautisko tūristu kopējie izdevumi			Vietējo tūristu kopējie izdevumi		
	Kopā (milj.)	Pieauguma temps	Pieaugums %	Kopā (milj.)	Pieauguma temps	Pieaugums %
2009	864,53	-	-	434,61	-	-
2010	867,81	1,0038	0,38	445,40	1,0248	2,48
2011	882,81	1,0173	1,73	483,57	1,0857	8,57
2012	883,89	1,0012	0,12	600,10	1,2410	24,10
2013	921,11	1,0421	4,21	629,01	1,0482	4,82
2014	988,57	1,0732	7,32	676,85	1,0761	7,61
2015	1164,73	1,1782	17,82	712,82	1,0531	5,31
2016	1131,10	0,9711	-2,89	751,38	1,0541	5,41
2017	900,31	0,7960	-20,40	801,22	1,0663	6,63
2018	952,84	1,0583	5,83	833,02	1,0397	3,97
Kopā (attiecībā pret 2010.gadu)	85,03	1,0980	9,80	387,62	1,8703	87,03

Avots: Autores aprēķini pēc WTTC datiem

Tūrisma nozares ieguldījums IKP

Tūrisma nozares kopējo ieguldījumu Latvijas IKP un procentuālo daļu no kopējā Valsts IKP pēc WTTC datiem laika posmā no 2009.gada līdz 2018.gadam var apskatīt 3.7.tabulā, kā arī tabulā ir norādīti autores aprēķini par pieauguma tempu un pieaugumu procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu.

Aplūkojot tabulu, ir uzskatāmi, ka laika posmā no 2010.gada līdz 2018.gadam tūrisma nozares ieguldījums ir krasi palielinājies, jo salīdzinot šos abus gadus, IKP summa ir palielinājusies par 0,9165 miljardiem eiro, kas ir mērāms 62,21% pieaugumā. Taču tūrisma nozares ieguldījums IKP attiecībā pret kopējo Valsts IKP laika posmā no 2010. līdz 2018.gadam ir bijis vidēji 8,53% , kas ir samērā stabila pozīcija. Viennozīmīgi ir bijušas svārstības tajā, cik lielu daļu Latvijas IKP ik gadu sastāda tieši tūrisma nozare, bet aplūkojot

kopējo ieguldījumu un procentuālo daļu attiecībā prec kopējo IKP var secināt, ka neatkarīgi no IKP summas, procentuālā daļa paliek gandrīz nemainīga.

Lielākais kritums tūrisma nozares kopējā ieguldījumā Latvijas IKP bijis 2010.gadā, kas iespējams, saistīts ar valsts kopējā IKP krituma pēc krīzes gadiem, jo kritumi 2016. un 2017.gadā, pēc autores domām, nav tik būtiski, jo procentuālā daļa no kopējā IKP ir palikusi gandrīz nemainīga, un 2015. un 2016.gadā procentuāli tūrisma nozare sastādīja augstāko procentuālo daļu no kopējā IKP salīdzinot norādītajā laika periodā. Lielākais ieguldījums, kuru sastādījusi tūrisma nozare ir bijis 2018.gadā, kad tūrisma kopējā ieguldījuma summa IKPS sastādīja 2,3898 miljardus eiro. Kopumā tūrisma nozare ir būtiska Latvijas tirgus sastāvdaļa, jo tā nozīmīga ieņēmumu avots un daļa no IKP.

3.7.tabula

Tūrisma nozares kopējais ieguldījums Latvijas IKP miljards eiro, procentuālā daļa no kopējā Valsts IKP, pieauguma temps un pieaugums procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu laika periodā no 2009.gada līdz 2018.gadam

	Tūrisma nozares ieguldījums IKP			
	Kopā (mljrd.)	Procenti attiecībā pret kopējo IKP	Pieauguma temps	Pieaugums %
2009	1,5797	8,39	-	-
2010	1,4732	8,21	0,93	-6,74
2011	1,6392	8,07	1,11	11,27
2012	1,8314	8,37	1,12	11,72
2013	1,8883	8,29	1,03	3,11
2014	2,0814	8,81	1,10	10,23
2015	2,3055	9,48	1,11	10,77
2016	2,2802	9,11	0,99	-1,10
2017	2,2014	8,14	0,97	-3,46
2018	2,3898	8,26	1,09	8,56
Kopā (attiecībā pret 2010.gadu)	0,9165	0,04	1,62	62,21

Avots: Autores aprēķini pēc WTTC datiem

Investīciju apgrozījums tūrisma nozarē

WTTC dati par kopējo investīciju apgrozījumu tūrisma nozarē, tūrisma nozares investīciju daļu attiecībā pret kopējām valsts investīcijām un autores aprēķinu par investīciju pieaugumu tempu un pieaugumu procentos var apskatīt 3.8.tabulā. Tabulā ir apkopoti dati ne tikai par investīcijām, kas tieši ir saistītas ar tūrisma nozari, bet arī tās, kuras ir netieši saistītas ar tūrisma nozari.

Aplūkojot WTTC datus, var secināt, ka laika posmā no 2009.gada līdz 2018.gadam tūrisma nozares investīciju apjoms attiecībā pret kopējo Latvijas investīciju apjomu ik gadu

palielinās, ko apstiprina autores aprēķini, jo līdz 2018.gadam attiecībā pret 2010.gadu, tūrisma nozares investīciju daļa ir palielinājusies par 2,43%, kas ir mērāms 249,03 miljonus eiro. Taču autores pieauguma tempa aprēķini attiecībā pret iepriekšējo gadu liecina par to, ka investīciju pieaugums ik gadu ir svārstīgs, taču 2018.gadā attiecībā pret 2010.gadu kopumā ir vērojams 171,47% liels pieaugums, kas ir būtisks pienesums naudas izteiksmē tūrisma nozarei Latvijā. Autores aprēķini liecina par to, ka lielākais investīciju kritums tūrisma nozarē bijis 2016.gadā, kad tās samazinājās par 14,90% salīdzinot ar 2015.gadu, kas pēc autores domām ir saistīts ar to, ka liels investīciju pieplūdums bijis 2011. un 2012.gadā, kā arī liels pieaugums 2015.gadā bijis, kas nozīmē, ka, iespējams, tūrisma nozares tirgus 2016.gadā bija sasniedzis piesātinājumu, kā arī ar to, ka iepriekšējos gados Latvijā ir bijuši lielāki spēlētāji tūrisma nozarē, pateicoties kuriem, Latvijā tika piesaistītas un apgrozījās vairāk investīciju. Šie salīdzinoši augstie pieaugumi investīciju apgrozījumā liecina par lielākiem projektiem un tirgus attīstību, lai izveidotu stabilu tūrisma nozares esamību Latvijā, taču investīciju apjoms ir līdzekļi, kuri tiek ieguldīti piesaistīti atkarībā no vajadzības un jau esošās nozares panākumiem, tas nozīmē, ka 2016.gads ir bijis pagrieziena gads, kad tūrisma nozares tirgus sasniedza piesātinājumu un notika esošā tirgus pārdale, kas neprasija papildus līdzekļus, jo, protams, lielākas investīcijas valstī apgrozīsies brīdī, kad tām ir nepieciešamas investīcijas.

3.8.tabula

Kopējais investīciju apgrozījums Latvijas tūrisma nozarē miljonos eiro, tūrisma nozares investīciju daļa attiecībā pret kopējām valsts investīcijām, pieauguma temps attiecībā pret iepriekšējo gadu laika periodā no 2009.gada līdz 2018.gadam

	Investīcijas tūrisma nozarē			
	Kopā (milj.)	Procenti attiecībā pret kopējām investīcijām	Pieauguma temps	Pieaugums %
2009	166,48	3,92	-	-
2010	145,23	4,18	0,8724	-12,76
2011	196,62	4,37	1,3539	35,39
2012	245,89	4,43	1,2505	25,05
2013	238,22	4,50	0,9688	-3,12
2014	251,32	4,71	1,0550	5,50
2015	329,22	6,11	1,3100	31,00
2016	280,18	6,17	0,8510	-14,90
2017	336,33	6,29	1,2004	20,04
2018	394,26	6,35	1,1723	17,23
Kopā (attiecībā pret 2010.gadu)	249,03	2,43	2,7147	171,47

Avots: Autores aprēķini pēc WTTC datiem

3.2. Tūrisma attīstība Lietuvā

Tūristu skaits

Starptautiskā tūrisma iebraucēju skaitu miljonos Lietuvā laika posmā no 2009.gada līdz 2017.gadam var apskatīt 3.9.tabulā, kā arī tabulā ir norādīts iebraucēju pieauguma temps un procentuālais pieaugums attiecībā pret iepriekšējos gadu. Dati ir norādīti tikai līdz 2017.gadam, jo informācija par 2018.gadu nav pieejama.

Tabulā redzams, ka iebraucēju skaits laika posmā no 2009.gada līdz 2017.gadam ik gadu ir pakāpeniski palielinājies un nevienā brīdī tas nav mazinājies, kas liecina par stabilu starptautiskā tūrisma plūsmu Lietuvā. Kopumā līdz 2017.gadam salīdzinot ar 2010.gadu, iebraucēju skaits ir palielinājies par 1,016 miljonu, kas ir par 67,42% vairāk nekā 2010.gadā. Lielākie pieaugumi iebraucēju skaitā attiecībā pret iepriekšējo gadu ir vērojami 2011.gadā – 17,78%, un 2010.gadā – 12,38%. Lielais pieaugums šajos gados, pēc autores domām, ir saistīts ar to, ka 2009.gadā Lietuvas galvaspilsētai Viļņai tika piešķirts Eiropas kultūras galvaspilsētas statuss, kas noritēja veiksmīgi un piesaistīja arvien vairāk ceļotāju.⁶¹ Autore uzskata, ka 2011.gada lielā iebraucēju pieauguma iemesls varētu būt saistīts ar dažādākajiem sporta notikumiem, jo 2011.gadā Lietuvā norisinājās Eiropas basketbola čempionāts (EuroBasket 2011) un Viļņā arī tika rīkots Eiropas pludmales volejbola čempionāts.⁶²

3.9.tabula

Starptautiskā tūrisma iebraucēju skaits Lietuvā miljonos, pieauguma temps attiecībā pret iepriekšējo gadu laika posmā no 2009.gada līdz 2017.gadam

	Starptautiskais tūrisms		
	Iebraucēju skaits (milj.)	Pieauguma temps	Pieaugums %
2009	1,341	-	-
2010	1,507	1,1238	12,38
2011	1,775	1,1778	17,78
2012	1,900	1,0704	7,04
2013	2,012	1,0589	5,89
2014	2,063	1,0253	2,53
2015	2,071	1,0039	0,39
2016	2,296	1,1086	10,86
2017	2,523	1,0989	9,89
Kopā (attiecībā pret 2010.gadu)	1,016	1,6742	67,42

Avots: Autores aprēķini pēc Pasaules Bankas datiem

⁶¹Lietuva 2009 gada sākumā un gada beigās <https://lvportals.lv/norises/203426-lietuva-gada-beigas-gada-sakums-2010> (skatīts 28.04.2019)

⁶²Eiropas Basketbola čempionāts Lietuvā http://sportacentrs.com/basketbols/ec_viriesiem_2011/30082011-eiropas_cempionats_lietuva_pec_72_gadu_pa (skatīts 28.04.2019)

Datus par vietējo tūristu kopējo braucienu skaitu pa Lietuvu pēc Lietuvas oficiālā statistikas portāla – OSP un autores aprēķinus par pieauguma tempu un pieaugumu procentos balstoties uz iegūtajiem statistikas datiem var apskatīt 3.10.tabulā.

OSP iegūtie dati un autores aprēķini liecina par to, ka Lietuvas iedzīvotāju tūrisms – vietējais tūrisms, laika posmā no 2009.gada līdz 2017.gadam ir bijis pieaugošs un nevienā brīdī vietējo tūristu skaits nav krities. Aprēķini liecina par to, ka laika periodā no 2010.gada līdz 2017.gadam, vietējo tūristu braucienu skaits ir palielinājies par 67,46 %, kas ir par 1016,5 tūkstošiem braucienu vairāk nekā 2010.gadā. Pēc autores aprēķiniem var izteikti redzēt, ka vietējo tūristu braucienu skaits ik gadu attiecībā pret iepriekšējo gadu ir pakāpeniski palielinājies, taču vislielākais pieaugums braucienu skaitā vērojams 2011.gadā, kad salīdzinot ar 2010.gadu, braucienu skaits palielinājās par 17,80%. Autore uzskata, ka šis pieaugums vietējā tūrismā ir saistīts arī ar to pašu iemeslu, kuru ietekmē 2011.gadā palielinājās starptautisko tūristu skaits – tas Lietuvā ir bijis sporta notikumiem bagāts gads, kas viennozīmīgi veicinājis vietējā tūrisma palielināšanos.

3.10.tabula

Vietēja tūrisma braucienu kopējais skaits tūkstošos pa Lietuvu, pieauguma temps un pieaugums procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu laika posmā no 2009.gada līdz 2017.gadam

	Vietējais tūrisms		
	Braucienu skaits (tūkst.)	Pieauguma temps	Pieaugums %
2009	1341,1	-	-
2010	1506,8	1,1236	12,36
2011	1775	1,1780	17,80
2012	1899,5	1,0701	7,01
2013	2011,9	1,0592	5,92
2014	2062,7	1,0252	2,52
2015	2071,3	1,0042	0,42
2016	2295,9	1,1084	10,84
2017	2523,3	1,0990	9,90
Kopā(attiecībā pret 2010.gadu)	1016,5	1,6746	67,46

Avots: Autores aprēķini pēc OSP datiem

Nodarbinātība.

Lietuvas nodarbinātību raksturojošos rādītājus tūrisma nozarē laika periodā no 2009.gada līdz 2018.gadam var apskatīt 3.11.tabulā, kurā var apskatīt tūrisma nozares

nodarbinātību – darbavietu skaitu tūkstošos, tūrisma nozares nodarbinātības procentuālo attiecību pret kopējo nodarbinātību valstī, kā arī pieauguma tempu un procentuālo pieaugumu attiecībā pret iepriekšējo gadu.

Iegūtie dati liecina, ka tūrisma nozares nodarbinātība attiecībā pret valsts kopējo nodarbinātību ir salīdzinoši neliela, jo, pēc autores aprēķiniem, laika posmā no 2009.gada līdz 2018.gadam vidēji bija 4,47%, kas ir gandrīz uz pusi mazāka nekā Latvijā (skatīt 3.5.tabulu). Taču neskatoties uz to, ka Lietuvā īpatsvars nodarbinātībai tūrisma nozarē ir vidēji tikai 4,47%, darbavietu skaits laikā no 2010.gada līdz 2018.gadam ir palielinājies par 23,79% nodrošinot papildus 12,5792 tūkstošus darbavietu valstī.

Pēc aprēķinu veikšanas, var uzskatāmi redzēt, ka lielākais kritums nodarbinātības skaitā bija tieši pēckrīzes gados – no 2010.gada līdz 2012.gadam. Vislielākais tūrisma nozares nodarbinātības kritums vērojams 2010.gadā, kas darbavietu skaits samazinājās par 23,04% un Lietuvā bija par 15,835 tūkstoti mazāk nodarbināto tūrisma nozarē, kas, pēc autores domām, ir saistīts ar to, ka krīzes laikā daudz cilvēku zaudēja dabu, bija spiesti no tā aiziet vai arī tādēļ, ka tūrisma uzņēmumi bankrotēja, jo attiecībā pret vidējo valsts kopējo nodarbinātību laika posmā no 2010.gada līdz 2018.gadam ir minimāla atšķirtība.

Kopumā pēc pieauguma tempa aprēķiniem, sākot ar 2013.gadu nodarbinātība tūrisma nozarē palielinājās, kas ir sasaistām ar pieaugošo starptautisko un vietējo tūristu braucienu skaitu, kas nodrošina pieprasījumu tūrisma nozarē esošajiem uzņēmumiem, kuriem ir darbavietas, kuras nepieciešams aizpildīt.

OSP dati liecina par to, ka tūrisma nozarē esošās darbavietas Lietuvā nebūt nav ar tik lielu īpatsvaru, kas nozīmē, ka valstī ir augsti attīstītas citas nozares, kuru nodarbinātības īpatsvars attiecībā pret citām nozarē esošajām darba vietām ir lielāks. Taču dati liecina par to, ka tūrisma nozarē esošās darbavietas, attiecībā pret citās nozarēs esošajām nozarēm, pamazām pieaug un to īpatsvars palielinās.

Lietuvas nodarbinātību raksturojošie rādītāji tūrisma nozarē, tūrisma nozares ģenerējošo darbavietu skaits tūkstošos, procentuālā attiecība pret kopējo nodarbinātību citās nozarēs, darbavietu skaita pieauguma temps un pieaugums procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu laika posmā no 2009.gada līdz 2018.gadam

	Nodarbinātība tūrisma nozarē			
	Darbavietu skaits (tūkst.)	Procenti attiecībā pret kopējo nodarbinātību	Pieauguma temps	Pieaugums %
2009	68,7216	5,33	-	-
2010	52,8866	4,24	0,7696	-23,04
2011	50,0836	3,99	0,9470	-5,30
2012	49,5576	3,88	0,9895	-1,05
2013	50,5871	3,91	1,0208	2,08
2014	57,6860	4,37	1,1403	14,03
2015	61,3432	4,60	1,0634	6,34
2016	65,2641	4,80	1,0639	6,39
2017	64,3667	4,75	0,9862	-1,38
2018	65,4658	4,81	1,0171	1,71
Kopā (attiecībā pret 2010.gadu)	12,5792	0,57	1,2379	23,79

Avots: Autores aprēķini pēc WTTC datiem

Tūrisma mītnes

OSP datus par tūrisma mītņu un gultasvietu skaitu Lietuvā var apskatīt 3.12.tabulā, ka arī tabulā ir redzami autores aprēķini par tūrisma mītņu un gultasvietu skaita pieauguma tempu un procentuālo pieaugumu attiecībā pret iepriekšējo gadu laika periodā no 2012.gada līdz 2018.gada. Dati, kas vecāki par 2012.gadu OSP nebija pieejami.

Statistikas dati par tūrisma mītņu un gultasvietu skaitu liecina, ka Lietuvā ir visvairāk tūrisma mītņu, salīdzinot ar Latvijas (skatīt 3.3.tabulu) un Igaunijas (skatīt 3.20.tabulu) kopējo skaitu. Lielais tūrisma mītņu skaits, pēc autores domām, ir saistīts ar lielo lauku tūrisma un kempingu pieprasījumu Lietuvā, ka arī Lietuva teritoriāli ir salīdzinoši lielāka valsts visu Baltijas valstu starpā.

Autores aprēķini liecina, ka laika posmā no 2012.gada līdz 2018.gadam tūrisma mītņu skaits ir būtiski palielinājies, jo 2018.gadā attiecībā pret 2012.gadu, mītņu skaits palielinājies par 120,89%, kas skaita ziņā ir par 1979 mītnēm vairāk, turpretī gultasvietu skaits palielinājies tikai par 33,55%, kas uz lielā mītņu pieauguma fona ir salīdzinoši maz un liecina par to, ka šajā laika posmā tika dibināti izmitināšanas uzņēmumi, kas ir treileru parki un kempingi, jo OPS tūrisma mītņu statistikā iekļauj arī treileru parkus. Tā arī tabulā norādītie aprēķini liecina par

tūrisma mītņu pakāpenisku pieaugumu ik gadu, jo izmaiņas gan tūrisma mītņu, gan gultasvietu skaitā ir bijušas pozitīvas, kas nozīmē, ka ik gadu to skaits ir tikai pieaudzis. Vislielākais pieaugums mītņu un gultasvietu skaitā bijis tieši 2018.gadā, kas, pēc autores domām, saistītas ar pieaugošo tūristu skaitu iepriekšējos gados (skatīt 3.9. un 3.10.tabulu) , jo tūristu skaits pakāpeniski pieaug Lietuvas teritorijā, tādējādi tas attīstās atkarībā no tirgus pieprasījuma. Liela nozīme pieaugošajam tūrisma mītņu skaitam Lietuvā, iespējams saistīta ar mazo PVN mītņu servisā, jo tas ir tikai 9% liels, kas ir būtisks nodokļu atvieglojums uzņēmumiem, tādējādi piesaistot uzņēmējus pievērsies izmitināšanas nozarē.⁶³

3.12.tabula

Lietuvas tūrisma mītņu un gultasvietu skaita raksturojošie rādītāji, pieauguma temps un pieaugums procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu laika posmā no 2012.gada līdz 2018.gadam

	Mītņu skaits			Gultasvietu skaits		
	Skaitis kopā	Pieauguma temps	Pieaugums %	Skaitis kopā	Pieauguma temps	Pieaugums %
2012	1637	-	-	67250	-	-
2013	1837	1,1222	12,22	69287	1,0303	3,03
2014	2062	1,1225	12,25	72926	1,0525	5,25
2015	2319	1,1246	12,46	73762	1,0115	1,15
2016	2686	1,1583	15,83	77024	1,0442	4,42
2017	2971	1,1061	10,61	80766	1,0486	4,86
2018	3616	1,2171	21,71	89813	1,1120	11,20
Kopā (attiecībā pret 2012.gadu)	1979	2,2089	120,89	22563	1,3355	33,55

Avots: Autores aprēķini pēc OSP datiem

Datus no OSP par Lietuvā kopējo tūrisma mītnes apkalpoto personu un pavadīto nakšu skaitu var apskatīt 3.13.tabulā, ka arī tabulā ir redzami autores aprēķini par tūrisma mītnēs apkalpoto personu un pavadīto nakšu skaita pieauguma tempu un pieaugumu procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu. Statistikas dati, kas vecāki par 2012.gadu, OSP nav pieejami.

OSP dati un autores aprēķini liecina par pieaugumu tūrisma mītnēs apkalpoto personu un pavadīto nakšu skaitā, laika posmā no 2012.gada līdz 2018.gadam apkalpoto tūristu skaits palielinājies par 61,75%, kas nozīmē, ka 2018.gadā ,salīdzinot ar 2012.gadu, apkalpoto personu skaits palielinājies par 1,3821 milj., kā arī šajā laika posmā būtiski ir pieaudzis pavadīto nakšu skaits tūrisma mītnēs, jo tas pieauga par 20,94% jeb 2,3504 milj. nakšu.

⁶³VAT in Lithuania <https://www.hlb.global/vat-in-lithuania-everything-you-need-to-know/>(Skatīts 04.05.2019)

Jau pirmīt, 3.12.tabulā, bija vērojams pakāpeniska tūrisma mītņu raksturojošo rādītāju pieaugums, kas ir vērojams arī 3.13.tabulas autores aprēķinos. Katru gadu apkalpoto tūristu un pavadīto nakšu skaits ir pieaudzis, kas izteikti liecina par tūrisma nozares vienmērīgu un pakāpenisku attīstību, jo pieauguma temps attiecībā pret iepriekšējo gadu pakāpeniski palielinās, kas ir pozitīvs rādītājs nozares attīstībā.

3.13.tabula

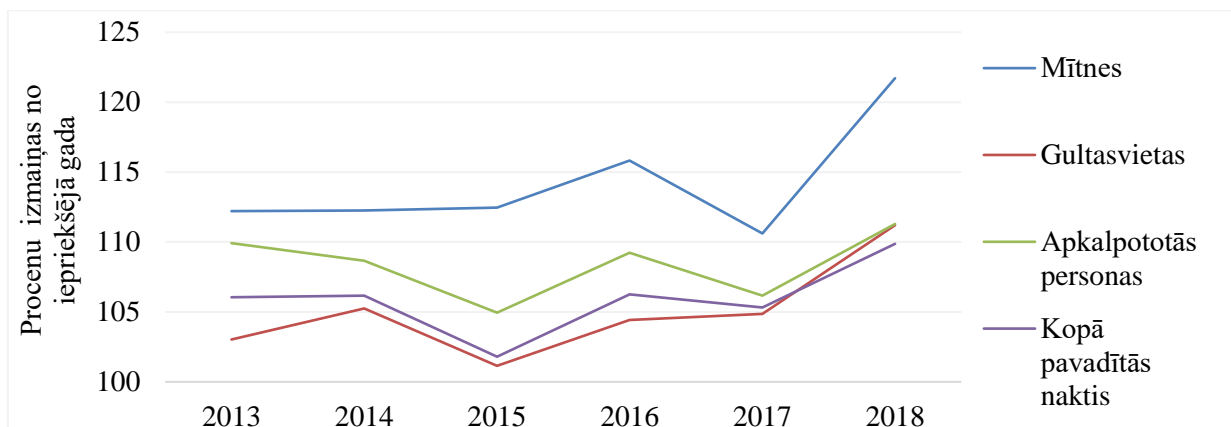
Lietuvas tūrisma mītnēs apkalpoto personu un kopumā pavadīto nakšu skaita raksturojošie rādītāji, pieauguma temps un pieaugums procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu laika posmā no 2012.gada līdz 2018.gadam

	Apkalpotās personas			Pavadītās nakts		
	Skaitis kopā (milj.)	Pieauguma temps	Pieaugums %	Skaitis kopā (milj.)	Pieauguma temps	Pieaugums %
2012	2,2382	-	-	5,7413	-	-
2013	2,4603	1,0992	9,92	6,0891	1,0606	6,06
2014	2,6735	1,0867	8,67	6,4650	1,0617	6,17
2015	2,8058	1,0495	4,95	6,5812	1,0180	1,80
2016	3,0645	1,0922	9,22	6,9927	1,0625	6,25
2017	3,2532	1,0616	6,16	7,3649	1,0532	5,32
2018	3,6204	1,1129	11,29	8,0916	1,0987	9,87
Kopā (attiecībā pret 2012.gadu)	1,3821	1,6175	61,75	2,3504	1,4094	40,94

Avots: Autores aprēķini pēc OSP datiem

Darba autore 3.2.attēlā apkopojā Lietuvas tūrisma mītņu raksturojošo rādītāju-naktsmītņu, gultasvietu, kopējā apkalpoto personu un pavadīto nakšu skaita aprēķināto pieauguma tempus attiecībā pret iepriekšējo 2013. līdz 2018.gadam.

Pēc autores aprēķiniem un to apkopojuma 3.2.attēlā ir izteikti redzams, ka starp Lietuvas tūrisma mītņu raksturojošiem rādītājiem ir cieša saikne, jo to izmaiņas līknēs ir lielākoties paralēlas, kur samazinoties vienam rādītājam, samazinās arī citi un pretēji – palielinoties kādam no rādītāja, citi arī palielinās. Tūrisma mītņu raksturojošo rādītāju pieaugums pret iepriekšējo gadu procentos norāda uz izteiktu attīstību tūrisma mītņu pastāvēšanā, jo nav vērojamas negatīvas izmaiņas norādītajā laika periodā.

3.2.att. Lietuvas tūrisma mītnu raksturojošo rādītāju skaita pieauguma temps procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu laikā no 2013.gada līdz 2018.gadam

Avots: Autores aprēķini pēc OSP datiem

Tūristu izdevumi.

WTTC datus par starptautisko un vietējo tūristu kopējiem izdevumiem Lietuvas teritorijā laikā no 2009.gada līdz 2018.gadam var apskatīt 3.14.tabulā, kā arī tabulā ir attēloti autores aprēķini par pieauguma tempu un procentuālo pieaugumu attiecībā pret iepriekšējo gadu.

Autores aprēķini liecina par to, ka ārzemju tūristu kopējos izdevumos nav bijuši būtiski kritumi, protams, tie ir bijuši, bet lielākās izmaiņas attiecībā pret iepriekšējo gadu bija 2015.gadā, kad ārzemju tūristu izdevumi samazinājās par 3,06%, kas pēc autores domām ir saistīts ar to, ka 2015.gadā Lietuvā ir vērojams mazākais starptautisko tūristu skaita pieaugums (skatīt 3.9.tabulu), kā arī domājams, ka 2015.gadā Lietuva oficiāli iestājās Eirozonā, kas nozīmē, ka tika zaudēti tie izdevumi, kas bijuši saistīti ar valūtas maiņu, jo tie ceļotāji, kuru ierastajā dzīvesvietā eiro ir bijis nacionālā valūta, tad sākot ar 2015.gadu valūtas maiņas izmaksas izzuda. Turpretī pēc 2015.gada, divus gadus, ir vērojams pieaugums tūristu izdevumos, jo šajos gados ir vērojams lielāks iebraucēju skaits, kas visnotaļ ir saistīts ar Lietuvas iekļaušanos Eirozonā, jo vienota valūta ir viens no faktoriem, kas piesaista tūristus. Taču lielākais pieaugums kopējos ārzemju tūristu izdevumos, pēc autores aprēķiniem, ir vērojams 2011.gadā, kur ārzemju tūristu izdevumi palielinājās par 28,06% ,salīdzinot ar 2010.gadu, kas ,kā jau iepriekš tika minēts, ir saistīt ar tūristu pieplūdumu 2011.gadā pateicoties sporta notikumiem, kas norisinājās Lietuvā, jo lielāks tūristu skaits nozīmē arī lielākus to kopējos izdevumus.

Autores aprēķini pēc WTTC datiem par vietējo tūristu izdevumiem Lietuvā liecina par to, ka 2010. un 2011.gadā bija vērojams vietējo tūristu izdevumu mazinājums attiecībā pret iepriekšējo gadu, ko autore sasaista ar pēckrīzes gadiem, kad vietējie tērēja mazāk, taču pēc 2011.gada vietējo tūristu izdevumu izmaiņas bija pozitīvas un tie palielinājās, jo tieši 2011.gads

bijis atmodas gads Lietuvā pēc krīzes. Vislielākais pieaugums vietējo tūristu izdevumos vērojams 2012.gadā, kad izdevumi attiecībā pret 2011.gadu palielinājās par 13,46% ,kas pēc autores domām saistīts ar to, ka 2011.gadā stabilizējās finanšu situācija Lietuvā pēc krīzes, tādējādi vietējo tūristu skaits palielinājās un izdevumi līdz ar to arī.

Autores aprēķini liecina par to, ka kopumā ārzemju un vietējo tūristu kopējie izdevumi Lietuvā ir būtiski palielinājušies, salīdzinot 2018.gada kopējos izdevumus ar 2010.gada izdevumiem, jo ārzemju tūristu izdevumi palielinājās par 42,99% , kas ir par 383,53 miljoniem eiro vairāk nekā 2010.gadā, kā arī vietējo tūristu izdevumi palielinājās par 54,07%, kas mērām 363,89 miljonus eiro.

3.14.tabula

Starptautisko un vietējo tūristu kopējie izdevumi Latvijas teritorijā miljonos eiro, pieauguma temps un pieaugums procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu laika periodā no 2009.gada līdz 2018.gadam

	Ārzemju tūristu kopējie izdevumi			Vietējo tūristu kopējie izdevumi		
	Kopā (milj.)	Pieauguma temps	Pieaugums %	Kopā (milj.)	Pieauguma temps	Pieaugums %
2009	878,42	-	-	722,46	-	-
2010	892,23	1,0157	1,57	672,95	0,9315	-6,85
2011	1142,62	1,2806	28,06	609,82	0,9062	-9,38
2012	1207,05	1,0564	5,64	691,93	1,1346	13,46
2013	1199,99	0,9942	-0,58	739,16	1,0683	6,83
2014	1201,08	1,0009	0,09	803,93	1,0876	8,76
2015	1164,29	0,9694	-3,06	837,18	1,0414	4,14
2016	1235,40	1,0611	6,11	886,56	1,0590	5,90
2017	1281,38	1,0372	3,72	967,49	1,0913	9,13
2018	1275,76	0,9956	-0,44	1036,84	1,0717	7,17
Kopā (attiecībā pret 2010.gadu)	383,53	1,4299	42,99	363,89	1,5407	54,07

Avots: Autores aprēķini pēc WTTC datiem

Tūrisma nozares ieguldījums IKP

WTTC sniegtos datus un autores aprēķinus par tūrisma nozares kopējo ieguldījumu Latvijas IKP, kā arī pieauguma tempu un pieaugumu procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu var aplūkot 3.15.tabulā.

Statistikas dati, ko sniedz WTTC un autores aprēķini liecina par to, ka tūrisma nozares IKP daļa no kopējā valsts IKP laika periodā no 2010.gada līdz 2018.gadam ,līdzīgi kā ar nodarbinātību tūrisma nozarē Lietuvā, ir 4,43% , kas ir vēl viens rādītājs tam, ka tūrisma nozarei Lietuvā ir salīdzinoši ar citām nozarēm, kuru ieguldījums Latvijas IKP ir lielāks.

Autores aprēķini liecina par to, ka Lietuvas tūrisma nozares IKP sākot ar 2011.gadu palielinās, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Taču lielākais kritums vērojams tieši pētāmā perioda sākumā 2010.gadā, ko autore sasaista ar krīzes gadiem, būtiskiem kritumiem ne tikai tūrisma nozares ieguldījumā IKP, bet vispārēju IKP kritumu un valsts vispārējā situācijas pasliktināšanās, kas saistīta ar krīzes gadiem.

Neskatoties uz to, ka autores aprēķini norāda uz to, ka tūrisma nozares ieguldījums IKP attiecībā pret kopējo IKP 2018.gadā attiecībā pret 2010.gadu ir palielinājies tikai par 0,80%, kopējais apjoms līdz 2018.gadam palielinājās par 89,33%, kas ir par 1,0250 miljardiem eiro vairāk nekā 2010.gadā.

3.15.tabula

Tūrisma nozares kopējais ieguldījums Lietuvas IKP miljards eiro, procentuālā daļa no kopējā Valsts IKP, pieauguma temps un pieaugums procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu laika periodā no 2009.gada līdz 2018.gadam

	Tūrisma nozares ieguldījums IKP			
	Kopējais (mljrd.)	Procenti attiecībā pret kopējo IKP	Pieauguma temps	Pieaugums %
2009	1,4806	5,50	-	-
2010	1,1474	4,09	0,7749	-22,51
2011	1,1920	3,81	1,0389	3,89
2012	1,3378	4,01	1,1223	12,23
2013	1,4152	4,05	1,0578	5,78
2014	1,6477	4,51	1,1644	16,44
2015	1,7625	4,71	1,0696	6,96
2016	1,9026	4,92	1,0795	7,95
2017	2,0354	4,86	1,0698	6,98
2018	2,1724	4,89	1,0673	6,73
Kopā (attiecībā pret 2010.gadu)	1,0250	0,80	1,8933	89,33

Avots: Autores aprēķini pēc WTTC datiem

Investīciju apgrozījums tūrisma nozarē

Statistikas dati, ko sniedz WTTC par Lietuvas kopējo investīciju apgrozījumu tūrisma nozarē, tūrisma nozares investīciju daļu attiecībā pret kopējām valsts investīcijām un autores aprēķinus par investīciju pieaugumu tempu un pieaugumu procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu var apskatīt 3.16.tabulā.

Pēc sniegtajiem WTTC datiem par tūrisma nozares investīciju apjomu attiecībā pret kopējām investīcijām Lietuvā var secināt, ka tās laika posmā no 2010.gada līdz 2018.gadam

vidēji sastāda tikai 3,07% no kopējām investīcijām valstī, jo Lietuvā ir augsti attīstītas citas nozares, jo īpaši ar produktiem saistītās.⁶⁴

3.16.tabula

Kopējais investīciju apgrozījums Lietuvas tūrisma nozarē miljonos eiro, tūrisma nozares investīciju daļa attiecībā pret kopējām valsts investīcijām, pieauguma temps un procentuālais pieaugums attiecībā pret iepriekšējo gadu laika periodā no 2009.gada līdz 2018.gadam

	Investīcijas tūrisma nozarē			
	Kopā (milj.)	Procenti attiecībā pret kopējām investīcijām	Pieauguma temps	Pieaugums %
2009	149,26	3,10	-	-
2010	131,08	2,77	0,8782	-12,18
2011	164,75	2,85	1,2569	25,69
2012	180,41	3,12	1,0950	9,50
2013	193,59	3,00	1,0731	7,31
2014	209,34	3,03	1,0814	8,14
2015	238,72	3,26	1,1404	14,04
2016	227,21	3,11	0,9518	-4,82
2017	252,68	3,21	1,1121	11,21
2018	277,18	3,27	1,0970	9,70
Kopā (attiecībā pret 2010.gadu)	146,10	0,49	2,1147	111,47

Avots: Autores aprēķini pēc WTTC datiem

Autore secina, ka tūrisma nozare Lietuvā laika posmā no 2009.gada līdz 2018. gadam ir bijusi attīstības stadijā, jo iepriekš analizētie statistikas dati un autores aprēķini liecina par nozares vispārējo rādītāju būtisku pieaugumu ik gadu.

3.3.Tūrisma attīstība Igaunijā

Tūristu skaits

Starptautiskā tūrisma iebraucēju skaitu Igaunijā pēc Pasaules Bankas statistikas datiem un autores aprēķinus par pieauguma tempu un procentuālo pieaugumu attiecībā pret iepriekšējo gadu laika posmā no 2009.gada līdz 2017.gadam var apskatīt 3.17.tablā. Autores aprēķini liecina par to, ka Igaunijas starptautisko tūristu skaits no 2009. līdz 2017.gadam attiecībā pret iepriekšējo gadu, ik gadu ir pieaudzis, izņemot 2015.gadā, kas ir vērojama 6,30% lejupslīde. Autore uzskata, ka 2015.gada vērojamā lejupslīde saistīta ar jau iepriekš minētajiem teroraktu

⁶⁴ Lithuanias TOP 10 esports) <http://www.worldstopexports.com/lithuanias-top-10-exports/> (skatīts 12.05.2019)

notikumiem 2015.gadā, kas viennozīmīgi ietekmēja tūrisma plūsmu arī Igaunijā tā pat kā pārējās Baltijas valstīs. Igaunijas starptautiskā tūrisma pastāvīgo pieaugumu var skaidrot ar to, ka Igaunijā ir attīstīta kuģu satiksme, kas nodrošina regulāru tūristu plūsmu. Vislielākais starptautisko tūristu pieaugums vērojams 2010. un 2011.gadā, kad tūristu skaits valstī palielinājās par 15,18% 2010.gadā, un 12,43% 2011.gadā, kas, pēc autores domām, ir pozitīvs rādītājs, ņemot vērā, ka iepriekšējie ir bijuši krīzes gadi. Autore uzskata, ka gados, kad bijis vislielākais pieaugums starptautisko tūristu skaitā, saistīts ar to, ka 2010.gadā Eiropas uzmanība tik vērsta uz to, ka 2011.gadā Igaunija kā oficiālo valsts valūtu pieņems eiro un kļūstot par eirozonas dalībvalsti, kā arī jau 2011.gadā, kas Igaunija iekļāvās eirozonā un Tallinai tika piešķirts Eiropas kultūras galvaspilsētas statuss, kas viennozīmīgi palielina tūristu plūsmu konkrētajā valstī kopumā.⁶⁵

Autores aprēķini liecina par to, ka kopumā laika periodā no 2010.gada līdz 2017.gadam starptautisko tūristu skaits palielinājās par 29,23% attiecībā pret 2010.gadu, kas ir mērāms 0,734 miljonus tūristu

3.17.tabula

Starptautiskā tūrisma iebraucēju skaits Igaunijā miljonos, pieauguma temps un procentuālais pieaugums attiecībā pret iepriekšējo gadu laika posmā no 2009.gada līdz 2017.gadam

	Starptautiskais tūrisms		
	Iebraucēju skaits (milj.)	Pieauguma temps	Pieaugums %
2009	2,180	-	-
2010	2,511	1,1518	15,18
2011	2,823	1,1243	12,43
2012	2,957	1,0475	4,75
2013	3,111	1,0521	5,21
2014	3,160	1,0158	1,58
2015	2,961	0,9370	-6,30
2016	3,131	1,0574	5,74
2017	3,245	1,0364	3,64
Kopā (attiecībā pret 2010.gadu)	0,734	1,2923	29,23

Avots: Autores aprēķini pēc Pasaules Bankas datiem

Datus par vietējo tūristu kopējo braucienu skaitu pa Igauniju pēc Igaunijas oficiālā statistikas portāla – *Eesti statistika* datiem un autores aprēķinus par pieauguma tempu un pieaugumu procentos balstoties uz iegūtajiem statistikas datiem var apskatīt 3.18.tabulā.

⁶⁵ Estonia and the euro https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/euro/eu-countries-and-euro/estonia-and-euro_lv (Skatīts 14.05.2019)

Autores aprēķini liecina par to, ka straujākais pieaugums vietējo tūristu braucienu skaitā vērojams 2010.gadā, kas attiecībā pret 2009.gadu, kad tas pieauga par 118,45%, taču uzreiz pēc tam – 2011.gadā, vērojams 18,92% kritums, kas pēc autores domām, notika tāpēc, ka 2010.gadā bija netipiski liels pieaugums un notika tirgus izlīdzināšanās.

Autores aprēķini liecina, ka vietējo tūristu braucienu skaits pa Igauniju laika posmā no 2010.gada līdz 2018.gadam ir būtiski palielinājies, jo 2018.gadā attiecībā pret 2010.gadu vietējo tūristu braucienu skaits palielinājās par 128,45%, kas ir mērāms 2,4735 miljonus braucienu.

3.18.tabula

Vietēja tūrisma braucienu kopējais skaits miljonos pa Igauniju, pieauguma temps un pieaugums procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu laika posmā no 2009.gada līdz 2018.gadam

	Vietējais tūrisms		
	Braucienu skaits (milj.)	Pieauguma temps	Pieaugums %
2009	0,8815	-	-
2010	1,9256	2,1845	118,45
2011	1,5612	0,8108	-18,92
2012	1,7611	1,1280	12,80
2013	1,7336	0,9844	-1,56
2014	2,5723	1,4838	48,38
2015	2,7044	1,0514	5,14
2016	3,2536	1,2031	20,31
2017	3,2767	1,0071	0,71
2018	4,3991	1,3425	34,25
Kopā (attiecībā pret 2010.gadu)	2,4735	2,2845	128,45

Avots: Autores aprēķini pēc Igaunijas statistikas *Eesti statistika* datiem

Nodarbinātība.

Igaunijas nodarbinātību raksturojošos rādītājus tūrisma nozarē laika periodā no 2009.gada līdz 2018.gadam var apskatīt 3.19.tabulā, kurā var apskatīt tūrisma nozares nodarbinātību – darbavietu skaitu tūkstošos, tūrisma nozares nodarbinātības procentuālo attiecību pret kopējo nodarbinātību valstī, kā arī pieauguma tempu un procentuālo pieaugumu attiecībā pret iepriekšējo gadu.

WTTC dati un autores aprēķini liecina par augstu nodarbinātības līmeni tūrisma nozarē Igaunijā, kas posmā no 2010.gada līdz 2018.gadam vidēji ir bijis 14,69%, kas ir augstākais rādītājs starp Baltijas valstīm. Taču 2010.gadā vērojama lielākais kritums tūrisma nozares darbavietās, kad attiecībā pret 2009.gadu tās kritās par 8,35%, kas viennozīmīgi ir saistīts ar

pēckrīzes gadiem uzņēmumiem, kuri bankrotēja krīzes dēļ, jo tabulā redzams, ka nozares nodarbinātības īpatsvars pret kopējo nodarbinātību valstī 2010.gadā arī bija viszemākais - 13,34% no kopējās nodarbinātības.

Autores aprēķini liecina par nelielām pakāpeniski augošām izmaiņām tūrisma nozares nodarbinātībā Igaunijā, kur kopumā līdz 2018.gadam attiecībā pret 2010.gadu darbavietu skaits tūrisma nozarē palielinājās 33,29% , nodrošinot papildus 25,5682 tūkstošus darbavietu nozarē.

3.19.tabula

Igaunijas nodarbinātību raksturojošie rādītāji tūrisma nozarē, tūrisma nozares ģenerējošo darbavietu skaits tūkstošos, procentuālā attiecība pret kopējo nodarbinātību citās nozarēs, darbavietu skaita pieauguma temps un pieaugums procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu laika posmā no 2009.gada līdz 2018.gadam

	Nodarbinātība tūrisma nozarē			
	Darbavietu skaits (tūkst.)	Procenti attiecībā pret kopējo nodarbinātību	Pieauguma temps	Pieaugums %
2009	82,6321	13,92	-	-
2010	75,7348	13,34	0,9165	-8,35
2011	80,9072	13,43	1,0683	6,83
2012	84,0698	13,67	1,0391	3,91
2013	92,4461	14,87	1,0996	9,96
2014	96,2499	15,41	1,0411	4,11
2015	98,8982	15,43	1,0275	2,75
2016	99,4819	15,43	1,0059	0,59
2017	101,303	15,38	1,0183	1,83
2018	100,946	15,26	0,9965	-0,35
Kopā (attiecībā pret 2010.gadu)	25,5682	1,92	1,3329	33,29

Avots: Autores aprēķini pēc WTTC datiem

Tūrisma mītnes.

Eesti statistika datus par tūrisma mītņu un gultasvietu skaitu Igaunijā var apskatīt 3.20.tabulā , ka arī tabulā ir redzami autores aprēķini par tūrisma mītņu un gultasvietu skaita pieauguma tempu un procentuālo pieaugumu attiecībā pret iepriekšējo gadu laika periodā no 2009.gada līdz 2018.gadam. Eesti statistika dati liecina par lielu tūrisma mītņu skaitu Igaunijā, kur laika periodā no 2010.gada līdz 2017.gadam teju vai nebeidzams pieaugums tūrisma mītņu un gultasvietu skaitā, izņemot 2015.gadu, kad mītu skaits samazinājās par 0,14% un gultasvietu skaits tikai par 0,04% attiecībā pret 2014.gada datiem, kas liecina par tūrisma mītņu veiksmīgu attīstību.

Kopumā tūrisma mītņu skaits Igaunijā ir palielinājies, jo autores aprēķini lecina par to, ka 2017.gadā attiecībā pret 2010.gadu tūrisma mītņu skaits palielinājies par 31,46% , kas ir 359 jaunas mītnes, un gultasvietu skaits palielinājās par 23,12%.

3.20.tabula

Igaunijas tūrisma mītņu un gultasvietu skaita raksturojošie rādītāji, pieauguma temps un pieaugums procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu laika posmā no 2009.gada līdz 2017.gadam

	Mītņu skaits			Gultasvietu skaits		
	Skaitis kopā	Pieauguma temps	Pieaugums %	Skaitis kopā	Pieauguma temps	Pieaugums %
2009	1091	-	-	49471	-	-
2010	1141	1,0458	4,58	50084	1,0124	1,24
2011	1158	1,0149	1,49	51482	1,0279	2,79
2012	1238	1,0691	6,91	52979	1,0291	2,91
2013	1320	1,0662	6,62	55482	1,0472	4,72
2014	1419	1,0750	7,50	58095	1,0471	4,71
2015	1417	0,9986	-0,14	58072	0,9996	-0,04
2016	1454	1,0261	2,61	59471	1,0241	2,41
2017	1500	1,0316	3,16	61663	1,0369	3,69
Kopā (attiecībā pret 2010.gadu)	359	1,3146	31,46	11579	1,2312	23,12

Avots: Autores aprēķini pēc Igaunijas statistikas (Eesti statistika) datiem

Datus no Eesti statistika par Igaunijā kopējo tūrisma mītnes apkalpoto personu un pavadīto nakšu skaitu var apskatīt 3.21.tabulā, ka arī tabulā ir redzami autores aprēķini par tūrisma mītnēs apkalpoto personu un pavadīto nakšu skaita pieauguma tempu un pieaugumu procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu. Kopumā autores aprēķini liecina par pieaugumu apkalpoto personu skaitu tūrisma mītnēs, ar salīdzinoši austu pieaugumu, kur laika posmā no 2010.gada līdz 2017.gadam apkalpoto tūristu skaits palielinājies par 47,60% , papildus apkalpojot 1,1432 miljonus personu. Tūrisma mītnēs pavadīto nakšu skaits arī ir pieaudzis šajā laika perioda, kur pieaugums attiecībā pret 2010.gadu mērāms 38,48%, kas ir par 1,8089 miljoniem nakšu vairās, kas nozīmē, ka tūristi izvēlās uzturēties Igaunijā vairāk.

Igaunijas tūrisma mītnēs apkalpoto personu un kopumā pavadīto nakšu skaita raksturojošie rādītāji, pieauguma temps un pieaugums procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu laika posmā no 2009.gada līdz 2017.gadam

	Apkalpotās personas			Pavadītās nakts		
	Skaitis kopā (milj.)	Pieauguma temps	Pieaugums %	Skaitis kopā (milj.)	Pieauguma temps	Pieaugums %
2009	2,1471	-	-	4,1225	-	-
2010	2,4018	1,1186	11,86	4,7007	1,14024	14,02
2011	2,7259	1,1350	13,50	5,3994	1,14864	14,86
2012	2,8399	1,0418	4,18	5,5445	1,02688	2,69
2013	2,9809	1,0496	4,96	5,7340	1,03418	3,42
2014	3,0871	1,0356	3,56	5,8095	1,01315	1,32
2015	3,1121	1,0081	0,81	5,7819	0,99525	-0,47
2016	3,3249	1,0684	6,84	6,2281	1,07718	7,72
2017	3,5449	1,0662	6,62	6,5093	1,04515	4,51
Kopā (attiecībā pret 2010.gadu)	1,1432	1,4760	47,60	1,8086	1,38476	38,48

Avots: Autores aprēķini pēc Igaunijas statistikas *Eesti statistika* datiem

Tūristu izdevumi

WTTC datus par starptautisko un vietējo tūristu kopējiem izdevumiem Igaunijas teritorijā laika posmā no 2009.gada līdz 2018.gadam var apskatīt 3.22.tabulā, kā arī tabulā ir attēloti autores aprēķini par pieauguma tempu un procentuālo pieaugumu attiecībā pret iepriekšējo gadu. Statistikas dati un autores aprēķini liecina par ārzemju un vietējo tūristu kopējo izdevumu nepārtrauktu pieaugumu laika posmā no 2010.gada līdz 2018.gadam attiecībā pret iepriekšējo gadu, ar izņēmumu 2015.gadā, kad ārzemju tūristu kopējie izdevumi kritās par 1,47% , kas pēc autores domā, nav būtiskas izmaiņas uz kopējā pieauguma fona. Autores aprēķini liecina, ka 2018.gadā attiecībā pret 2010.gadu ārzemju tūristu kopējie izdevumi ir palielinājušies par 48,91% , kas ir mērāms 653,14 miljonus eiro, un vietējo tūristu kopējie izdevumi palielinājās par 77,63%, kas ir par 284,74 miljoniem vairāk.

Starptautisko un vietējo tūristu kopējie izdevumi Igaunijas teritorijā miljonos eiro, pieauguma temps un pieaugums procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu laika periodā no 2009.gada līdz 2018.gadam

	Ārzemju tūristu kopējie izdevumi			Vietējo tūristu kopējie izdevumi		
	Kopā (milj.)	Pieauguma temps	Pieaugums %	Kopā (milj.)	Pieauguma temps	Pieaugums %
2009	1306,84	-	-	337,18	-	-
2010	1316,19	1,0072	0,72	366,81	1,0879	8,79
2011	1421,72	1,0802	8,02	411,70	1,1224	12,24
2012	1463,03	1,0291	2,91	445,54	1,0822	8,22
2013	1674,76	1,1447	14,47	481,80	1,0814	8,14
2014	1827,15	1,0910	9,10	512,73	1,0642	6,42
2015	1800,21	0,9853	-1,47	549,49	1,0717	7,17
2016	1816,65	1,0091	0,91	606,55	1,1038	10,38
2017	1886,48	1,0384	3,84	629,15	1,0373	3,73
2018	1959,98	1,0390	3,90	651,55	1,0356	3,56
Kopā (attiecībā pret 2010.gadu)	653,14	1,4891	48,91	284,74	1,7763	77,63

Avots: Autores aprēķini pēc WTTC datiem

Tūrisma nozare ieguldījums IKP

WTTC sniegtos datus un autores aprēķinus par tūrisma nozares kopējo ieguldījumu Igaunijas IKP, kā arī pieauguma tempu un pieaugumu procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu var aplūkot 3.23.tabulā. Tabulā attēlotie statistika dati norāda uz to, ka tūrisma nozares ieguldījums kopējā Igaunijas IKP ir salīdzinoši lielākais Baltijas valstu starpā, jo 2018.gadā tas sasniedz 15,23% ko valsts kopējā IKP, kas liecina par to, ka tūrisma nozares ieguldījums Igaunijas budžetā ir liels. Autores aprēķini norādu uz to, ka vienīgais kritums tūrisma nozares IKP bija vērojams 2010.gadā, kad tas samazinājās tikai par 0,23% , kas ir minimāls krituma attiecībā pret kopējo pieaugumu.

Kopumā tūrisma nozares ieguldījums Igaunijas IKP 2018.gadā attiecībā pret 2010.gadu palielinājās 89,99% , kas naudas izteiksmē mērāms 1,7951 miljardos eiro.

Tūrisma nozares kopējais ieguldījums Igaunijas IKP miljards eiro, procentuālā daļa no kopējā Valsts IKP, pieauguma temps un pieaugums procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu laika periodā no 2009.gada līdz 2018.gadam

	Tūrisma nozares ieguldījums IKP			
	Kopējais (mlrd.)	Procenti attiecībā pret kopējo IKP	Pieauguma temps	Pieaugums %
2009	1,9992	14,13	-	-
2010	1,9946	13,55	0,9977	-0,23
2011	2,2093	13,26	1,1076	10,76
2012	2,4535	13,68	1,1105	11,05
2013	2,8317	14,96	1,1541	15,41
2014	3,1278	15,59	1,1046	10,46
2015	3,2238	15,61	1,0307	3,07
2016	3,3696	15,54	1,0452	4,52
2017	3,6422	15,42	1,0809	8,09
2018	3,7897	15,23	1,0405	4,05
Kopā (attiecībā pret 2010.gadu)	1,7951	1,67	1,8999	89,99

Avots: Autores aprēķini pēc WTTC datiem

Investīciju apgrozījums tūrisma nozarē

Statistikas dati, ko sniedz WTTC par Igaunijas kopējo investīciju apgrozījumu tūrisma nozarē, tūrisma nozares investīciju daļu attiecībā pret kopējām valsts investīcijām un autores aprēķinus par investīciju pieaugumu tempu un pieaugumu procentos attiecībā pret iepriekšējo gadu var apskatīt 3.24.tabulā. Autores aprēķini liecina par to, ka lielākais pieaugums kopējā investīciju apgrozījumā Igaunijā bijis 2011.gadā attiecībā pret 2010.gadu, kad investīciju apgrozījums palielinājās par 56,22% , kas, pēc autores domām, saistīts ar to, ka 2011.gadā Tallinai tika piešķirts Eiropas kultūras galvaspilsētas statuss un šajā laikā tika piesaistītas dažādākās investīcijas ne tikai pilsētas, bet arī valsts tūrisma nozares attīstībai.

Kopumā no 2018.gada investīciju apgrozījums Igaunijā palielinājās par 132,87% attiecībā pret 2010.gadu, kas mērāms 250,52 miljonus eiro.

Kopējais investīciju apgrozījums Igaunijas tūrisma nozarē miljonos eiro, tūrisma nozares investīciju daļa attiecībā pret kopējām valsts investīcijām, pieauguma temps un procentuālais pieaugums attiecībā pret iepriekšējo gadu laika periodā no 2009.gada līdz 2018.gadam

	Investīcijas tūrisma nozarē			
	Kopā (milj.)	Procenti attiecībā pret kopējām investīcijām	Pieauguma temps	Pieaugums %
2009	200,92	6,25	-	-
2010	188,55	6,03	0,9384	-6,16
2011	294,55	6,75	1,5622	56,22
2012	350,25	6,83	1,1891	18,91
2013	353,92	6,74	1,0105	1,05
2014	346,13	6,74	0,9780	-2,20
2015	360,50	7,40	1,0415	4,15
2016	370,54	7,44	1,0278	2,78
2017	424,94	7,36	1,1468	14,68
2018	439,07	7,45	1,0333	3,33
Kopā (attiecībā pret 2010.gadu)	250,52	1,42	2,3287	132,87

Avots: Autores aprēķini pēc WTTC datiem

Pēc statistikas datu izpētes, autore secina, ka tūrisma nozarei ir liela loma Igaunijas ekonomikā, jo nodrošina vislielāko īpatsvaru tūrisma nozares nodarbinātībā starp Baltijas valstīm. Kā arī tūrisma nozares ieguldījums IKP attiecībā pret kopējo valsts IKP ir tieši Igaunijā, kas ir būtisks rādītājs tam, cik veiksmīga ir tūrisma nozare Igaunijā.

4. TŪRISMA NOZARES ATTĪSTĪBAS PROGNOZES BALTIJAS VALSTĪS

Lai noteiktu Baltijas valstu tūrisma attīstības tendences no 2019.gada līdz 2023.gadam un izvēlētos potenciāli labāko tirgu ar tūrisma saistītu uzņēmumu attīstībai un dibināšanai, tika veikta kombinētā prognoze tūrisma nozari raksturojošajiem rādītājiem. Lai pēc iespējas precīzāk noteiktu tūrisma nozares raksturojošo rādītāju attīstības tendences Baltijas valstīs, autore veica kombinēto prognozi, kura iekļāva:

- tūrisma nozares ekspertu anketas;
- autores veiktās nelineāro trenda modeļu prognozes pēc iepriekšējo gadu statistikas datiem;
- kvalitātes rādītāju aprēķinus par trenda modeli

Situācijās, kurās statistikas dati par 2018.gadu darba izstrādes laikā vēl nebija pieejami, autore veica ekspertu anketas un trenda modeļa prognozes no 2018.gada līdz 2023.gadam.

4.1. Tūrisma nozares ekspertu anketa

Lai noteiktu ekspertu vispārējo vērtējumu un nostāju par tūrisma nozares raksturojošajiem rādītājiem konkrētajā valstī, kā arī, lai noteiktu tūrisma nozares raksturojošo rādītāju prognozes, autore veica tūrisma nozares ekspertu aptauju Baltijas valstīs. Aptauju iespējams apskatīt 1.pielikumā. Anketa tik izstrādāta angļu valodā, tā lai katras valsts eksperti saņemtu vienotu aptaujas formu konkrētās valsts analogiskajiem datiem, kas tika izveidota mājaslapā QuestionPro un bija atvērta respondencei 2019.gada maijā.

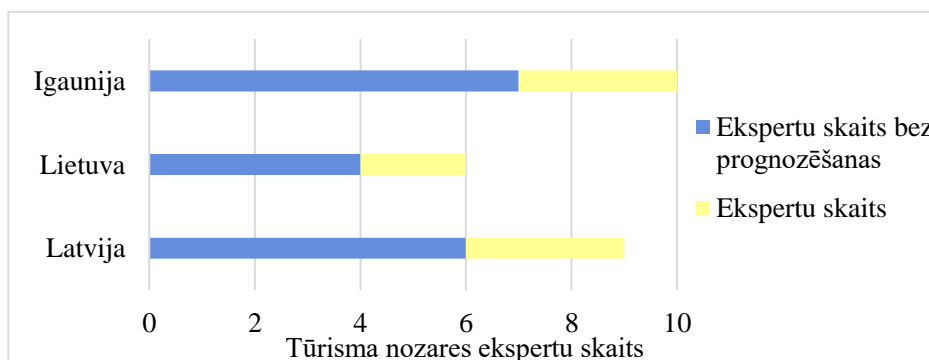
Pirms aptaujas izsūtīšanas, autore sākotnēji veica telefonisku kontaktu ar ekspertiem un tūrisma nozari pārstāvošajiem uzņēmumiem un iestādēm analogiski katrā valstīm. Autore uzrunāja aptaujās ekspertus sekojošās iestādēs:

1. Latvijā: Tūrisma attīstības valsts aģentūra (TAVA) , Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra (LIAA)Vidzemes Augstskola, Latvijas Universitāte, nodibinājums “Rīgas Tūrisma Attīstības Birojs” - “Live Riga”, Siguldas novada Tūrisma informācijas centrs;
2. Lietuvā: Lithuania Travels, Visit Lithuania, Baltic Travels,
3. Igaunijā: Visit Estonia, Visit Tallin, Visit Parnu, Tllin Univerisity of Technology.

Anketa kopumā sastāvēja no 8 jautājumiem, kuru veidi bija: filtrējošie jautājumi, variantu izvēle, atvērtie jautājumi, ballu un rangu skalā un tiešās prognozes.

Anketa tika veidota trīs kārtās, kur pirmajā jautājumā, eksperti norādīja valsti, kuru pārstāv, kur analogiski izvēlētajai valstij tika novirzīti uz turpmākajiem anketas jautājumiem atbilstoši izvēlētajai valstij. Anketas mājaslapā pieejamā statistika liecina par to, ka anketa tika atvērta 89 reizes un vidējais tās pildīšanas laiks bija 9 minūtes. Anketa tika izveidota trijās daļās tādēļ, ka gadījumā, ja eksperts kādā brīdī pārtrauc pildīt anketu, un ir atbildējis uz iepriekšējiem jautājumiem, atbildes tik un tā tika saglabātas, neskatoties uz to, ka tā netika pilnībā aizpildīta, ko autore uzstādīja aptaujas izstrādes laikā ar nodomu, ka kāds no ekspertiem varētu nevēlēties veikt prognozi un iepriekš aizpildītie lauki neizzustu. Pirmajā anketas daļā tika izvēlēta valsts, par kuru eksperts pildīs anketu, otrajā daļā bija 4 jautājumi par tūrisma nozares vispārējo raksturojumu izvēlētajā valstī un faktoriem, kas kavē un veicina tūrisma nozares attīstību konkrētajā valstī, visbeidzot, trešajā anketas daļā ekspertiem tika sniegti pagātnes dati par tūrisma nozari raksturojošo rādītāju pieauguma tempu attiecībā pret iepriekšējo gadu, lūdzot prognozēt turpmāko gadu izmaiņas. Ekspertu prognozē netika iekļauti rādītāji par tūrisma mītnēm, IKP un nodarbinātību nozarē, jo, pēc autores domām, šiem rādītājiem nav stabilas attīstības.

Ekspertu anketas respondences sadalījumu var apskatīt 4.1.attēlā, kurā redzams, ka kopumā anketēti bija 25 eksperti, no kuriem 10 bija no Igaunijas, 6 no Lietuvas un 9 no Latvijas. Taču pilnībā, līdz galam, anketu aizpildīja 68% ekspertu, kur 13 no ekspertiem nevēlējās sniegt tūrisma nozares raksturojošo rādītāju prognozes turpmākajiem gadiem, taču tā kā anketa tika izstrādāt trijās pakāpēs, gadījumā, ja eksperts apstājas pie kādas no aptaujas pakāpēm, un bija atbildējis uz iepriekšējiem jautājumiem, atbildes tik un tā tika saglabātas, neskatoties uz to, ka anketa netika pilnībā aizpildīta, ko autore uzstādīja aptaujas izstrādes laikā ar nodomu, ka kāds no ekspertiem varētu nevēlēties veikt prognozi un iepriekš aizpildītie lauki neizzustu. Ekspertu anketas dati liecina par to, ka līdz galam anketu aizpildīja, sniedzot prognozes nākamajiem gadiem, 7 eksperti no Igaunijas, 4 no Lietuvas un 6 no Latvijas.

4.1.att. Ekspertu anketas respondences sadalījums

Avots: ekspertu anketas dati

Turpmākā anketā, pēc valsts izvēles, eksperti nonāca otrajā daļā, kur tika veikta anketēšana par ekspertu vispārējo vērtējumu un nostāju par tūrisma nozari ietekmējošiem faktoriem konkrētajā valstī. Anketā ekspertiem bija jānovērtē, cik atbilstoši ir tūrisma nozari ietekmējošo faktori konkrētajā valstī, kur 1- neatbilst un 10 – atbilst. Ekspertu sniegto atbilžu vidējos vērtējumus, kā arī atbilžu modu, mediānu un standartnovirzi var apskatīt 2.pielikumā. Pielikumā redzams, ka Latvijas eksperti viszemāk ir novērtējuši tādu faktoru kā - lokācija un infrastruktūra, ar vidējo vērtējumu 6,33, kas, pēc autore domām, skaidrojams ar to, ka Latvijā ir viena lidosta, kura savienojas ar citām valstīm, kas samazina ceļotāju varbūtību doties ārpus Rīgas un ilgstoši izzināt citas pilsētas, kā arī autore uzskata, ka zemais vērtējums saistīts ar to, ka starppilsētu transporta kustības grafiks nav vienkārši saprotams un pieejams ārzemju tūristiem. Visaugstāk Latvijas eksperti novērtēja faktoru par pārvietošanās brīvību, ar vidējo vērtējumu 8,89, kas pēc autore domām ir tādēļ, ka Latvijā var brīvi pārvietoties un, lai dotos uz Latviju, nav nepieciešama vīza, kā arī valstī nav maksas ceļu vai jebkāda veida samaksa, lai iekļūtu kādā pilsētā.

Lietuvas eksperti viszemāk novērtēja informācijas pieejamības faktoru, ar vidējo vērtējumu 6,67, kas liecina par to, ka valstī nav pietiekami daudz vai viegli pieejamas informācijas, lai tūristi varētu to ērti izmantot ceļojot pa Lietuvu, kas ir būtisks faktors tūristiem, ceļojot pa nezināmu reģionu. Turpretī visaugstāk eksperti novērtēja faktoru par mītnu un ēdināšanas vietu pieejamību, ar vidējo vērtējumu 8,68, kas ir saistāms ar 3.12.tabulā apkopotajiem datiem par Lietuvas tūrisma mītnu skaitu, jo Lietuvā ir visvairāk tūrisma mītnu Baltijas valstu starpā.

Eksperti, vērtējot Igaunijas atbilstību tūrisma nozari ietekmējošajiem faktoriem, viszemāk novērtēja vietējās kultūras faktoru, ar vidējo vērtējumu 6,4, kas pēc turpmākās anketas sniegtajām atbildēm uz jautājumiem, tiek sasaistīts ar to, ka Igaunijā ir augsts rasisma līmenis, kas viennozīmīgi ir nozares attīstības kavēklis. Taču visaugstāk eksperti novērtēja informācijas pieejamības faktoru, ar vidējo vērtējumu 9,1, kas liecina par to, ka Igaunijas eksperti uzskata, ka valstī ir pietiekami daudz nepieciešamās informācijas tūristiem.

Anketā ekspertiem bija jāmin 3 būtiskākos faktorus, kas kavē tūrisma nozares attīstību konkrētajā valstī, kur apkopotas atbildes var apskatīt 3.pielikumā. Eksperti visbiežāk min tādus būtiskākos faktorus, kā:

Latvijā:

1. Nepietiekams darbaspēks, kurš nav motivēts darboties uzņēmumu interesēs;
2. Tūristi mūsdienās labprātāk izvēlās izmantot Airbnb pakalpojumus, kas mazina viesnīcu un hosteļu pieprasījumu;
3. Dārgi lidojumi uz Latviju un nepietiekams skaits tiešo reisu;

4. Starptautiskā transporta trūkums, kas savienotu Latviju ar citām valstīm izņemot aviokompānijas;

5. Vispārējs cenu pieaugums valstī, kas attiecīgi ietekmē arī tūrisma nozarē esošo uzņēmumu cenu politiku;

6. Vietējo iedzīvotāju noslēgtība pret ārzemniekiem.

Lietuvā:

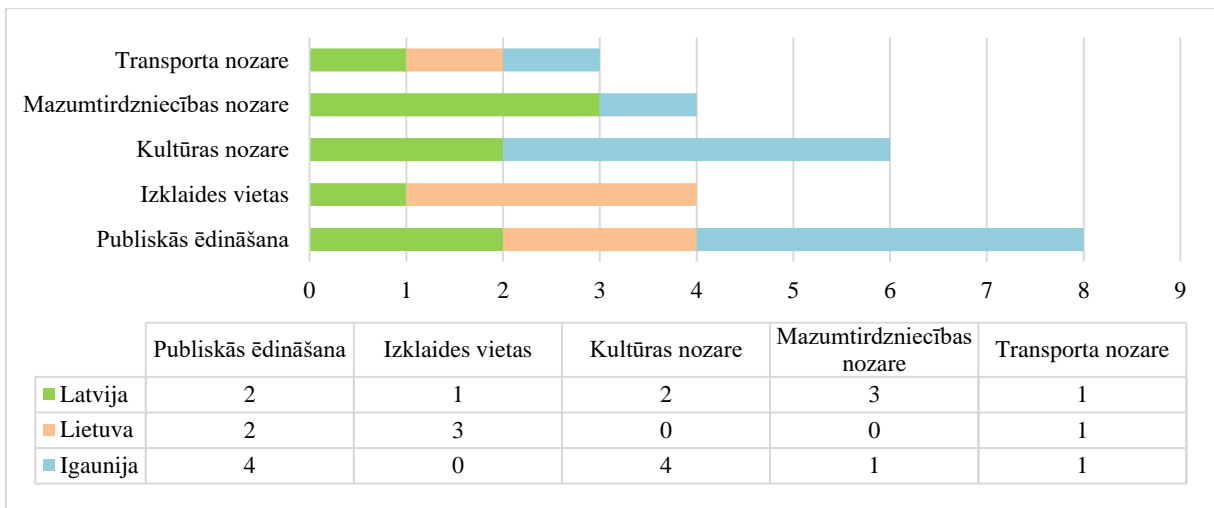
1. Motivētu darbinieku trūkums un to regulāra mainība;
2. Nepietiekama informācija tūristiem;
3. Augsts noziedzības līmenis konkrētos Lietuvas reģionos;
4. Izteikts lielpilsētu pieprasījums;

Igaunijā:

1. Augsts rasisma līmenis valstī vietējo iedzīvotāju līmenī;
2. Regulāra darbinieku mainība nozarē;
2. Zemas digitālo mārketinga zināšanas, kas kavē sociālo tīklu materiālu attīstību;
3. Neadekvāti augstas taksometru cenas;
4. Liels attālums starp lielākām/pieprasītām pilsētām;
5. Kuģu radītais piesārņojums ūdenstilpnēs.

Baltijas valstu eksperti vienoti min tādu nozari kavējošu faktoru kā nepietiekamu darbaspēku, tā mainību un motivācijas trūkumu, kas pēc autores domām, saistīts ar lielo fizisko slodzi šajā nozarē, kā arī bieži darba stundas tiek pārstrādātas, kas zināms pēc autores personīgās pieredzes.

Anketā ekspertiem bija jāizvēlas, kuras nozares uzņēmumi iegūs visvairāk labuma, attīstoties tūrisma nozarei, kur iegūtie rezultāti atspoguļoti 4.2.attēlā. Ekspertu izvēle liecina, ka kopumā visvairāk no tūrisma nozares attīstības gūs publiskās ēdināšanas nozare, kur norādīja 8 eksperti. Pēc Latvijas ekspertu domām, attīstoties tūrisma nozarei, visvairāk labumu iegūs mazumtirdzniecības nozare, Lietuvas eksperti norādīja izklaides industriju, taču Igaunijas ekspertu domas dalījās starp publiskās ēdināšanas nozari un kultūras nozari, kur abām nozarēm bija norādīts vienāds balsu skaits.

4.2.att. Ekspertu izvēle par nozarēm, kuras iegūs vairāk, attīstoties tūrisma nozarei

Anketas pēdējā atvērtajā jautājumā, ekspertiem bija jānorāda trīs faktorus, kas veicinātu tūrisma nozares attīstību konkrētajā valstī, faktori apkopoti 4.pielikumā, kur eksperti visbiežāk minēja tādus faktorus, kā:

Latvijā:

1. Veidot piedāvājumu komplektus, kas iekļauj atlaides noteiktās vietās un transportos;
2. Starptautiskā transporta attīstīšana – dzelzceļš;
3. Piesaistīt darbaspēku ilgtermiņā, lai sniegtu augsta līmeņa servisu;
4. Nodrošināt zemākas viesnīcu cenas, tā kā 21.gadsimā Airbnb guvis lielus panākumus;
5. Uzlabot vispārējo iedzīvotāju labklājību, jo bieži tūristi uzskata, ka latvieši ir īgna un steidzīga tauta;
6. Attīstīt nišas tūrisma, piemēram, ekotūrisma, veselības tūrisma ;

Lietuvā:

1. Popularizēt Lietuvu sociālajos tīklos un uzlabot informācijas pieejamību;
2. Sniegt pasaulei pozitīvu informāciju par Lietuvu;
3. Nodrošināt vairāk ekspreša transporta veidus starp lielākajām pilsētā;
4. Piesaistīt valdības uzmanību un gūt finansējumu tūrisma attīstībai ar mazākos, ne tik pieprasītos reģionos;
5. Nodrošināt, ka pēc iespējas vairāk tiek sniegtas ziņas par to, ka 2022.gadā Kauņa būs Eiropas kultūras galvaspilsēta;

Igaunijā:

1. Iekšējā transporta attīstība, lai pa Igauniju varētu ātrāk pārvietoties, jo īpaši uzlabot transporta iespējas uz Igaunijas mazajām salām;
2. Pilsētās izvietot vairāk norādījumus apskates objektiem;

3. Mazināt rasisma līmeni valstī, lai vietējie iedzīvotāji būtu viesmīlīgāki un uzņēmīgāki attiecībā pret iebraucējiem;

4. Veikt grozījumus par kuģu radītā piesārņojuma izmaksām;

5. Popularizēt atpūtas tūrismu mazajās salās;

6. Nodrošināt labākus apstākļus nozares darbiniekiem;

Autore secina, ka visās Baltijas valstīs eksperti vairākkārt norāda, ka ir nepieciešams kvalitatīvs un motivēts darbaspēks, kuram tiktu nodrošināts motivējošs atalgojums. Kā arī vienojošs faktors tūrisma nozares attīstībai tika minēts gan iekšzemes, gan starptautiskā transporta attīstība un pilnveidošana, lai tūristiem būtu iespēja ātri un ērti pārvietoties konkrētajā teritorijā. Starptautiskā transporta attīstīšana nodrošinātu, ka vairāk tūristu izvēlas doties uz Baltijas valstīm, radot jaunu tūristu plūsmu. Pēc autores domām būtu nozīmīgi attīstīt dzelzceļa kustību starptautiskā līmenī, kas būtu efektīvs līdzeklis, lai tūristi ātri pārvietotos, kā arī varētu nokļūt uz valstīm. Ne mazāk svarīgi ir attīstīt gaisa satiksmi, jo 21.gadsimtā lielākā daļa tūristu ceļo lidojot, kas nozīmē, ka lielāks skaits tiešo lidojumu arī nodrošinātu tūristu plūsmu Baltijas valstīs.

4.2. Kombinētā prognoze

Lai pēc iespējas precīzāk prognozētu tūrisma nozares raksturojošo rādītāju attīstības tendences Baltijas valstīs līdz 2023.gadam, darba autore veica kombinēto prognozi. Kombinētajā prognozē autore aprēķināja statistisko datu prognozes pēc nelineārā trenda modeļa aprēķināšanas un iekļāva ekspertu anketu sniegto prognožu. Kā rezultātā, apvienojot šos rādītāju, autore aprēķināja vidējos rādītājus pa gadiem un tika iegūta prognoze nākotnes gadiem par iespējamo scenāriju.

Latvija

Tūristu skaita prognozes

Autore veica ārzemju tūristu skaita prognozēšanu pēc CSP statistikas datiem, izmantojot nelineāro trendu modeļu metodes un iegūtos rezultātu var apskatīt 5.pielikumā. Autores aprēķini liecina par minimālu novirzi no modeļa, kas nozīmē, ka veiktā prognoze nākotnes datiem – pakāpes trenda modelis, ir maksimāli tuvs patiesajām prognozēm. Autore veica CSP datu prognozi un ekspertu anketas, kurās tiks iekļauta arī 2018.gada prognozes par ārzemju tūristu un vietējo tūristu braucienu skaitu, tā kā dati par 2018.gadu vēl nebija pieejami.

Kombinētās prognozes par ārzemju tūristu skaitu Latvijā posmā no 2018.gadam līdz 2023.gadam var apskatīt 4.1.tabulā. Autores aprēķini pēc ekspertu vidējās prognozes un statistiskās prognozes liecina, ka tiem ir cieša saistība, kas norāda uz prognozes iespējamu

piepildīšanos, jo datiem ir neliela novirze, tāpēc tika aprēķināta kombinētā prognoze, izrēķinot trenda modeļa un ekspertu vidējās prognozēs vidējos datus.

Autores aprēķini par tūrisma trenda modeļu kvalitātes rādītājiem liecina par to, ka trends ir piemērots šiem rādītājiem, jo korelācijas attiecība ir 0,93.

Ekspertu vidējās prognozes līdz 2023.gadam liecina par pozitīvām ārzemju tūristu skaita izmaiņām, norādot, ka iebraucošo tūristu skaits turpmākajos gados pieaugs.

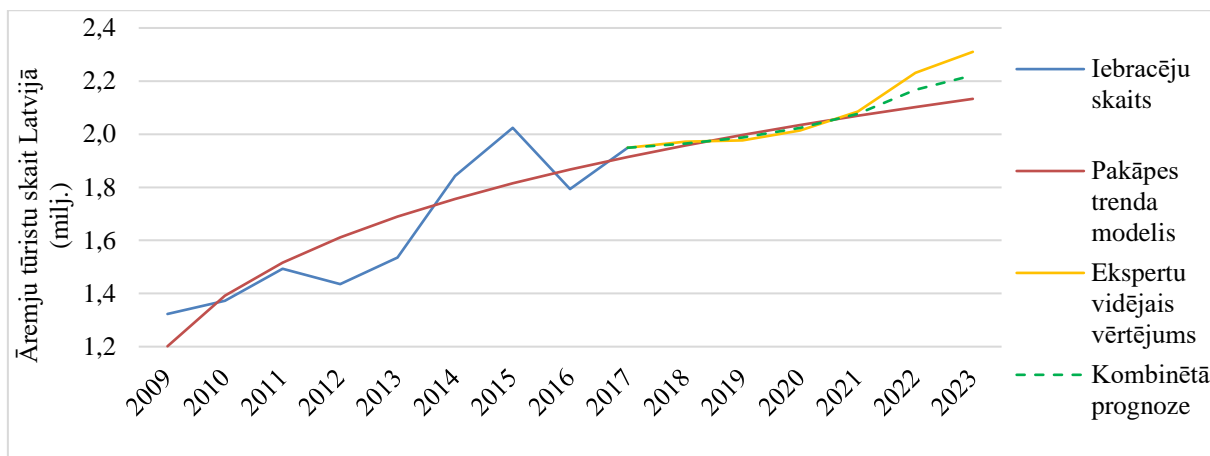
4.1.tabula

Kombinētās prognozes par ārzemju tūrisma skaitu miljonos Latvijā laika posmā no 2018.gada līdz 2023.gadam, kā arī trendu modeļa kvalitātes rādītāji

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ārzemju tūristu skaita statistiskā prognozes	1,957	1,997	2,035	2,069	2,102	2,133
Ekspertu vidējās prognozes	1,972	1,977	2,014	2,085	2,231	2,310
Kombinētā prognoze	1,965	1,987	2,024	2,077	2,167	2,222
Kvalitātes rādītāji						
Noviržu kvadrātu summa	28865,50					
Standartnovirze no vidējā	150,39					
Korelācijas attiecība	0,93					

Avots: CSP, ekspertu aptauja, autores aprēķini

Ārzemju tūristu skaits un tā prognoze no 2018.gada līdz 2023.gadam ir attēloti 4.3.attēlā, kur grafiski ir apvienoti CSP dati par ārzemju skaitu miljonos līdz 2017.gadam, pakāpes trenda modelis, autores aprēķini, ekspertu vidējais vērtējums un visbeidzot – kombinētā prognoze līdz 2023.gadam. Attēlā redzams, ka līdz 2021.gadam gan pakāpes trenda modeļa, gan vidējais ekspertu vērtējums ir ar ļoti ciešu saistību, taču prognozes par 2022. un 2023.gadu veidojas ar diferenci, taču šī diference tiek novērsta ar kombinētās prognozes palīdzību. Kopumā starp pakāpes trenda modeļa prognozes attēlotajiem datiem un ekspertu vidējā vērtējumu prognozes par ārzemju tūristu skaitu ir vērojama cieša saistība, kas liecina par prognozes iespējamu īstenošanos.

4.3.att. Ārzemju tūristu skaits un tā prognoze no 2018.gada līdz 2023.gadam

Vietējo tūristu braucienu skaita kombinētās prognozes pa Latviju var apskatīt 4.2.tabulā, kā arī autores prognozēšanas aprēķinus pēc CSP statistikas datiem, izmantojot nelineāro trendu modeļu metodes un iegūtos rezultātus var apskatīt 6.pielikumā. Pielikumā redzama liela novirze no modeļa, kas norāda un trenda modeļa prognozes nepiemērotību sniegtajiem datiem. Autores aprēķini liecina par relatīvi lielu novirzi no modeļa, kas nozīmē, ka veiktā prognoze nākotnes periodam nav derīga pagātnes datu lielās svārstību dēļ.

Autores aprēķini par vietējo tūristu braucienu skaita trenda modeļu kvalitātes rādītājiem liecina par to, ka trends nav piemērots šiem rādītājiem, jo korelācijas attiecība ir 0,16, kas viennozīmīgi ir saistīts ar pagātnes perioda lielajām datu svārstībām, jo trenda modeļa korelācijas attiecība ir ļoti zema.

4.2.tabula

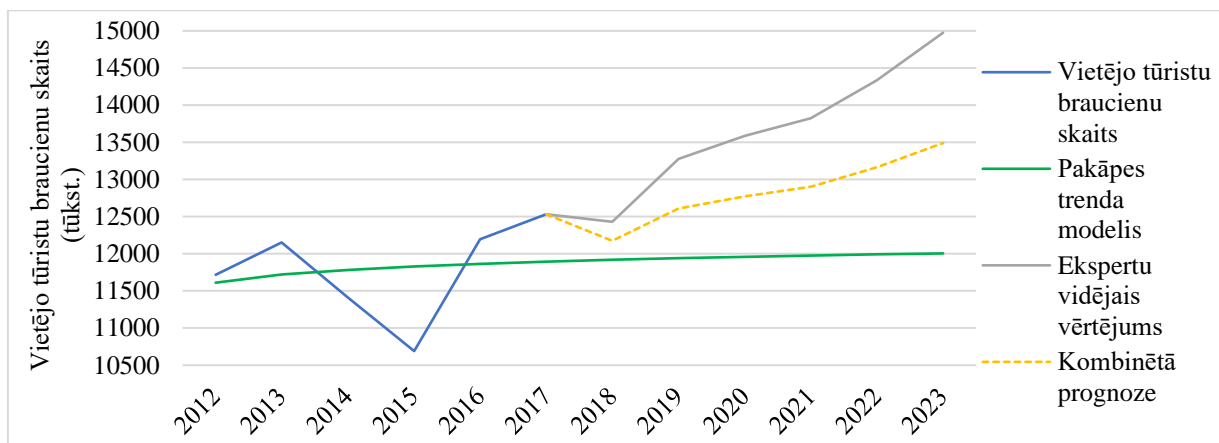
Kombinētās prognozes par vietējo tūristu braucienu skaitu tūkstošos Latvijā laika posmā no 2018.gada līdz 2023.gadam, trendu modeļa kvalitātes rādītāji

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Vietējo tūristu braucienu skaita statistiskā prognoze	11918,21	11939,59	11958,48	11975,40	11990,73	12004,74
Ekspertu prognoze	12430,69	13275,98	13587,96	13825,75	14337,30	14975,31
Kombinētā prognoze	12174,45	12607,78	12773,22	12900,57	13164,02	13490,03
Kvalitātes rādītāji						
Noviržu kvadrātu summa	2149763,80					
Standartnovirze no vidējā	663,83					
Korelācijas attiecība	0,16					

Avots: CSP, ekspertu aptauja, autores aprēķini

Vietējo tūristu braucienu skaitu pa Latviju un tā prognozi no 2018.gada līdz 2023.gadam var apskatīt 4.4.attēlā. Dati attēlā izmantoti no 4.2.tabulas, kurā uzskatāmi var redzēt, ka

pakāpes trenda modeļa prognoze korelācijas attiecībai nav ciešas sakarības, jo ekspertu vidējais prognozes vērtējums krasi atšķiras no trenda modeļa. Eksperti prognozēja, ka vietējo tūristu braucienu skaits pa Latviju turpinās augt. Tā kā trenda modeļa prognoze atdzīta par nederīgu, kombinētās prognozes scenārija īstenošanās par vietējo tūristu braucienu ir maza, jo starpība starp ekspertu vidējo vērtējumu un pakāpes trenda modeli ir liela.

4.4.att. Vietējo tūristu braucienu skaits pa Latviju un tā prognoze no 2018.gada līdz 2023.gadam

Izdevumi

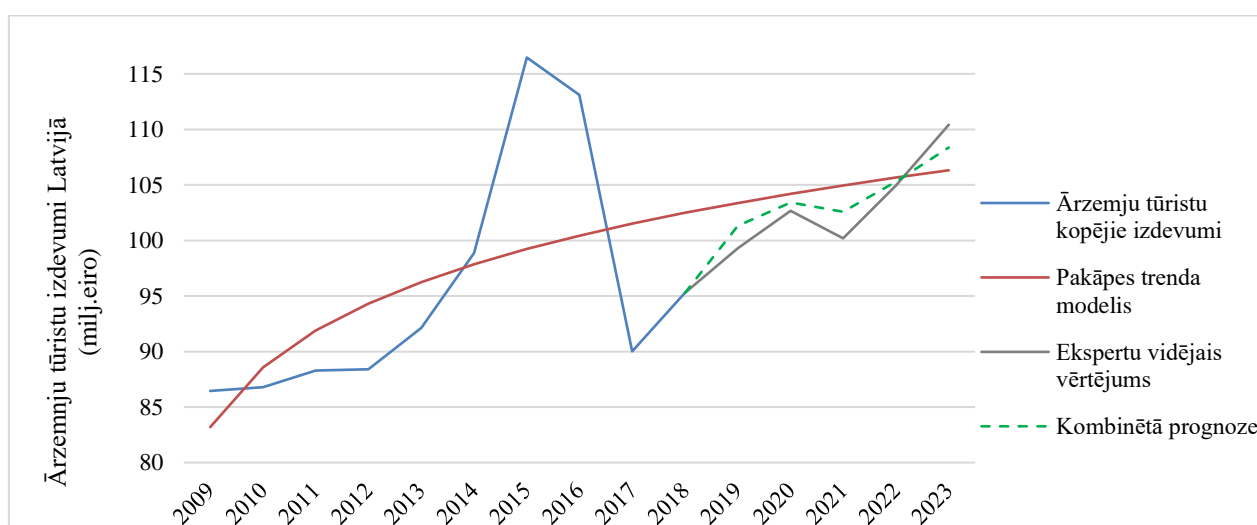
Ārzemju tūristu kopējo izdevumu kombinētās prognozes miljonos eiro Latviju var apskatīt 4.3.tabulā, kā arī autores prognozēšanas aprēķinus pēc WTTC statistikas datiem, izmantojot nelineāro trendu modeļu metodes un iegūtos rezultātu var apskatīt 7.pielikumā. Tabulā redzams, ka statistiskā prognoze par ārzemju tūristu kopējiem izdevumiem Latvijā un ekspertu vidējās prognozes ir ar vidēju saistību, jo eksperti prognozēja, ka 2020.gadā ārzemju tūristu izdevumi samazināsies, taču nelineārā trenda modeļa prognozes neparedz neproporcionālu pieaugumu, jo īpaši trenda samazināšanos, kas arī radīja būtisku diferenci starp ekspertu prognozēm un trenda modeļa prognozēm. Autores aprēķini par ārzemju tūristu kopējiem izdevumiem trenda modeļu kvalitātes rādītājiem ir attēloti 4.3.tabulā. Aprēķini liecina par to, ka trends drīzāk nav piemērots šiem rādītājiem, jo korelācijas attiecība ir 0,57, kas norāda uz to, ka pakāpes trenda modelim nav ciešas saistības ar pagātnes datiem un nākotnes scenārija īstenošanās varbūtība ir neliela.

Kombinētās prognozes par ārzemju tūrisma izdevumiem Latvijā miljonos eiro laika posmā no 2019.gada līdz 2023.gadam un trendu modeļa kvalitātes rādītāji

	2019	2020	2021	2022	2023
Ārzemju tūristu kopējie izdevumu statistiskā prognoze	103,374	104,192	104,950	105,657	106,319
Ekspertu vidējās prognozes	99,286	102,662	100,198	104,957	110,415
Kombinētā prognoze	101,330	103,427	102,574	105,307	108,367
Kvalitātes rādītāji					
Noviržu kvadrātu summa	722,03				
Standartnovirze no vidējā	10,87				
Korelācijas attiecība	0,57				

Avots: WTTC, autores aprēķini, ekspertu aptauja

Ārzemju tūristu kopējo izdevumu prognozes Latvijā no 2019.gada līdz 2023.gadam redzamas 4.5.attēlā. Izdevumu prognozes uzskatāmai attēlošanai tika izmantoti dati no 4.3.tabulas. Ekspertu vidējās prognozes noteica, ka 2021.gadā ir gaidāms 2,4% kritums ārzemju tūristu kopējos izdevumos, kas būtiski izmainīja kombinētās prognozes līkni. Kopumā pakāpes trenda modelis mazliet palielina ekspertu prognozes, taču šādam kombinētās prognozes attēlojumam ir vidēji liela ticamība, jo korelācijas attiecība trenda modi neatbilst nepieciešamajam, lai apgalvotu, ka prognozei ir cieša saistība.

4.5.att. Ārzemju tūristu kopējie izdevumi Latvijā un to prognoze no 2019.gada līdz 2023.gadam

Kombinētās prognozes par vietējo tūristu izdevumiem Latvijā ir attēlotas 4.4.tabulā. Pilnos autores aprēķinus vietējo tūristu prognozēm pēc trenda modeļa aprēķiniem var apskatīt 8.pielikmā. Ekspertu vidējās prognozes liecina par to, ka vietējo tūristu izdevumi, tā pat kā ārzemju tūristu braucienu skaits, turpinās palielināties. Tabulā attēlota trenda modeļu kvalitātes rādītāji, kas norāda uz to, ka prognozei ir ļoti cieša saistība ar pagātnes datiem, jo korelācijas attiecība ir 0,98, kas ir viens no augstākajiem rādītājiem saistības noteikšanai, un kopumā arī Latvijas prognožu starpā. Šīs prognozes scenārijam ir liela iespējamība īstenoties.

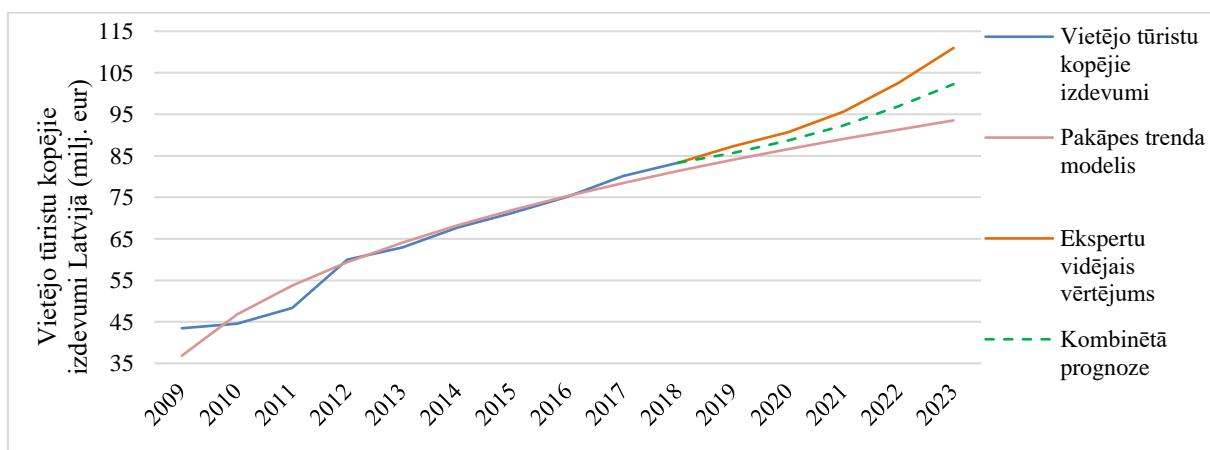
4.4.tabula

Kombinētās prognozes par vietējo tūristu izdevumiem Latvijā miljonos eiro laika posmā no 2019.gada līdz 2023.gadam un trendu modeļa kvalitātes rādītāji

	2019	2020	2021	2022	2023
Vietējo tūristu kopējie izdevumi	84,057	86,611	89,029	91,327	93,520
Ekspertu vidējās prognozes	87,259	90,662	95,585	102,563	110,973
Kombinētā prognoze	85,658	88,637	92,307	96,945	102,246
Kvalitātes rādītāji					
Noviržu kvadrātu summa	87,215				
Standartnovirze no vidējā	14,47				
Korelācijas attiecība	0,98				

Avots: WTTC, autores aprēķini, ekspertu aptauja

Kombinētās prognozes dati no 4.4. tabulas attēloti kopā ar pagātnes statistikas datiem 4.6.attēlā, kurā vizuāli redzama cieša saistība starp trenda modeli un ekspertu vērtējumu, kas nozīmē, ka kombinētās prognozes iestāšanās ir ar lielu potenciālu. Šai prognozei, pēc autores domām, ir lielākā varbūtība īstenoties, jo pagātnē jau ir vērojama vietējo tūristu izdevumu pieauguma tendence.

4.6.att. Vietējo tūristu kopējie izdevumi Latvijā un to prognoze no 2019.gada līdz 2023.gadam

Investīciju apgrozījums

Autores aprēķini par kombinētās prognozes par kopējo investīciju apgrozījumu tūrisma nozarē Latvijā no 2019.gada līdz 2023.gadam ir redzamas 4.5.tabulā. Pilnos autores aprēķinus par kopējo investīciju apgrozījumu tūrisma nozarē pēc trenda modeļa var apskatīt 9.pielikmā. Tabulā redzams, ka ekspertu vidējās prognozes par investīciju apgrozījumu Latvijā būtiski atšķiras, jo 2019.gadā eksperti prognozē 14,6% lielu investīciju pieaugumu attiecībā pret 2018.gadu, kas rada nozīmīgu atšķirību starp trenda modeļiem un ekspertu vidējo vērtējumu. Tā arī tabulā ir attēloti autores aprēķini par trenda modeļu kvalitātes rādītāji, kas pēc korelācijas attiecības rādītāja liecina par cieši sakarību ar pagātnes datiem, jo rādītājs ir 0,93, kas ir pozitīvs rādītājs.

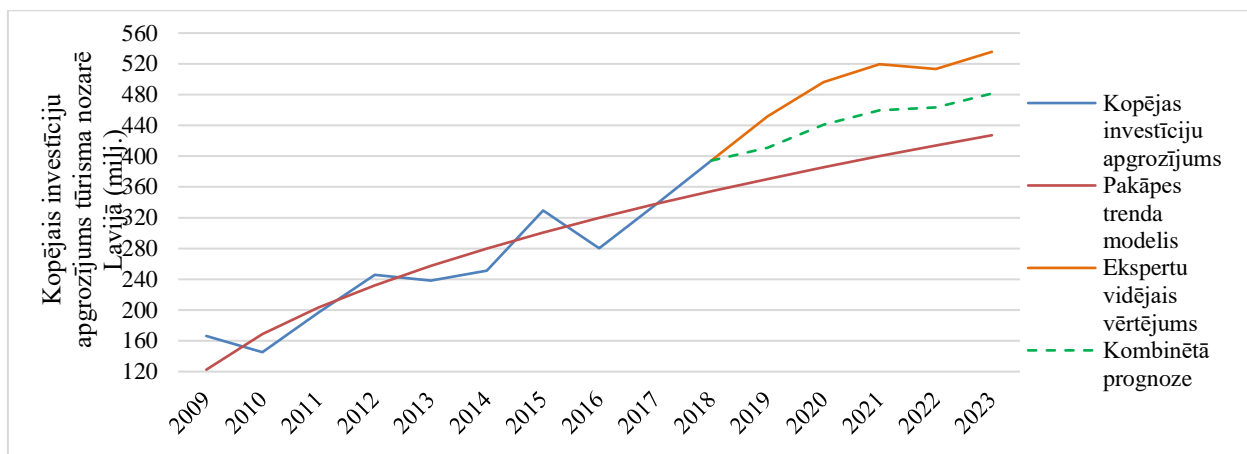
4.5.tabula

Kombinētās prognozes par kopējo investīciju apgrozījumu tūrisma nozarē Latvijā miljonos eiro laika posmā no 2019.gada līdz 2023.gadam, trendu modeļa kvalitātes rādītāji

	2019	2020	2021	2022	2023
Investīciju apgrozījums tūrisma nozarē	370,276	385,439	399,936	413,844	427,226
Ekspertu vidējās prognozes	451,827	496,106	519,423	513,189	535,667
Kombinētā prognoze	411,051	440,772	459,679	463,517	481,447
Kvalitātes rādītāji					
Noviržu kvadrātu summa	7877,562				
Standartnovirze no vidējā	78,68				
Korelācijas attiecība	0,93				

Avots: WTTC, autores aprēķini, ekspertu aptauja

Tūrisma nozares kopējais investīciju apgrozījums Latvijā un tās prognoze no 2019.gada līdz 2023.gadam attēlota 4.7.attēlā, kurā redzams, ka, neskatoties uz augsto korelācijas attiecības koeficientu, starpība starp pakāpes trenda modeli un ekspertu vidējo vērtējumu ir samērā liela, kas saistīts ar to, eksperti prognozē 14,6% lielu investīciju pieaugumu nozarē, radot lielu diferenci starp statistisko prognozi un ekspertu prognozi.

4.7.att. **Kopējo investīciju apgrozījums tūrisma nozarē Latvijā un to prognoze no 2019.gada līdz 2023.gadam**

Lietuva

Tūristu skaits

Ārzemju tūristu skaita kombinētās prognozes pa Lietuvu var apskatīt 4.6.tabulā, kā arī autores prognozēšanas aprēķinus pēc WTTC statistikas datiem, izmantojot nelineāro trendu modeļu metodes un iegūtos rezultātus var apskatīt 10.pielikumā. Pielikumā redzams, ka novirze no modeļa ir minimāla, kas norāda un trenda modeļa prognozes piemērotību sniegtajiem datiem.

Autores aprēķini par vietējo tūristu braucienu skaita trenda modeļu kvalitātes rādītājiem liecina par to, ka trends ir ļoti piemērots šiem rādītājiem, jo korelācijas attiecība ir 0,98, kas viennozīmīgi ir labs rādītājs, kas saistīts ar pagātnes perioda vienmērīgu pieaugumu, norādot, ka iespējama šīs kombinētās prognozes īstenošanās.

4.6.tabula

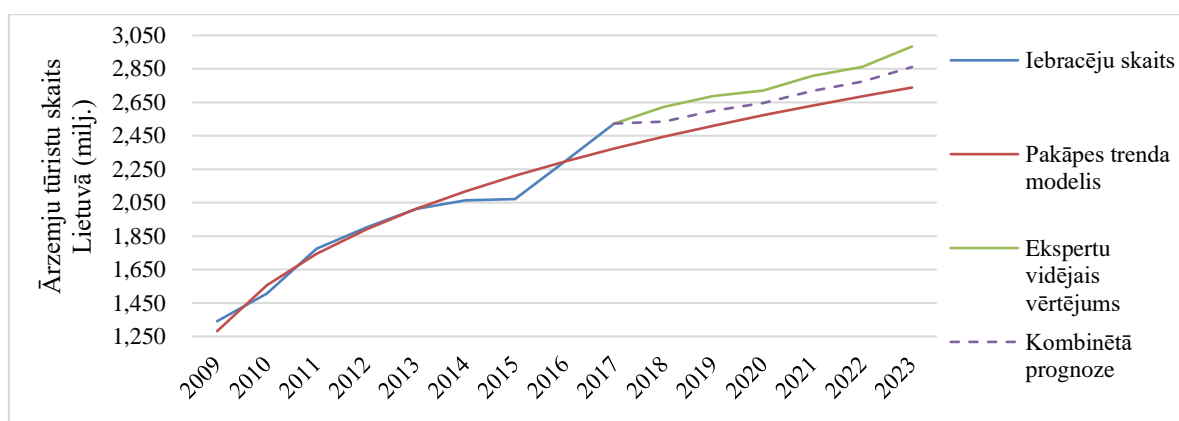
Kombinētās prognozes par ārzemju tūrisma skaitu miljonos Lietuvā laika posmā no 2018.gada līdz 2023.gadam un trendu modeļa kvalitātes rādītāji trendu modeļiem

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ārzemju tūristu skaits	2,444	2,510	2,572	2,631	2,686	2,738
Ekspertu prognoze	2,623	2,688	2,721	2,808	2,861	2,984
Kombinētā prognoze	2,534	2,599	2,647	2,719	2,774	2,861
Kvalitātes rādītāji						
Noviržu kvadrātu summa	0,052					
Standartnovirze no vidējā	0,367					
Korelācijas attiecība	0,98					

Avots: Autores aprēķini, Pasaules bankas dati, ekspertu aptauja

Kombinētās prognozes attēlojums pēc 4.6.tabulā sniegtajiem un WTTC statistikā datiem par ārzemju tūristu skaitu Lietuvā redzami 4.8.attēlā, kurā redzama cieša saistība starp

ekspertu vidējo vērtējumu un pakāpes trenda modeli, kur eksperti norādīja, ka ārzemju tūristu skaits turpinās pieaugt. Nozares ekspertu vidējais vērtējums liecina par to, ka ārvalstu tūristu skaita Lietuvā turpinās vienmērīgi attīsties.

4.8.att. Ārzemju tūristu skaits un tā prognoze Lietuvā no 2018.gada līdz 2023.gadam

Autore veica vietējo tūristu kopējo brauciena skaita prognozēšanu pēc OSP statistikas datiem, izmantojot nelineāro trendu modeļu metodes un iegūtos rezultātus var apskatīt 11.pielikumā. Autores aprēķini liecina par minimālu novirzi no modeļa, kas nozīmē, ka veiktā prognoze ir maksimāli iespējams scenārijs patiesajām prognozēm. Kombinētās prognozes par vietējo tūristu braucieniem Lietuvā posmā no 2018.gadam līdz 2023.gadam var apskatīt 4.7.tabulā. Autores veiktie aprēķini pēc ekspertu vidējā vērtējuma un trenda modeļa norāda uz to, ka tiem ir cieša saistība, kas norāda uz prognozes iespējamu piepildīšanos, jo datiem ir neliela novirze.

Autores aprēķini par tūrisma trenda modeļu kvalitātes rādītājiem liecina par to, ka nelineārā trenda metode ir atbilstoša metode par vietējo tūristu skaitu ir piemērota, jo korelācijas attiecība ir 0,98.

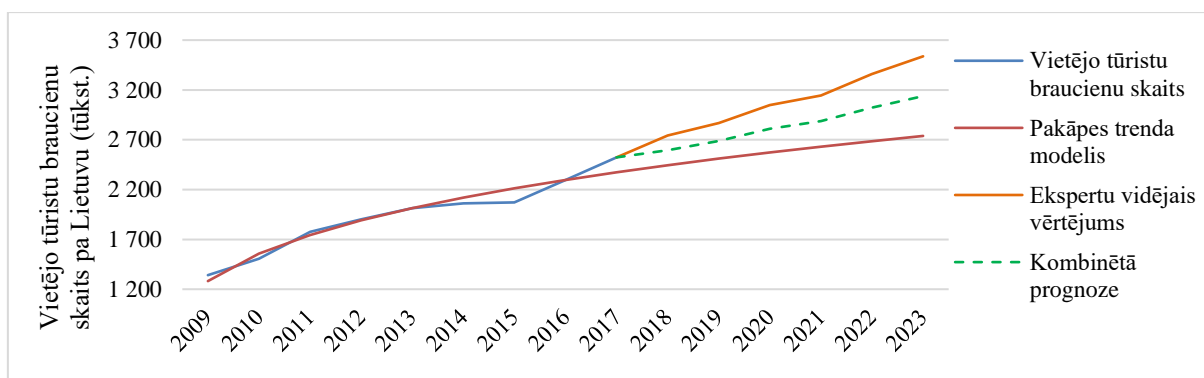
4.7.tabula

Kombinētās prognozes par vietējo tūrisma braucieniem skaitu tūkstošos Lietuvā laika posmā no 2018.gada līdz 2023.gadam

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Vietējo tūristu braucienus skaits	2444,129	2510,336	2572,342	2630,734	2685,978	2738,450
Ekspertu prognoze	2744,089	2868,670	3049,397	3143,928	3360,859	3537,304
Kombinētā prognoze	2594,109	2689,503	2810,869	2887,331	3023,418	3137,877
Kvalitātes rādītāji						
Noviržu kvadrātu summa	52 379,107					
Standartnovirze no vidējā	367,337					
Korelācijas attiecība	0,98					

Avots: Autores aprēķini, OSP dati, ekspertu aptauja

Lietuvas vietējo tūristu braucienu skaita prognozes pēc OSP sniegtajiem datiem un 4.7.tabulas datiem vizuāli iespējams apskatīt 4.9.attēlā. Vietējo tūristu braucienu skaits turpinās pieaugt, it īpaši 2022.gadā, kad nozares eksperti vidēji prognozēja, ka tas pieaugs par 6,3% , kas ir salīdzinoši lielāks pieaugums, salīdzinot ar pagātnes datiem, kas saistām ar to, ka 2022.gadā, kas pēc autores domām saistīts ar to, ka Kauņai tiks piešķirts Eiropas kultūras galvaspilsētas statuss, kas veicinās iekšējā tūrisma attīstību kā tas ir noticis Latvijā un Igaunijā jau iepriekš.

4.9.att. **Vietējo tūristu braucienu skaits un tā prognoze Lietuvā no 2018.gada līdz 2023.gadam**

Izdevumi

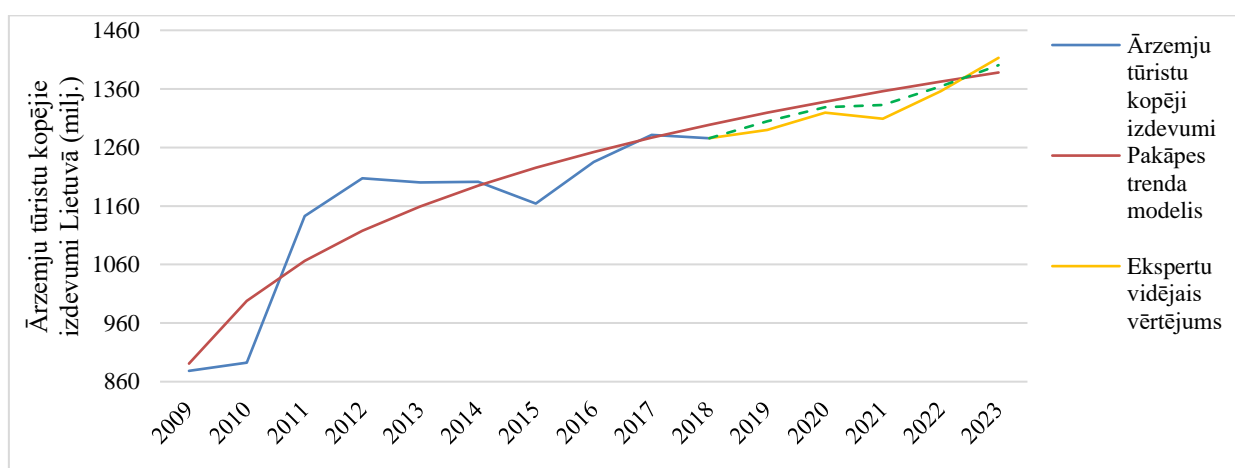
Ārzemju tūristu kopējo izdevumu kombinētās prognozes Lietuvā var apskatīt 4.8.tabulā, kā arī autores pilnos prognozēšanas aprēķinus pēc WTTC statistikas datiem, izmantojot nelineāro trendu modeļu metodes un iegūtos rezultātus var apskatīt 12.pielikumā, kuros redzams, ka trenda modelis turpinās attīstīties vienmērīgi. Autores aprēķini par ārzemju tūristu kopējiem izdevumiem trenda modeļu kvalitātes rādītājiem, kas arī ir attēloti 4.8.tabulā, liecina par to, ka trends drīzāk ir piemērots šiem rādītājiem, jo korelācijas attiecība ir 0,91 , kas norāda uz to, ka pakāpes trenda modelim ir ciešas saistības ar pagātnes datiem un nākotnes scenārija īstenošanās varbūtība ir samērā liela.

Kombinētās prognozes par ārzemju tūrisma izdevumiem Lietuvā miljonos eiro laika posmā no 2019.gada līdz 2023.gadam un trendu modeļa kvalitātes rādītāji trenda modeļu aprēķiniem

	2019	2020	2021	2022	2023
Ārzemju tūristu kopējie izdevumi	1319,208	1338,137	1355,789	1372,341	1387,931
Ekspertu vidējās prognozes	1333,93	1291,25	1402,30	1464,00	1516,41
Kombinētā prognoze	1304,501	1328,798	1332,346	1364,182	1400,454
Kvalitātes rādītāji					
Noviržu kvadrātu summa		31309,454			
Standartnovirze no vidējā		144,969			
Korelācijas attiecība		0,91			

Avots: Autores aprēķini, WTTC dati, , ekspertu aptauja

Prognozi par ārzemju tūristu kopējo izdevumu daudzumu Lietuvā var apskatīt 4.10.attēlā, kurā apvienoti 4.7.tabulas dati ar WTTC pagātnes statistikas datiem par. Attēlā iegūtās līknes ļoti uzskatāmi attēlo to, ka trenda modelēšanas sniegtā prognoze ir augstāka par ekspertu vidējo vērtējumu, kas saistīts ar to, ka šajā metodē ir attēlota augoša funkcija, kuras ieliekums atkarīgs no pagātnes datiem. Attēlotajām līknēm ir cieša saistība, kas pēc kombinētās metodes palielina trenda modeļa īstenošanās iespēju.

4.10.att. Ārzemju tūristu kopējie izdevumi Latvijā un to prognoze no 2019.gada līdz 2023.gadam

Vietējo tūristu kopējo izdevumu prognozes Lietuvā ir attēlotas 4.9.tabulā. Apskatot 13.pielikuu, iespējams aplūkot autores detalizētus aprēķinus par vietējo tūristu prognozēm pēc trenda modeļa. Ekspertu vidējās prognozes liecina par to, ka vietējo tūristu izdevumi, tā pat kā vietējo tūristu braucienu skaits, turpinās palielināties un izdevumiem 2021.gadā prognozēts

8,76% pieaugums. Tabulā attēlota trenda modeļu kvalitātes rādītāji, kas norāda uz to, ka prognozei ir samērā cieša saistība ar pagātnes datiem, jo korelācijas attiecība ir 0,80, kas ir pietiekams rādītājiem saistības noteikšanai un šīs prognozes scenārijam ir samērā liela iespējamība īstenoties.

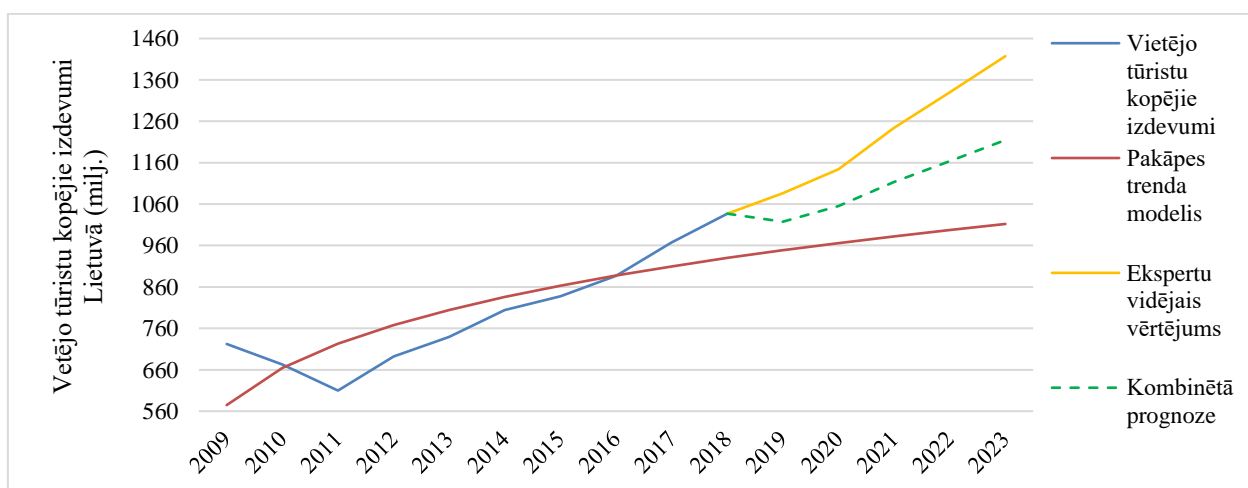
4.9.tabula

Kombinētās prognozes par vietējo tūrisma izdevumiem Lietuvā miljonos eiro laika posmā no 2019.gada līdz 2023.gadam un trendu modeļa kvalitātes rādītāji

	2019	2020	2021	2022	2023
Vietējo tūristu kopējie izdevumi	948,616	966,021	982,314	997,644	1012,131
Ekspertu vidējās prognozes	1086,608	1144,199	1244,430	1330,172	1417,298
Kombinētā prognoze	1017,612	1055,110	1113,372	1163,908	1214,714
Kvalitātes rādītāji					
Noviržu kvadrātu summa	61221,839				
Standartnovirze no vidējā	136,072				
Korelācijas attiecība	0,80				

Avots: Autores aprēķini, WTTC dati, ekspertu aptauja

Vietējo tūristu kopējo izdevumi pēc WTTC datiem un nākotnes prognoze ir apskatāmi 4.12. attēlā, kurā uzskatāmi attēloti 4.9.tabulas dati. Tā kā trenda modeļu prognozes kvalitātes rādītāji bija tikai 0,80%, pēc korelācijas attiecības, kas norāda un to, ka prognozei ir pietiekami cieša saistība ar pagātnes datiem, tomēr tūrisma nozares ekspertu viedoklis būtiski atšķiras, kur to vidējais vērtējums pieaug daudz straujāk nekā tas iespējams izmantojot nelineārā trenda metodi.

4.11.att. Vietējo tūristu kopējie izdevumi Lietuvā un to prognoze no 2019.gada līdz 2023.gadam

Investīciju apgrozījums

Autores aprēķini pēc kombinētās prognozes par kopējo investīciju apgrozījumu tūrisma nozarē Lietuvā no 2019.gada līdz 2023.gadam ir redzamas 4.10.tabulā. Pilnos autores aprēķinus par kopējo investīciju apgrozījumu tūrisma nozarē pēc trenda modeļa var apskatīt 14.pielikmā. Tabulā redzams, ka ekspertu vidējās prognozes par investīciju apgrozījumu Lietuvā nedaudz atšķiras, jo 2021.gadā eksperti prognozē 8,6% lielu investīciju pieaugumu, kas rada lielāku atšķirību starp trenda modeļiem un ekspertu vidējo vērtējumu. Investīciju pieplūdums tūrisma nozarē, pēc autores domām, saistīts ar to, ka 2022.gadā Kauņai tiks piešķirts Eiropas kultūras galvaspilsētas statuss, kas potenciāli rosinās jaunu projektu izstrādi un investīciju piesaisti. Tā arī tabulā ir attēloti autores aprēķini par trenda modeļu kvalitātes rādītāji, kas pēc korelācijas attiecības rādītāja liecina par ļoti cieši sakarību ar pagātnes datiem, jo rādītājs ir 0,94, kas norāda uz ciešu saistību un pēc iespējas patiesāku nākotnes scenāriju investīciju apgrozījumam tūrisma nozarē.

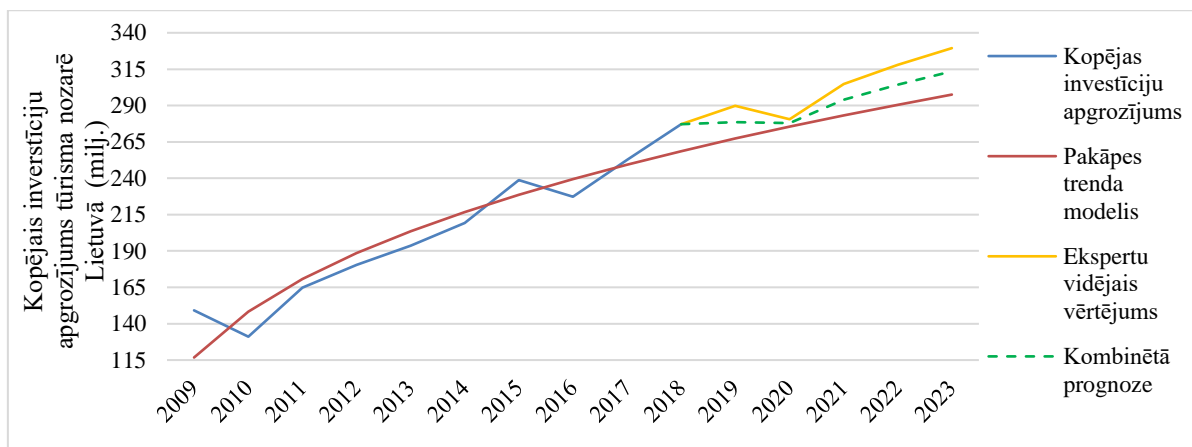
4.10.tabula

Kombinētās prognozes par kopējo investīciju apgrozījumu tūrisma nozarē Lietuvā miljonos eiro laika posmā no 2019.gada līdz 2023.gadam un trendu modeļa kvalitātes rādītāji par kopējo investīciju apgrozījumu tūrisma nozarē Lietuvā

	2019	2020	2021	2022	2023
Investīciju apgrozījums tūrisma nozarē	267,307	275,460	283,180	290,520	297,525
Ekspertu vidējās prognozes	289,819	280,545	304,672	318,078	329,465
Kombinētā prognoze	278,563	278,003	293,926	304,299	313,495
Kvalitātes rādītāji					
Noviržu kvadrātu summa	2215,029				
Standartnovirze no vidējā	47,13				
Korelācijas attiecība	0,94				

Avots: Autores aprēķini, WTTC dati, ekspertu aptauja

Tūrisma nozares kopējo investīciju apgrozījumu Lietuvā pēc WTTC datu statistiskās prognozes un ekspertu prognozēm no 2019.gada līdz 2023.gadam attēlota 4.7.attēlā, kurā redzams korelācijas attiecības koeficienta ciešo saistību ar ekspertu vērtējumu, starpība starp pakāpes trenda modeli un ekspertu vidējo vērtējumu minimāla, taču eksperti prognozē, ka 2021.gadā ir gaidāms 8,6% liels investīciju pieaugumu nozarē, kas rada tikai nelielu diferenci starp statistisko prognozi un ekspertu prognozi.

4.12.att. **Kopējo investīciju apgrozījums tūrisma nozarē Lietuvā un to prognoze no 2019.gada līdz 2023.gadam**

Igaunija

Tūristu skaits

Autore veica ārzemju tūristu kopējo brauciena skaita prognozēšanu pēc PasaulesBankas datiem, izmantojot nelineāro trendu modeļu metodes un iegūtos rezultātu var apskatīt 15.pielikumā. Autores aprēķini liecina par samērā minimālu novirzi no vidējā modeļa, kas nozīmē, ka veiktā prognoze ir ļoti iespējas scenārijs reālajā dzīvē. Kombinētās prognozes par ārzemju tūristu braucieniem skaitu Lietuvā posmā no 2019.gadam līdz 2023.gadam var apskatīt 4.11.tabulā. Autores veiktie aprēķini pēc ekspertu vidējā vērtējuma un trenda modeļa norāda uz to, ka tiem ir cieša saistība, kas norāda uz prognozes iespējamu piepildīšanos, jo datiem ir tikai neliela novirze, kuru izlīdzina ekspertu vidējās prognoze 2020.gadā, kad ārzemju tūristu skaits samazināsies par 3,2% , taču eskaperti prognozē, ka pēc tam tas atkal pieaugs.

Autores aprēķini par tūrisma trenda modeļu kvalitātes rādītājiem liecina par to, ka nelineārā trenda metode ir atbilstoša metode par vietējo tūristu skaitu ir piemērota, jo korelācijas attiecība ir 0,95.

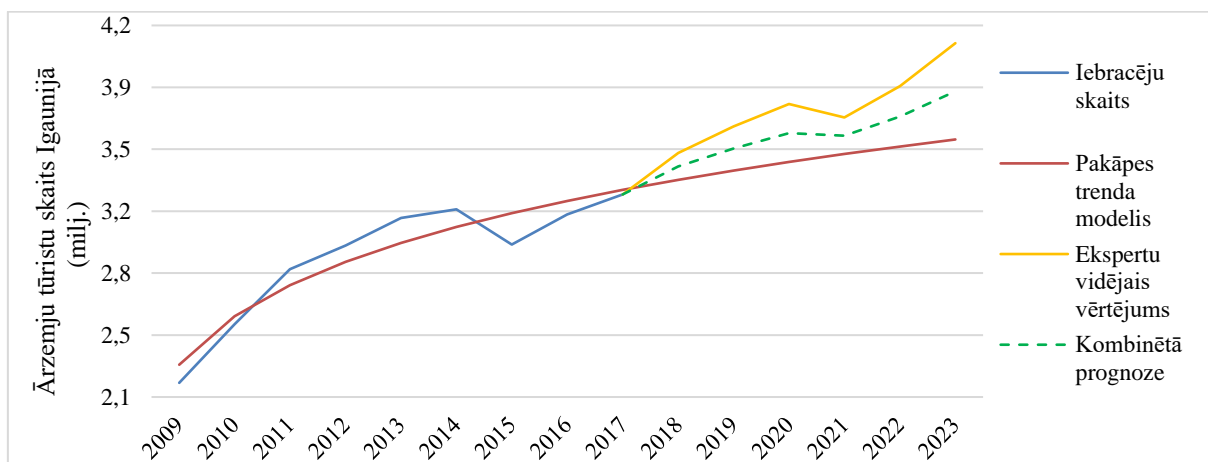
4.11.tabula

Kombinētās prognozes par ārzemju tūrisma skaitu miljonos Igaunijā laika posmā no 2018.gada līdz 2023.gadam un trendu modeļa kvalitātes rādītāji trendu modeļiem

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ārzemju tūristu skaits	3,327	3,380	3,428	3,473	3,516	3,556
Ekspertu prognoze	3,479	3,630	3,755	3,680	3,857	4,100
Kombinētā prognoze	3,403	3,505	3,592	3,577	3,686	3,828
Kvalitātes rādītāji						
Noviržu kvadrātu summa	0,097					
Standartnovirze no vidējā	0,348					
Korelācijas attiecība	0,95					

Avots: Autores aprēķini, Pasaules Bankas dati, ekspertu aptauja

Kombinētās prognozes attēlojums pēc 4.11.tabulā sniegtajiem un Pasaules Bankas datiem par ārzemju tūristu skaitu Igaunijā redzami 4.13.attēlā, kurā redzama cieša saistība starp ekspertu vidējo vērtējumu un pakāpes trenda modeli, kur eksperti norādīja, ka ārzemju tūristu skaits turpinās pieaugt. Nozares ekspertu vidējais vērtējums liecina par to, ka ārvalstu tūristu skaita Lietuvā turpinās attīsties, bet tūristu skaits mazliet kritīsies 2021.gadā.

4.13.att. Ārzemju tūristu skaits un tā prognoze Igaunijā no 2018.gada līdz 2023.gadam

Vietējo tūristu braucienu skaita kombinētās prognozes pa Igauniju var apskatīt 4.2.tabulā, kā arī autores prognozēšanas aprēķinus pēc Eestonika statistika datiem, izmantojot nelineāro trendu modeļu metodes un iegūtos rezultātu var apskatīt 15.pielikumā. Aprēķini pielikumā pēc statistikas datiem liecina par mazām novirzēm no modeļa, kas lielākoties saistītas ar ārzemju tūristu skaita svārstībām. Autores aprēķini par trenda modeļu kvalitātes rādītājiem liecina par to, ka trends ir salīdzinoši piemērots, jo korelācijas attiecība ir 0,92, kas ir cieša korelācijas rādītājs, taču pagātnes perioda lielajām datu svārstību dēļ rodas novirzes.

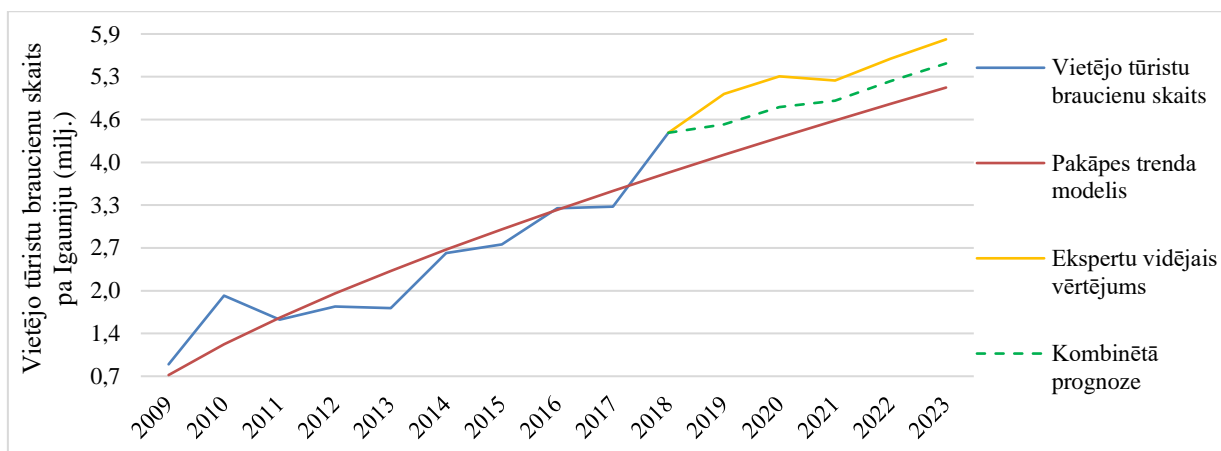
4.12.tabula

Kombinētās prognozes par vietējo tūristu kopējo braucienu skaitu miljonos Igaunijā laika posmā no 2018.gada līdz 2023.gadam un trendu modeļa kvalitātes rādītāji trendu modeļiem

	2019	2020	2021	2022	2023
Vietējo tūristu braucienu skaits	4,065	4,329	4,587	4,839	5,086
Ekspertu prognoze	4,989	5,255	5,192	5,524	5,819
Kombinētā prognoze	4,527	4,792	4,889	5,182	5,452
Kvalitātes rādītāji					
Noviržu kvadrātu summa	1,411				
Standartnovirze no vidējā	1,038				
Korelācijas attiecība	0,92				

Avots: Autores aprēķini, Eesti statistika dati, ekspertu aptauja

Igaunijas vietējo tūristu braucienu skaita prognozes pēc Eesti statistika datiem un 4.12.tabulas datiem vizuāli iespējams apskatīt 4.14.attēlā. Vietējo tūristu braucienu skaits turpinās pieaugt, taču 2021.gadā, pēc ekspertu prognozēm, ir gaidāms neliels rādītāja kritums.

4.14.att. Vietējo tūristu braucienu skaits un tā prognoze Igaunijā no 2019.gada līdz 2023.gadam

Izdevumi

Ārzemju tūristu kopējo izdevumu kombinētās prognozes Igaunijā var apskatīt 4.13.tabulā, kā arī autores pilnos prognozēšanas aprēķinus pēc WTTC statistikas datiem, izmantojot nelineāro trendu modeļu metodes un iegūtos rezultātus var apskatīt 17.pielikumā, kuros redzams, ka pēc statistiskās prognozes, ārzemju tūristu skaits turpinās vienmērīgi palielināties. Autores aprēķini par trenda modeļu kvalitātes rādītājiem, kas arī ir attēloti 4.13.tabulā, liecina par to, ka trends ir piemērots šiem rādītājiem, jo korelācijas attiecība ir 0,95, kas norāda uz to, ka pakāpes trenda modelim ir ciešas saistības ar pagātnes datiem un nākotnes scenārija īstenošanās varbūtība ir ļoti liela.

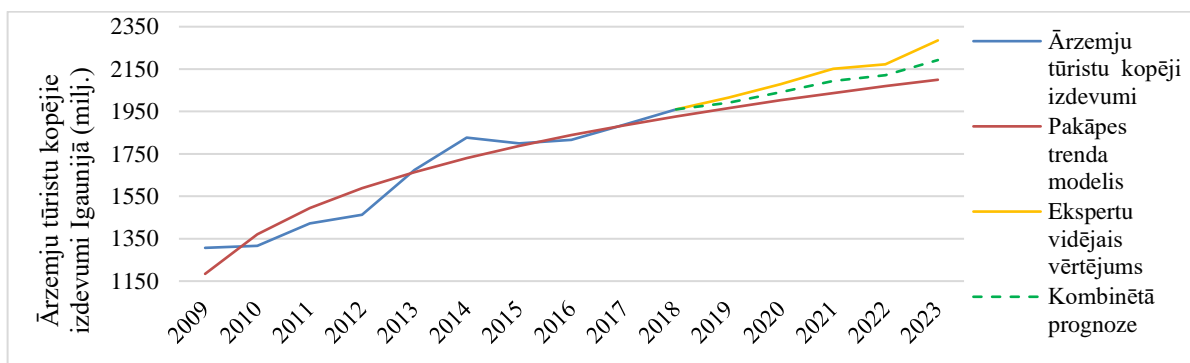
4.13.tabula

Kombinētās prognozes par ārzemju tūrisma izdevumiem Igaunijā miljonos eiro laika posmā no 2019.gada līdz 2023.gadam un trendu modeļa kvalitātes rādītāji

	2019	2020	2021	2022	2023
Ārzemju tūristu kopējie izdevumi	1966,421	2002,946	2037,144	2069,328	2099,746
Ekspertu vidējās prognozes	2014,859	2079,536	2151,280	2172,363	2285,326
Kombinētā prognoze	1990,640	2041,241	2094,212	2120,845	2192,536
Kvalitātes rādītāji					
Noviržu kvadrātu summa	50114,218				
Standartnovirze no vidējā	247,325				
Korelācijas attiecība	0,95				

Avots: Autores aprēķini, WTTC dati, ekspertu aptauja

Ārzemju tūritu kopējais izdevumu daudzums Igaunijā pēc WTTC datu statistiskās prognozes un ekspertu prognozēm no 2019.gada līdz 2023.gadam attēlota 4.15.attēlā, kurā redzams korelācijas attiecības koeficiena ciešo saistību ar ekspertu vērtējumu, starpība starp pakāpes trenda modeli un ekspertu vidējo vērtējumu minimāla, kas norāda, ka šai prognozei ir augsts ticamības līmenis.

4.15.att. Ārzemju tūristu kopējie izdevumi Latvijā un to prognoze no 2019.gada līdz 2023.gadam

Kombinētās prognozes par vietējo tūristu izdevumiem Igaunijā ir attēlotas 4.4.tabulā. Pilnos autores aprēķinus vietējo tūristu prognozēm pēc trenda modeļa aprēķiniem var apskatīt 18.pielikmā. Ekspertu vidējās prognozes liecina par to, ka vietējo tūristu izdevumi, tā pat kā ārzemju tūristu braucienu skaits, turpinās strauji palielināties. Tabulā attēlota trenda modeļu kvalitātes rādītāji, kas norāda uz to, ka prognozei ir ļoti cieša saistība ar pagātnes datiem, jo korelācijas attiecība ir 0,95, kas ir viens no augstākajiem rādītājiem saistības noteikšanai, un kopumā arī Latvijas prognožu starpā. Šīs prognozes scenārijam ir liela iespējamība īstenoties, kas šādā iznākumā Igaunijā nesīs papildus ienākumus no vietējo tūristu tērīņiem.

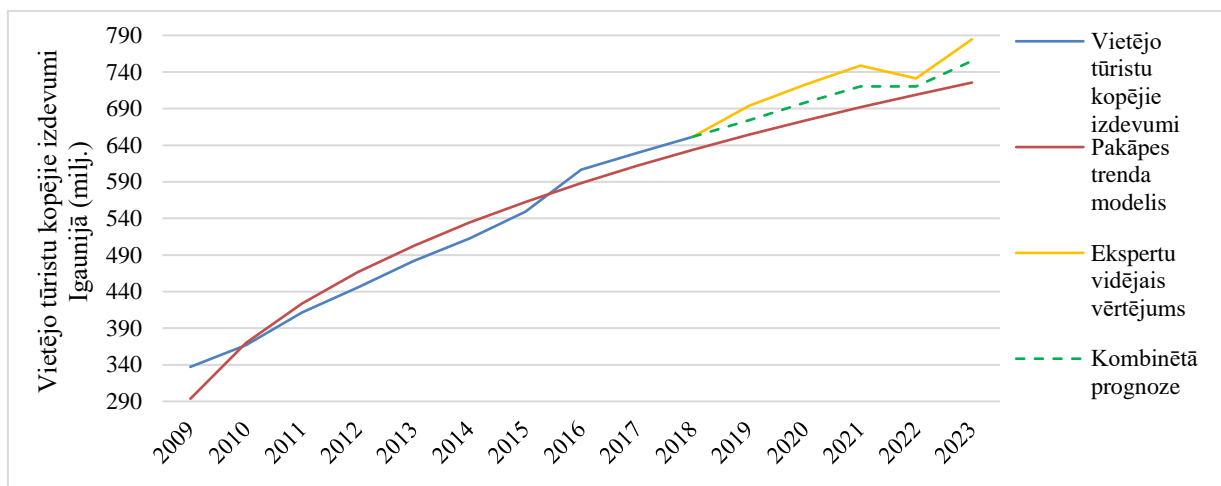
4.14.tabula

Kombinētās prognozes par vietējo tūristu izdevumiem Igaunijā miljonos eiro laika posmā no 2019.gada līdz 2023.gadam un trendu modeļa kvalitātes rādītāji

	2019	2020	2021	2022	2023
Vietējo tūristu kopējie izdevumi	654,179	673,472	691,722	709,059	725,590
Ekspertu vidējās prognozes	693,445	722,569	748,582	731,364	784,754
Kombinētā prognoze	673,812	698,021	720,152	720,212	755,172
Kvalitātes rādītāji					
Noviržu kvadrātu summa	4527,163				
Standartnovirze no vidējā	110,025				
Korelācijas attiecība	0,98				

Avots: Autores aprēķini, WTTC dati, ekspertu aptauja

Kombinētās prognozes dati no 4.14. tabulas attēloti kopā ar pagātnes statistikas datiem 4.16.attēlā, kurā vizuāli izateikti ir redzama ļoti cieša saistība starp trenda modeli un ekspertu vērtējumu, kas nozīmē, ka kombinētās prognozes iestāšanās ir ar lielu potenciālu. Šai prognozei, pēc autores domām, ir lielākā varbūtība īstenoties, jo pagātnē jau ir vērojama vietējo tūristu izdevumu pieauguma tendence, taču ekspertu vidējā vērtējuma, par izdevumu mazināšanos, kombinēto prognozi padara vēl ciešāku un izteiktāku.

4.16.att. Vietējo tūristu kopējie izdevumi Latvijā un to prognoze no 2019.gada līdz 2023.gadam

Tūrisma nozares investīciju apgrozījums

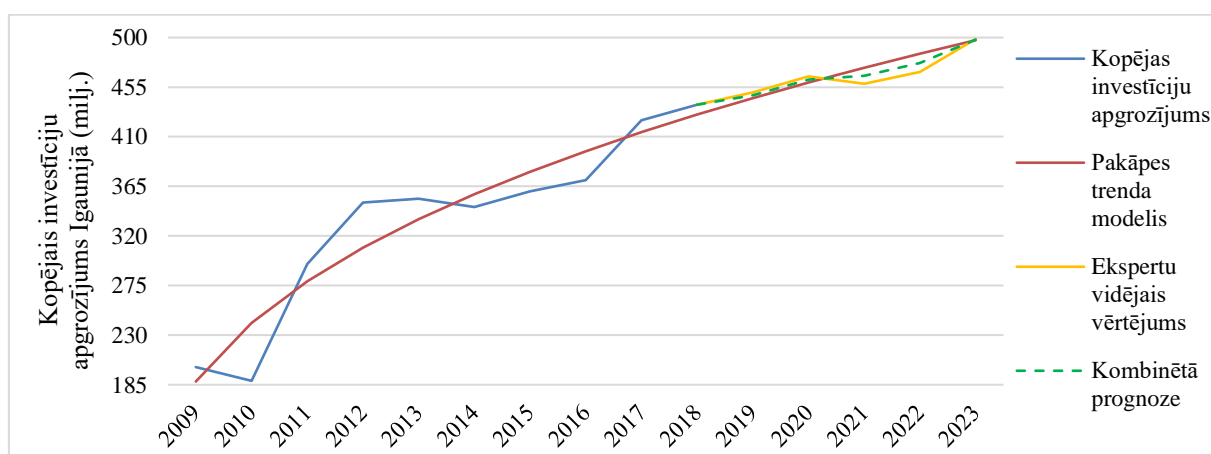
Autores aprēķini pēc kombinētās prognozes par kopējo investīciju apgrozījumu tūrisma nozarē Igaunijā no 2019.gada līdz 2023.gadam ir redzamas 4.15.tabulā. Pilnos autores aprēķinus par kopējo investīciju apgrozījumu tūrisma nozarē pēc trenda modeļa var apskatīt 19.pielikmā. Tabulā redzams, ka ekspertu vidējās prognozes par investīciju apgrozījumu gandrīz neatšķiras no trenda modeļa, taču ar mazu izņēmumu 2021.gadā, kad eksperti prognozē 1,4% kritumu, kas minimālu palēninājumu investīciju apgrozījumā pēc kombinētās prognozes. Autores aprēķini par trenda modeļu kvalitātes rādītāji pēc korelācijas attiecības liecina par ļoti cieši sakarību ar pagātnes datiem, jo rādītājs ir 0,95, kas norāda uz ciešu saistību un pēc iespējas patiesāku nākotnes scenāriju investīciju apgrozījumam tūrisma nozarē.

Kombinētās prognozes par kopējo investīciju apgrozījumu tūrisma nozarē Igaunijā miljonos eiro laika posmā no 2019.gada līdz 2023.gadam un trendu modeļa kvalitātes rādītāji par kopējo investīciju apgrozījumu tūrisma nozarē Lietuvā

	2019	2020	2021	2022	2023
Investīciju apgrozījums tūrisma nozarē	445,067	459,212	472,622	485,385	497,578
Ekspertu vidējās prognozes	450,222	464,629	458,125	468,662	498,656
Kombinētā prognoze	447,645	461,921	465,373	477,023	498,117
Kvalitātes rādītāji					
Noviržu kvadrātu summa	6547,978				
Standartnovirze no vidējā	83,377				
Korelācijas attiecība	0,95				

Avots: Autores aprēķini, WTTC dati, ekspertu aptauja

Autore apkopoja WTTC un 4.15.tabulā sniegtos datus par investīciju kopējo apgrozījumu tūrisma nozarē un attēloja tos 4.17.attēlā, kurā būtiski ir redzama ciešā saikne starp ekspertu vidējo vērtējumu un pakāpes trenda modeli no 2019.gada līdz 2020.gadam, kas ir būtiska saikne prognozēšanā, jo kombinētās prognoze šajā gadījumā ir ļoti precīza ciešās saiknes dēļ.

4.17.att. Kopējo investīciju apgrozījums tūrisma nozarē Igaunijā un to prognoze no 2019.gada līdz 2023.gadam

Pēc ekspertu vidējā novērtējuma un pakāpes trends modeļa aprēķiniem, autore secina, ka Baltijas valstu tūrisma nozari raksturojošie rādītāji turpinās pieaugt ar minimāliem kritumiem, kas saistīti ar tirgus piesātinājumu. Kopumā Baltijas valstu tūrisma nozares eksperti atdzīst, ka visās valstīs ir problēmas ar nodarbinātību nozarē, kas ir viņš ko biežāk minētajiem nozares attīstību kavējošajiem faktoriem. Lielākoties autores veiktie aprēķini pēc nelineārā trenda modeļiem un to kvalitātes rādītājiem liecina par to, ka tie ir piemēroti Baltijas valstu tūrisma

nozares raksturojošo rādītāju prognozēšanai, ar nelielu izņēmumiem, kad pagātnes dati ir bijuši ļoti svārstīgi.

Autore secina, ka Lietuvā gaidāms nozares uzplaukums, kas saistīta ar to, ka Kauņai 2022.gadā tiks piešķirts Eiropas kultūras galvaspilsētas statuss, kas pēc ekspertu vērtējuma, jau 2021.gadā radīs būtisku pieaugumu investīciju apgrozījumā.

SECINĀJUMI

1. Mūsdienās, tūrisma nozarē tiek atklāti vairums jaunu tūrisma nozari ietekmējošo faktori, kur par vienu no 21.gadsimta tendencēm uzskata ekotūrisma attīstību un veselīga dzīvesveida attīstības meklējumus ceļojuma laikā.
2. Tūrisma nozarē esošajām darbavietām ir fiziski smags darba režīms, kur darbinieki nav motivēti un nesaņem pietiekami augstu atalgojumu.
3. Viens no mūsdienās nozīmīgiem faktoriem, kas ietekmē ceļotāju plūsmu uz tūrisma galamērķiem, ir informācija pieejamība, kas gadījumā, ja tās nav vai nav uzskatāmi pieejama, kavēs tūrista attīstību.
4. Tūrisma mītņu alternatīvās iespējas Latvijā ir kļuvušas plašākas un ceļotājiem tiek piedāvātas vairāk aizvietojumus tradicionālajām viesnīcām un hosteljiem, kā piemēram Airbnb, kas pārvilina daļu tūristu izvēlēties tās, kā rezultātā tūrisma mītņu pastāvēšanai draud apgrozījuma krišanās.
5. Tūrisma nozari raksturojošo rādītāju attīstība vislēzenāk un vienmērīgāk vērojama Lietuvā, ko nozares specialisti skaidro ar nepietiekamu mūsdienīgas formas informācijas pieejamību sociālajos, kas vidēji tika novērtēta ar 6,67 ballēm.
6. Igaunijas tūrisma nozares eksperti par Igaunijas atbilstību tūrisma nozari ietekmējošajiem faktoriem, viszemāk novērtēja vietējās kultūras faktoru (6,4), kas tiek sasaistītas ar vietējo iedzīvotāju augsto rasisma līmeni, kurš tika minēts ekspertu anketās.
7. Tūrisma nozares eksperti viszemāk novērtēja Latvijas atbilstību tūrisma nozari ietekmējošajiem faktoriem par Latvijas lokāciju un infrastruktūru.
8. Latvijas atbilstība tūrisma nozari attīstību ietekmējošajiem faktoriem ar otro zemāko vidējo vērtējumu novērtējs Latvijas demogrāfiju (6,56)
9. Attīstoties tūrisma nozarei, visvairāk labuma gūs publiskās ēdināšanas uzņēmumi, kas nav saistīti ar tūrisma izmitināšanu.
10. Lielākais pieaugums pēc kombinētās prognozētās prognozes tiek norādīt Igaunijas vietējo iedzīvotāju braucienu skaits pa Igauniju.
11. Pēc kombinētās prognozes tika noteikts, ka lielākais kritums prognozētajam periodam ir gaidāms Lietuvā 2020.gadā, kas kopējā investīciju apgrozījumā kritīsies par 3,2% .
12. Straujas Baltijas valstu tūrisma nozares attīstības gadījumā, vismazāko labumu gūs transporta nozare, kā liecina ekspertu anketā zemākais anketās sniegtais atbilžu skaits (3 no 25 ekspertiem)

PRIEKŠLIKUMI TŪRISMA NOZARES ATTĪSTĪBAI BALTIJAS VALSTĪS

1. Nodrošināt ekotūrisma nišas attīstību Baltijas valstīs, kur tiktu attīstītas tūrisma mītnes ar ekoloģisku produktu izmantošanas sertifikātu, kurās arī tiktu piedāvā brīvprātīgais darbu apmaiņā pret kādu labumu, kurš būtu noderīgs tūristiem, kuri atbalsta ekoloģisku un veselīgu dzīvesveidu, piemēram, bezmaksas velo nomu tūrisma mītnē, kas vienlaicīgi kalpotu kā tūrisma veida mārketinga paņēmieni, piedāvājot Baltijas valstīs vēl ko nebijušu.
2. Veikt pastiprinātu tūrisma nozarē esošā darbaspēka inspekcijas, lai regulētu pārslodzes iespējamību, kur gadījumā, ja darbiniekam veidojas virsstundas, tam tiek atmaksāt dubultā vai piešķirtas papildus atvaļinājuma dienas. Tūrisma uzņēmumiem būtu nepieciešam izveidot motivējošu bonusu sistēmu, piemēram, sasniedzot kādu uzņēmuma mērķi, darbinieks saņem bonusu, kam nav jābūt tikai naudas formā. Piemēram, viesnīcu darbiniekiem piešķirt apmaksātu atpūtu viesnīcā, kas neprasīs daudz lieku līdzekļu, lai motivētu darbiniekus darīt darbu labāk.
3. Nodrošināt, ka Baltijas valstu tūristiem ir pieejama pārskatāma un ērti lietojama informācija par tūrisma galamērķiem, kas būtu paveicams, ja katras valsts vadošās tūrisma organizācijas izveidotu mobilo aplikāciju, kurā ir pieejama nepieciešamā informācija par tūrismu valstī, nozīmīgākajām iestādēm (slimnīcām, viesnīcām, restorāniem, apskates objektiem), satiksmes iespējām tūrista apkārtnē, kā arī aplikācijā varētu iegādāties biļetes sabiedriskajam transportam un ieejas biļetēm apskates objektos.
4. Samazināt Latvijas viesnīcu pakalpojumu PVN, kas tagadējo 12% vietā būtu par 3% mazāks, kā tas ir Latvijas kaimiņvalstīs – Lietuvā un Igaunijā, ar nosacījumu, ka viesnīcu cenas samazināsies, lai tās būtu pieejamākas plašākam tūristu lokam un tie nemeklētu lētākas alternatīvas valstī neregistrētos uzņēmumos, kā piemēram, Airbnb.
5. Lietuvas tūristu informācijas centros un organizācijās nodrošināt darbinieku digitālā mārketinga apmācības, kur pēc tam tiktu veidoti iekšēji konkursi un ideju vētras par informācijas uzlabošanas iespējām sociālajos tīklos, lai ārzemju ceļotājiem tā šķistu saistoša un vienlaicīgi arī ieinteresējoša, lai tie vēlētos doties uz Lietuvu.
6. Novērst izdzīvotāju noslēgtību pret citām kultūrām, veidojot sociālās kampaņas, kurās tiek iesaistīti vietējie iedzīvotāji un ārzemnieki. Regulāri izmantot reklāmas kampaņas ar dažādu tautu pārstāvjiem, lai vietējiem iedzīvotājiem būtu regulāra vizuāla saskarsme ar citu tautu iedzīvotājiem. Nodrošināt, ka skolās tiek mācīts tāds priekšmets kā starpkultūras komunikācija, lai jau no mazotnes veidotos apziņa un cieņas sajūta pret citas tautas pārstāvjiem.

7. Uzlabot infrastruktūru un pārvietošanās iespējas Latvijas robežās un ārpus tās, palielinot ekspreša transporta pakalpojumus no vienas pilsētas uz otru. Vērtīgākais uzlabojums būtu dzelzceļa attīstība un tādām pilsētām kā Ventspils un Liepāja, lai pēc iespējas ātrāk varētu pārvietoties, kas ilgtermiņā gūtu lielu peļņu ne tikai pateicoties tūristiem, bet arī pateicoties vietējo iedzīvotāju pieprasījumam.
8. Popularizēt tūrismu ārpus lielākajām pilsētām, piemēram, lauku tūrismu, kur tūristiem nav jāsaskaras ar lielu cilvēku skaitu Latvijas lielpilsētās. Piedāvājot tūristiem iejusties seno latviešu tradīcijās un piedāvāt mītnes tālāk no lielajām pilsētām, kur izvēloties mītni ārpus pilsētām, būtu iespēja saņemt nelielu atlaidi transporta nomai, lai mazinātu tūristu satraukumu par pārvietošanās iespējām un vietām ārpus pilsētas ar sabiedrisko transportu.
9. Nodrošināt augstus standartus publiskās ēdināšanas nozares darbiniekiem, lai reģionu viesmīlības līmenis veicinātu tūrisma plūsmu neatkarīgi no ārējiem faktoriem, kas ietekmē ēdināšanas nozari.
10. Sniegt vietējo iedzīvotāju atlaides konkrētos tūrisma galamērķos Igaunijā, lai vietējie tūristi būtu ieinteresēti un motivēti doties uz mazāk apmeklētām pilsētām un veicinātu tūrisma plūsmu mazāk attīstīties tūrisma galamērķiem.
11. Veidot lielākus projektus tūrisma nozares un kultūras dzīves veicināšanai, kur uzsvars tiktu likts uz jaunu cilvēku piesaistīšanu, kas nepieļautu investīciju apgrozījuma samazināšanos. Tā kā 2022.gadā Kauņai tiks pašķirts Eiropas kultūras galvaspilsētas statuss, valsts pati būs ieinteresēta finansēt savlaicīgus projektus.
12. Transporta nozares attīstības gadījumā, nozare spēs gūt lielu pieprasījumu. Pilnveidot transporta nozares sniegto pakalpojumu klāstu, kur plaši tiktu piedāvātas motorolleru nomas iespējas, lai tūristiem būtu iespēja ātri un ērti pārvietoties uz ne tik tāliem galamērķiem. Kā arī nodrošināt automašīnu nomu arī ārpus lidostas un piedāvājot atlaides tūristiem, kuri nomā automašīnu ilgākam laika periodam.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

LR likumi

1. Latvijas Republikas Tūrisma likums, pieņemts 17.09.1998.

Statistisko datu avoti

2. Tūrisma nozari raksturojošie rādītāji. Centrālās statistikas pārvaldes mājas lapa.
Pieejams : <http://csb.gov.lv/> (skatīts 12.04.2019)
3. Tūrisma nozari raksturojošie rādītāji. Igaunijas statistikas mājas lapa.
<http://pub.stat.ee/> (skatīts 15.04.2019)
4. Tūrisma nozari raksturojošie rādītāji. Lietuvas statistikas mājas lapa.
<https://osp.stat.gov.lt/> (skatīts 20.04.2019)
5. Tūrisma nozari raksturojošie rādītāji. WTTC statistikas nodaļa.
<https://www.wttc.org/> (skatīts 15.04.2019)
6. Ārzemju iebraucēju skaita statistika. Pasaules Bankas statistikas mājaslapa.
<https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.ARVL?end=2017&locations=EE-LV-LT&start=2009&view=chart> (skatīts 01.04.2019)

Pētījumi:

7. Šķiltere D., Batraga A., Danusēvičs M., Leitāne L., Brasliņa L. *Pētījums par prognozētām izmaiņām darbaspēka un būvmateriālu izmaksām būvniecības nozarē Latvijā*. Rīga: pēc Latvijas Republikas ministrijas pasūtījuma, 2018. Pieejams <http://petijumi.mk.gov.lv/node/3061> (skatīts 02.04.2019)

Grāmatas:

8. Apsīte E., Rozīte M., Krišjāne Z. Ģeogrāfija tūrisma izglītībā. Rīga: Jumava, 1996. - 126 lpp.
9. Vasermanis E., Šķiltere D., Krasts J. Prognozēšanas metodes. Rīga: Latvijas Universitāte, 2003. - 129 lpp.
10. Forands I. Viesnīcas menedžments. Latvijas izglītības fonds, 2011. - 232 lpp.
11. Holovejs Dž., K. Tūrisma bizness. Rīga: Jāņa Rozes apgāds, 1999. – 367 lpp.
12. Pētersons R., Plinta E. Tūrisma terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: Apgāds Daugava, 2002 – 300 lpp.
13. Freijers V. Tūrisma mārketinga: Uz tirgu orientēta tūrisma mikroekonomikas un makroekonomikas pārvaldība. Rīga: Biznesa Augstskola Turība, 2011. – 621 pp.
14. Skribans V., Business Forecasting Methods - Prognozēšanas metodes uzņēmējdarbībā, 2002. Rīgas Tehniskā Universitāte.

15. Ryan C., *Recreational Tourism: Demand and Impacts*. United Kingdom: Wordworks Ltd., 2003. – 358 lpp.
16. David L., Edgell Sr. *Managing Sustainable Tourism .A legacy for the future*. New York: The Haworth Hospitality Press, 2006. – 144l pp.
17. Faulkner H. W., Moscardo G., Laws, E. *Tourism in the 21st century. Lessons from experience*. London: Cengage Learning EMEA, 2000. – 384 lpp.
18. Tribe J., *The Economics of Recreation, Leisure and Tourism* fourth edition. United Kingdom: Datapage international Ltd., 2011. – 508 lpp.
19. Yeoman I., *2050 – Tomorrow's Tourism*. Bristol: Channel View Publications Ltd., 2012. – 280 lpp.
20. Westcott M., *Introduction to Tourism and Hospitality in BC*. 2013. – 332 lpp.
21. Kozak N., Kozak., *Tourism Research: An Interdisciplinary Perspective*. United Kingdom: Cambridge Scholars Publishing, 2013. – 328 lpp.
22. Charles R Goeldner, J.R. Bent R., *Tourism: principles, practises, philosophies* 9th edition. New Jersey: Jhon Wiley & Sons, Inc., 2003. – 606 lpp.
23. Sharpley R., *Travel and Tourism*. California: SAGE Publications Ltd., 2006. – 240 lpp.
24. Bam T, Mudambi R., *Economic and Management Methods for Toursim and Hospitality Research*. United Kingdom: Jhon Wiley & Sons, Inc., 1999. – 282 lpp.
25. Mihalic T., Gartner C. W., *Tourism and developments – issues and challenges*. New York: Nova Science Publisher, Inc., 2013. – 396 lpp.

Raksti zinātniskos izdevumos un periodikā

26. Norgregi Report 2000:2 (2000) *Regions of the Baltic States*.
27. Charles R Goeldner (2001) *TTR, Journal Of Travel Research* 40 volume, November

Elektroniskie informācijas avoti

28. Ēnu ekonomikas apkarošana Latvijā, pieejams:
29. <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/zinu-analize/enu-ekonomikas-apkarosana-latvija-nevedas-spozi.a292622/> (skatīts 23.04.2019)
30. Eiropas Basketbola čempionāts Lietuvā , pieejams:
http://sportacentrs.com/basketbols/ec_viriesiem_2011/30082011-eiropas_cempionats_lietuva_pec_72_gadu_pa (skatīts 28.04.2019)
31. Lietuva 2009 gada sākumā un gada beigās, pieejams:

- <https://lvportals.lv/norises/203426-lietuva-gada-beigas-gada-sakums-2010> (skatīts 28.04.2019)
32. Terminu skaidrojošā vārdnīca , pieejams:
<http://termini.lza.lv/term.php?term=ce%C4%BCot%C4%81js&lang=LV> (skatīts 18.04.2019)
33. Tūrisma nozares pamati, pieejams:
http://vbostalmaciba.weebly.com/uploads/3/7/8/4/3784282/trisma_nozares_pamati_vbos.pdf (skatīts 13.04.2019)
34. Five Main Factors Influencing the Growth of Tourism With Diagram, pieejams:
<http://articles-junction.blogspot.com/2013/07/five-main-factors-influencing-growth-of.html?m=1> (skatīts 20.04.2019)
35. VAT in Lithuania , pieejams:
<https://www.hlb.global/vat-in-lithuania-everything-you-need-to-know/>(Skatīts 04.05.2019)
36. Lithuanias TOP 10 esports, pieejams:
<http://www.worldstopexports.com/lithuanias-top-10-exports/> (skatīts 12.05.2019)
37. Sources and Availability of Information for Tourists: A Study of Ghana , pieejams:
https://www.researchgate.net/publication/293483801_Sources_and_Availability_of_Information_for_Tourists_A_Study_of_Ghana (skatīts 20.04.2019)
38. Estonia and the euro, pieejams:
https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/euro/eu-countries-and-euro/estonia-and-euro_lv (Skatīts 14.05.2019)
39. WTTC vispārējā valstu analīze, pieejams:
<https://www.wttc.org/economic-impact/country-analysis/> (skatīts 19.04.2019)

PIELIKUMI

1.pielikums

Ekspertu anketas paraugs ar Latvijas datiem, aptauja analogiska citām valstīs atbilstoši tās datiem

Tourism Development in the Baltic States

Hi, my name is Amanda Kalviške and I am a student in University of Latvia. For my bachelor thesis I am making research of tourism development trend and prediction of main tourism development indicators till year 2023. This survey is going to take ~10 minutes. Thank you for your time!

1. Which countries tourism do you represent?

1. Latvia
2. Lithuania
3. Estonia

2. Please rate relevance of tourism development influencing factors at the tourism destination, on scale between 1 – not relevant at all, and 10 – very conforms.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Security and health in Latvia (ex. warfare, diseases)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Average prices in tourism industry in Latvia	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Accommodation and catering availability in Latvia	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Location and infrastructure of Latvia	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Openness of Economy of Latvia	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Climate in Latvia	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Local culture	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Entertainment and leisure options in Latvia	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Demography of Latvia	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Healthy lifestyle in Latvia	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Diversity and amenity options in Latvia (entertainment, services etc.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Availability of information	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Freedom of movement (if	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

visa needed etc.)										
Ease of currency exchange	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

3. Please mention 3 main causes that will potentially hinder the development of the tourism industry in Latvia in the next five years and rank them from 1 to 3? (Please numerate factors from 1 to 3, where 1 is the most crucial tourism hindering cause)

Rank	Causes of hinder
1.	
2.	
3.	

4. Which companies do you consider gain the most from the development of the tourism industry in Latvia?

1. Public catering services
2. Entertainment
3. Cultural sites (museums, exhibitions etc.)
4. Retail industry
5. Transportation services
6. Other _____

5. Please mention the 3 main factors that could facilitate the development of tourism in Latvia in the next five years and rank them from 1 to 3? (Please numerate factors from 1 to 3, where is the most beneficial tourism development facilitating factor)

Rank	Factors
1.	
2.	
3.	

6. *International tourists and resident travels in Latvia*

In table below you can see percentage differences compared to previous year for international tourists and resident travels. Please forecast percentage growth rate against the previous year for requested years below.

Year	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
International tourists	12,38	17,78	7,04	5,89	2,53	0,39	10,86	9,89
Resident travels	-	-	-	3,70	-6,08	-6,33	14,09	2,75

Year	2018	2019	2020	2021	2022	2023
International tourists						
Resident travels						

7. International and local tourist total expenditures in Latvia

In table below you can see percentage differences compared to previous year for international and local tourist total expenditures in Latvia. Please forecast percentage growth rate against the previous year for international and local tourist total expenditures

Year	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
International tourists	0,38	1,73	0,12	4,21	7,32	17,82	-2,89	-20,40	5,83
Residents	2,48	8,57	24,10	4,82	7,61	5,31	5,41	6,63	3,97

Year	2019	2020	2021	2022	2023
International tourists					
Residents					

8. Total investment turnover in tourism industry of Latvia

In table below you can see percentage differences compared to previous year for total investments turnover in tourism industry of Latvia. Please forecast investment percentage growth rate against the previous year for total investment turnover in Latvia for requested years below.

Year	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Investment growth	-12,18	25,69	9,50	7,31	8,14	14,04	-4,82	11,21	9,70

Year	2019	2020	2021	2022	2023
Investment growth					

Ekspertu aptaujais vidējais novērtējums par valsts atbilstību tūrisma nozari ietekmējošajiem faktoriem, ar novērtējumu modu, mediju un standartnovirzi

Valsts	Latvija				Lietuva				Igaunija			
	Vidējais vērtējums	Moda	Mediāna	Standart-novirze	Vidējais vērtējums	Moda	Mediāna	Standart-novirze	Vidējais vērtējums	Moda	Mediāna	Standart-novirze
Tūrisma nozari ietekmējošie faktori												
Drošība un veselība (karadarbība, slimības)	8,56	10	9,0	1,42	8,17	8	8,0	0,75	9,00	9	9,0	0,82
Vidējās cenas tūrisma nozarē	7,22	8	8,0	1,72	7,67	8	8,0	1,03	7,50	6	7,5	1,58
Mītnu un ēdināšanas vietu pieejamība	7,56	8	8,0	1,88	8,68	9	9,0	1,03	8,70	8	8,5	1,06
Lokācija un infrastruktūra	6,33	6	6,0	0,87	7,17	7	7,0	0,75	8,50	9	9,0	1,18
Ekonomikas atvērtība	7,11	7	7,0	1,36	7,17	7	7,0	0,75	7,00	7	7,0	0,82
Klimats	7,00	7	7,0	0,71	7,17	8	7,5	0,98	7,10	7	7,0	0,99
Vietējā kultūra	6,78	7	7,0	1,20	8,67	9	9,0	1,03	6,40	5	6,0	1,26
Izklaides un atpūtas iespējas	7,89	8	8,0	1,05	7,83	8	8,0	0,75	8,10	8	8,0	1,20
Demogrāfija	6,56	7	7,0	1,13	7,67	8	8,0	1,03	7,80	8	8,0	0,92
Veselīgs dzīvesveids	7,33	7	7,0	0,87	7,67	7	7,5	0,82	7,60	8	8,0	0,84
Dažādība un ērtības (izklaide, mītnes, pakalpojumi u.t.t)	7,67	8	8,0	1,00	9,17	9	9,0	0,75	8,50	9	9,0	0,97
Informācijas pieejamība	8,00	9	9,0	3,08	6,67	6	6,5	0,82	9,10	9	9,0	0,74
Pārvietošanās brīvība (nepieciešamas vīzas u.t.t)	8,89	8	9,0	0,93	8,50	8	8,5	1,05	8,90	9	9,0	0,88
Valūtas maiņas iespējas	8,44	8	8,0	0,88	8,67	8	8,5	0,82	8,70	8	8,5	1,06

Tūrisma nozari kavējošie faktori atkarībā no valsts

Latvija	Lietuva	Igaunija
<ul style="list-style-type: none"> • Nepietiekams darbaspēks; • Zems darbinieku atalgojums; • Dārgi lidojumi uz Latviju; • Valodas barjeras; • Airbnb popularitātes palielināšanās • Starptautiskā transporta trūkums; • Izteikta sezonālitate tūristu plūsmā; • Vispārējs cenu pieaugums valstī; • MVU nevēlēšanās sadarboties; • Pasaules politiskā situācija – Brexit; • Vietējo iedzīvotāju noslēgtība pret ārzemniekiem; • Pasaules negatīvie uzskati par Latviju. 	<ul style="list-style-type: none"> • Darbinieku trūkums un mainība; • Ūdenstilpņu piesārņojums; • Izteikts lielpilsētu pieprasījums; • Robeža ar vīzu politikas valstīm; • Augsts noziedzības līmenis; • Nepietiekama informācija tūristiem; • Valdība atbalsta un finansē tikai tūristu pieprasītākus reģionus; • Citu nozaru pārsvar pār tūrisma nozari 	<ul style="list-style-type: none"> • Rasisma līmenis valstī; • Liels attālums starp lielākām/pieprasītām pilsētām; • Augstas taksometru cenas; • Nepietiekams skaits tiešo lidojumu uz Igauniju; • Zemas digitālā mārketinga zināšanas; • Zviedru tūristu plūsmas samazināšanās; • Kuģu radītais piesārņojums; • Darbinieku mainība; • Valdības vēlmes un centieni veikt izmaiņas tūrisma nozarē.

Avots: Ekspertu aptauja

Tūrisma nozari attīstību veicinoši faktori atkarībā no valsts

Latvija	Lietuva	Igaunija
<ul style="list-style-type: none"> • veidot piedāvājumu komplektus, kas iekļauj atlaides noteiktās vietās un transportos; • piesaistīt jaunu mērķauditoriju – Āzijā; • Jaunu konferenču centru būvniecība; • Starptautiskā transporta attīstīšana – dzelzceļš; • Piesaistīt darbaspēku ilgtermiņā, lai sniegtu augsta līmeņa servisu; • Nodrošināt zemākas viesnīcu cenas, tā kā 21.gadsimā Airbnb guvis lielus panākumus; • Uzlabot vispārējo iedzīvotāju labklājību, jo bieži tūristi uzskata, ka latvieši ir īgna un steidzīga tauta; • Piedāvās starpkontinentālus lidojumus caur Rīgas lidostu; • Nodrošināt nozares darbiniekiem motivējošu atalgojumu; Attīstīt nišas tūrisma, piemēram, ekotūrisma, veselības tūrisma. 	<ul style="list-style-type: none"> • Popularizēt Lietuvu sociālajos tīklos un uzlabot informācijas pieejamību; • Sniegt pasaulei pozitīvu informāciju par Lietuvu; • Nodrošināt vairāk ekspreša transporta veidus starp lielākajām pilsētām; • Piesaistīt valdības uzmanību un gūt finansējumu tūrisma attīstībai ar mazākos, ne tik pieprasītos reģionos; • Nodrošināt, ka pēc iespējas vairāk tiek sniegta ziņa par to, ka 2022.gadā Kauņa būs Eiropas kultūras galvaspilsēta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pilsētās izvietot vairāk norādījumus apskates objektiem; • Mazināt rasisma līmeni valstī; • Iekšējā transporta attīstība, jo īpaši uzlabot transporta iespējas uz Igaunijas mazajām salām; • Popularizēt atpūtas tūrisma mazajās salās; • Digitālā mārketinga specializācija tūrisma nozares reklamēšanai; • Nodrošināt labākus apstākļus nozares darbiniekiem; • Jaunu galamērķu piesaistīšana. • Kuģu piesārņojuma izmaksas.

Avots: Ekspertu aptauja

**Trenda modeļa prognozēšana ārzemju tūristu skaitam Latvijā no 2018.gada līdz
2023.gadam**

	Nr.p.k.	Iebraucēju skaits (milj.)	Pakāpes trenda modelis	Novirze no modeļa	Novirze no kvadrāta
2009	1	1,323	1,201	0,122	0,01479
2010	2	1,373	1,392	-0,02	0,00034
2011	3	1,493	1,516	-0,02	0,00055
2012	4	1,435	1,612	-0,18	0,03126
2013	5	1,536	1,69	-0,15	0,02368
2014	6	1,843	1,756	0,087	0,00749
2015	7	2,024	1,815	0,209	0,04375
2016	8	1,793	1,867	-0,07	0,00547
2017	9	1,949	1,914	0,035	0,00122
2018	10	-	1,957	-	-
2019	11	-	1,997	-	-
2020	12	-	2,035	-	-
2021	13	-	2,069	-	-
2022	14	-	2,102	-	-
2023	15	-	2,133	-	-

Avots: Autores aprēķini pēc Pasaules Bankas datiem

**Trenda modeļa prognozēšana vietējo tūristu braucienu skaitam pa Latviju tūkstošos no
2018.gada līdz 2023.gadam**

	Nr.p.k.	Vietējo tūristu braucienu skaits	Pakāpes trenda modelis	Novirze no modeļa	Novirze no kvadrāta
2012	1	11717,5	11610,948	106,552	11353,428
2013	2	12150,8	11719,476	431,323	186040,353
2014	3	11412,6	11783,431	-370,831	137515,489
2015	4	10690,6	11829,019	-1138,419	1295997,781
2016	5	12197,3	11864,501	332,799	110754,946
2017	6	12532,4	11893,572	638,828	408101,807
2018	7	-	11918,206	-	-
2019	8	-	11939,586	-	-
2020	9	-	11958,476	-	-
2021	10	-	11975,399	-	-
2022	11	-	11990,730	-	-
2023	12	-	12004,742	-	-

Avots: Autores aprēķini pēc CSP datiem

**Trenda modeļa prognozēšana ārzemju tūristu izdevumiem miljonos eiro Latvijā no
2019.gada līdz 2023.gadam**

	Nr.p.k.	Ārzemju tūristu izdevumi	Pakāpes trenda modelis	Novirze no modeļa	Novirze no kvadrāta
2009	1	86,453	83,194	3,259	10,621
2010	2	86,781	88,584	-1,803	3,251
2011	3	88,281	91,898	-3,617	13,081
2012	4	88,389	94,324	-5,935	35,225
2013	5	92,111	96,250	-4,139	17,129
2014	6	98,857	97,852	1,005	1,010
2015	7	116,473	99,228	17,245	297,394
2016	8	113,110	100,435	12,675	160,649
2017	9	90,031	101,512	-11,481	131,813
2018	10	95,284	102,486	-7,201	51,861
2019	11	-	103,374	-	-
2020	12	-	104,192	-	-
2021	13	-	104,950	-	-
2022	14	-	105,657	-	-
2023	15	-	106,319	-	-

Avots: Autores aprēķini pēc WTTC datiem

**Trenda modeļa prognozēšana vietējo tūristu izdevumiem miljonos eiro Latvijā no
2019.gada līdz 2023.gadam**

	Nr.p.k.	Vietējo tūristu kopējie izdevumi	Pakāpes trenda modelis	Novirze no modeļa	Novirze no kvadrāta
2009	1	43,461	36,847	6,614	43,745
2010	2	44,540	46,767	-2,227	4,958
2011	3	48,357	53,765	-5,409	29,253
2012	4	60,010	59,357	0,653	0,427
2013	5	62,901	64,092	-1,191	1,418
2014	6	67,685	68,240	-0,555	0,308
2015	7	71,282	71,955	-0,673	0,453
2016	8	75,138	75,337	-0,199	0,039
2017	9	80,122	78,452	1,670	2,789
2018	10	83,302	81,347	1,956	3,824
2019	11	-	84,057	-	-
2020	12	-	86,611	-	-
2021	13	-	89,029	-	-
2022	14	-	91,327	-	-
2023	15	-	93,520	-	-

Avots: Autores aprēķini pēc WTTC datiem

**Trenda modeļa prognozēšana kopējam investīciju apgrozījumam tūrisma nozarē
miljonos eiro Latvijā no 2019.gada līdz 2023.gadam**

	Nr.p.k.	Kopējas investīciju apgrozījums	Pakāpes trenda modelis	Novirze no modeļa	Novirze no kvadrāta
2009	1	166,478	122,507	43,971	1933,408
2010	2	145,233	168,663	-23,430	548,942
2011	3	196,624	203,350	-6,726	45,239
2012	4	245,888	232,207	13,681	187,181
2013	5	238,222	257,381	-19,159	367,060
2014	6	251,315	279,963	-28,648	820,687
2015	7	329,219	300,594	28,625	819,379
2016	8	280,181	319,691	-39,510	1561,046
2017	9	336,326	337,540	-1,214	1,475
2018	10	394,264	354,350	39,914	1593,145
2019	11	-	370,276	-	-
2020	12	-	385,439	-	-
2021	13	-	399,936	-	-
2022	14	-	413,844	-	-
2023	15	-	427,226	-	-

Avots: Autores aprēķini pēc WTTC datiem

Trenda modeļa prognozēšana ārzemju tūristu skaitam miljonos Lietuvā no 2018.gada līdz 2023.gadam

	Nr.p.k.	Iebrucēju skaits	Pakāpes trenda modelis	Novirze no modeļa	Novirze no kvadrāta
2009	1	1,341	1,282	0,059	0,004
2010	2	1,507	1,557	-0,050	0,002
2011	3	1,775	1,744	0,031	0,001
2012	4	1,900	1,890	0,010	0,000
2013	5	2,012	2,012	-0,000	0,000
2014	6	2,063	2,118	-0,055	0,003
2015	7	2,071	2,211	-0,140	0,020
2016	8	2,296	2,296	0,000	0,000
2017	9	2,523	2,373	0,150	0,023
2018	10	-	2,444	-	-
2019	11	-	2,510	-	-
2020	12	-	2,572	-	-
2021	13	-	2,631	-	-
2022	14	-	2,686	-	-
2023	15	-	2,738	-	-

Avots: Autores aprēķini pēc Pasaules Bankas datiem

**Trenda modeļa prognozēšana vietējo tūristu braucienu skaitam tūkstošos pa Lietuvu
tūkstošos no 2018.gada līdz 2023.gadam**

	Nr.p.k.	Vietējo tūristu braucienu skaits	Pakāpes trenda modelis	Novirze no modeļa	Novirze no kvadrāta
2009	1	1 341,10	1281,438	59,662	3 559,539
2010	2	1 506,80	1556,376	-49,576	2 457,753
2011	3	1 775,00	1743,794	31,206	973,831
2012	4	1 899,50	1890,302	9,198	84,598
2013	5	2 011,90	2012,368	-0,468	0,219
2014	6	2 062,70	2117,932	-55,232	3 050,525
2015	7	2 071,30	2211,493	-140,193	19 654,091
2016	8	2 295,90	2295,874	0,026	0,001
2017	9	2 523,30	2372,972	150,328	22 598,551
2018	10	-	2444,129	-	-
2019	11	-	2510,336	-	-
2020	12	-	2572,342	-	-
2021	13	-	2630,734	-	-
2022	14	-	2685,978	-	-
2023	15	-	2738,450	-	-

Avots: Autores aprēķini pēc OSP datiem

**Trenda modeļa prognozēšana ārzemju tūristu izdevumiem tūkstošos eiro Lietuvā no
2019.gada līdz 2023.gadam**

	Nr.p.k.	Ārzemju tūristu kopēji izdevumi	Pakāpes trenda modelis	Novirze no modeļa	Novirze no kvadrāta
2009	1	878,42	890,843	-12,423	154,343
2010	2	892,23	997,908	-105,678	11167,774
2011	3	1142,62	1066,406	76,214	5808,579
2012	4	1207,05	1117,839	89,211	7958,567
2013	5	1199,99	1159,436	40,554	1644,614
2014	6	1201,08	1194,570	6,510	42,383
2015	7	1164,29	1225,104	-60,814	3698,366
2016	8	1235,40	1252,184	-16,784	281,717
2017	9	1281,38	1276,567	4,813	23,162
2018	10	1275,76	1298,781	-23,021	529,950
2019	11	-	1319,208	-	-
2020	12	-	1338,137	-	-
2021	13	-	1355,789	-	-
2022	14	-	1372,341	-	-
2023	15	-	1387,931	-	-

Avots: Autores aprēķini pēc WTTC datiem

**Trenda modeļa prognozēšana vietējo tūristu izdevumiem tūkstošos eiro Lietuvā no
2019.gada līdz 2023.gadam**

	Nr.p.k.	Vietējo tūristu kopējie izdevumi	Pakāpes trenda modelis	Novirze no modeļa	Novirze no kvadrāta
2009	1	722,460	574,75	147,706	21816,965
2010	2	672,950	664,33	8,618	74,272
2011	3	609,820	723,07	-113,251	12825,763
2012	4	691,930	767,87	-75,940	5766,939
2013	5	739,160	804,52	-65,362	4272,232
2014	6	803,930	835,76	-31,834	1013,409
2015	7	837,180	863,12	-25,943	673,052
2016	8	886,560	887,55	-0,986	0,972
2017	9	967,490	909,66	57,829	3344,212
2018	10	1036,840	929,91	106,930	11434,022
2019	11	-	948,62	-	-
2020	12	-	966,02	-	-
2021	13	-	982,31	-	-
2022	14	-	997,64	-	-
2023	15	-	1012,13	-	-

Avots: Autores aprēķini pēc WTTC datiem

**Trenda modeļa prognozēšana kopējam investīciju apgrozījumam tūrisma nozarē
miljonos eiro Lietuvā no 2019.gada līdz 2023.gadam**

	Nr.p.k.	Kopējas investīciju apgrozījums	Pakāpes trenda modelis	Novirze no modeļa	Novirze no kvadrāta
2009	1	149,260	116,789	32,471	1054,393
2010	2	131,080	148,372	-17,292	299,000
2011	3	164,750	170,670	-5,920	35,050
2012	4	180,410	188,496	-8,086	65,377
2013	5	193,590	203,594	-10,004	100,088
2014	6	209,340	216,825	-7,485	56,018
2015	7	238,720	228,679	10,041	100,823
2016	8	227,210	239,470	-12,260	150,316
2017	9	252,680	249,411	3,269	10,687
2018	10	277,180	258,652	18,528	343,277
2019	11	-	267,307	-	-
2020	12	-	275,460	-	-
2021	13	-	283,180	-	-
2022	14	-	290,520	-	-
2023	15	-	297,525	-	-

Avots: Autores aprēķini pēc WTTC datiem

Trenda modeļa prognozēšana ārzemju tūristu skaitam miljonos Igaunijā no 2018.gada līdz 2023.gadam

	Nr.p.k.	Iebrucēju skaits	Pakāpes trenda modelis	Novirze no modeļa	Novirze no kvadrāta
2009	1	2,180	2,282	-0,102	0,010
2010	2	2,511	2,557	-0,046	0,002
2011	3	2,823	2,732	0,091	0,008
2012	4	2,957	2,864	0,093	0,009
2013	5	3,111	2,970	0,141	0,020
2014	6	3,160	3,060	0,100	0,010
2015	7	2,961	3,139	-0,178	0,032
2016	8	3,131	3,208	-0,077	0,006
2017	9	3,245	3,270	-0,025	0,001
2018	10	-	3,327	-	-
2019	11	-	3,380	-	-
2020	12	-	3,428	-	-
2021	13	-	3,473	-	-
2022	14	-	3,516	-	-
2023	15	-	3,556	-	-

Avots: Autores aprēķini Pasaules Bankas datiem

**Trenda modeļa prognozēšana vietējo tūristu braucienu skaitam pa Igaunijā miljonos no
2019.gada līdz 2023.gadam**

	Nr.p.k.	Vietējo tūristu braucienu skaits	Pakāpes trenda modelis	Novirze no modeļa	Novirze no kvadrāta
2009	1	0,882	0,72	0,163	0,027
2010	2	1,926	1,19	0,740	0,548
2011	3	1,561	1,59	-0,028	0,001
2012	4	1,761	1,96	-0,196	0,038
2013	5	1,734	2,30	-0,565	0,320
2014	6	2,572	2,62	-0,051	0,003
2015	7	2,704	2,93	-0,228	0,052
2016	8	3,254	3,23	0,024	0,001
2017	9	3,277	3,52	-0,239	0,057
2018	10	4,399	3,79	0,605	0,366
2019	11	-	4,06	-	-
2020	12	-	4,33	-	-
2021	13	-	4,59	-	-
2022	14	-	4,84	-	-
2023	15	-	5,09	-	-

Avots: Autores aprēķini pēc Eesti Statistika datiem

Trenda modeļa prognozēšana ārzemju tūristu izdevumiem tūkstošos eiro Igaunijā no 2019.gada līdz 2023.gadam

	Nr.p.k.	Ārzemju tūristu kopēji izdevumi	Pakāpes trenda modelis	Novirze no modeļa	Novirze no kvadrāta
2009	1	1306,84	1184,155961	122,684	15051,373
2010	2	1316,19	1371,135887	-54,946	3019,051
2011	3	1421,72	1493,915357	-72,195	5212,170
2012	4	1463,03	1587,640212	-124,610	15527,705
2013	5	1674,76	1664,369561	10,390	107,961
2014	6	1827,15	1729,806736	97,343	9475,711
2015	7	1800,21	1787,136248	13,074	170,923
2016	8	1816,65	1838,33088	-21,681	470,061
2017	9	1886,48	1884,703677	1,776	3,155
2018	10	1959,98	1927,175904	32,804	1076,109
2019	11	-	1966,420645	-	-
2020	12	-	2002,945703	-	-
2021	13	-	2037,144307	-	-
2022	14	-	2069,327627	-	-
2023	15	-	2099,746426	-	-

Avots: Autores aprēķini pēc WTTC datiem

Trenda modeļa prognozēšana vietējo tūristu izdevumiem tūkstošos eiro Igaunijā no 2019.gada līdz 2023.gadam

	Nr.p.k.	Vietējo tūristu kopējie izdevumi	Pakāpes trenda modelis	Novirze no modeļa	Novirze no kvadrāta
2009	1	337,18	293,65	43,528	1894,650
2010	2	366,81	370,16	-3,349	11,217
2011	3	411,70	423,85	-12,147	147,559
2012	4	445,54	466,60	-21,059	443,472
2013	5	481,80	502,71	-20,907	437,110
2014	6	512,73	534,27	-21,545	464,169
2015	7	549,49	562,51	-13,016	169,417
2016	8	606,55	588,16	18,386	338,036
2017	9	629,15	611,77	17,384	302,199
2018	10	651,55	633,68	17,870	319,332
2019	11	-	654,18	-	-
2020	12	-	673,47	-	-
2021	13	-	691,72	-	-
2022	14	-	709,06	-	-
2023	15	-	725,59	-	-

Avots: Autores aprēķini pēc WTTC datiem

**Trenda modeļa prognozēšana kopējam investīciju apgrozījumam tūrisma nozarē
miljonos eiro Igaunijā no 2019.gada līdz 2023.gadam**

	Nr.p.k.	Kopējas investīciju apgrozījums	Pakāpes trenda modelis	Novirze no modeļa	Novirze no kvadrāta
2009	1	200,92	187,914	13,006	169,152
2010	2	188,55	241,104	-52,554	2761,926
2011	3	294,55	278,948	15,602	243,413
2012	4	350,25	309,350	40,900	1672,849
2013	5	353,92	335,194	18,726	350,654
2014	6	346,13	357,906	-11,776	138,669
2015	7	360,50	378,305	-17,805	317,002
2016	8	370,54	396,912	-26,372	695,493
2017	9	424,94	414,084	10,856	117,863
2018	10	439,07	430,072	8,998	80,957
2019	11	-	445,067	-	-
2020	12	-	459,212	-	-
2021	13	-	472,622	-	-
2022	14	-	485,385	-	-
2023	15	-	497,578	-	-

Avots: Autores aprēķini pēc WTTC datiem